

1
1
2.
39.
4.
5.
6.
7
8

1718.

1. Ingelbrecht, Christoph. Tura. Comites: De causis impeditis
hactenus felix successus tentatae in Germania
emendationis administrationis justitiae
2. Gochel, Fr. Wilhelmus: De jure processuum imperii
majestaticis.
- 3^{9. 16} Kressius, Fr. Paulus: Singulares observationes
circa processum, praecipue Senatus Imperialis
et juris aulici. 2 Suppl. 1718 et 1746
4. Leyserus, Augustinus: De falsis, quae vulgo ignorat.
5. Leyserus, Augustinus: De metatis
6. Leyserus, Augustinus: De morte absentis pro-
banda.
- 7¹⁷¹⁸ Leyserus, Augustinus: De jure praediorum
nobilitum in principis Saxonicorum.
8. Leyserus, Polycarpus: De reformationis disciplinae
necessitate.

9. Schmi'dius, Aureus: De modo probandi innocentiam
per eucharistiam secundum vulgare sed pestimum
Ich will das Abendmahl drauff nehmen. . . .

^{ant} 10. ² Freyer, Gottl. Samuel: De compendiaris eruditione

1719

1. Engelbrecht, Christophorus Doms Curator: De genuinis
decisionum juris fontibus in terris Brunsvico-Lüne-
burgicis.

2. Gachel, Joh. Wilh.: De hereditate ejusque partitione

3tes Soebel, Jo. W. Eckhard: De statu nobilitatis Germanicae.

2 Exempl.

4. Krockius, Corn. Diet. De patris studiorum apud Arabes

5tes Kressius, Jo. Paulus: De equitate successiones con-
jugum. 3 Exempl. 1719, 1726, 1735

6. Leyserus, Augustinus: De rebus relictiis ministrorum
principis.

7. Lyserus, Polycarpus: Timulatio de facta medic
aevi barbarie, imprimis circa poësis latinam . . .
speciminibus . . . carminum editorum . . . corata
zata . . . historiae factarum medic aevi praemissa

8. Mencomius, Brandaeus: De animal ad restituedam
sanitatem impotentia.

⁹₁ Weisse, Fidericus: De perfectionibus ^{panctorum} superficiesarum

⁹₆ Weisse, Fidericus: De perfectionibus linearum.

⁹₁₀ Weisse, Fidericus: De perfectionibus superficiesarum.

[Faint, illegible handwriting in blue ink, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

10.
CHI

CA
HA
SV
G

116
A

8

DISSERTATIO JURIS PUBLICI

DE

1718 2 360

JVRIBVS PROCERVM
IMPERII MAJESTATICIS

27

QVAM
PRAESIDE

JO. WILHELMO GOEBEL,

J. U. D. EJVSDEMQVE IN ACADEMIA JULIA P. P. O.

PUBLICÆ ERVDITORVM

DISQVISIONI SVBMITTIT

A. ET R.

ANDREAS HEINRICH MATHIAS

HELMSTADIENSIS

AD DIEM

NOVEMBRIS MDCCXVIII.

HELMSTADII,

TYPIS HERMANNI DANIELIS HAMMII,
ACAD. TYPOGR.

J. W. Goebel de iuris. procerum imp. maiestaticis.

Cap. I.

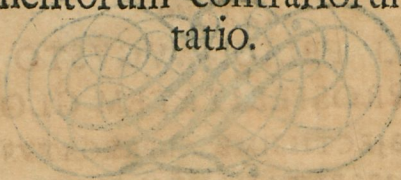
Potestatis Procerum regni Franco-
Germanici ortus & progressus.

II.

Jurium Majestaticorum Germaniæ
Procerum assertio.

III.

Argumentorum contrariorum refu-
tatio.

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
DOMINO
AVGVSTO
WILHELMO
DVCI BRVNSVICENSIVM
AC LVNEBVRCEN-
SIVM

DOMINO SVO LONGE CLEMENTISSIMO
MVSARVM STATORI OPTIMO
MAXIMO

PIO FELICI AVGVSTO
VITAM PROSPERITATEM GLORIAM
SVBIECTISSIME ADPRECATVS
DISSERTATIONEM HANC

SACRAM ESSE CVPIIT
DEMISSISSIMA SVBIECTIONE
DEVOTVS
ANDREAS HENRICVS MATTHIAS.

X

Sere-

SERENISSIME AC POTEN-
TISSIME PRINCEPS

DOMINE CLEMENTISSIME

ADspice CLEMENTISSIMO,
hoc est SERENITATI
TVÆ proprio, vultu paginas
hasce, & patere, illas SERENISSIMUM
nomen TVVM præ se ferre. Qua in
re meæ condonabis temeritati, PRINCI-
PVM OPTIME, si, quæ in Academia TVA,
magna illa ingeniorum nutrice, nata
sunt

sunt, eorum fructus præcipuos ad TVAM
SERENITATEM redundare debere, æ-
quum putabis. Afferunt illæ supremam
potestatem Principum Imperii, quos in-
ter Domus TVA virtutum, potentiæ, &
rerum gestarum gloria celebratissima, ab
omnibus retro sæculis veluti lux quæ-
dam præclara effulsit; ut vel hoc solo no-
mine tota hæc charta dicanda sit Majo-
rum TVORVM, TVÆque propriæ MAJE-
STATI. Nolo tamen fastigium SERENITA-
TIS TVÆ illustrasse videri, cum in tanto
culmine Tvo proferri nihil possit, quod
ipsodignum, aut quod non supra illud fo-
ret; si modo non obscurasse videar.
Splendidissimarum enim SERENITATIS
TVÆ virtutum concentus, & divina illa
augustæ DOMVI TVÆ TVÆque SERENI-
TATI cum primis propria CLEMENTIA, ejus
sunt amplitudinis, ut illa loquendi ratio
quæ hyperbole audit, frigidus aliquis sit
modus TE venerandi. Concede ergo, ut
quod

quod verbis non possum, votis pie & religioſe conceptis expleam, Deumque obteſter, ut iis SERENITATEM TVAM bonis cumulate beet, quæ in votis aut ſupra hominum vota ſunt, eaque perennare jubeat in aliorum Principum exemplum, ſæculi gloriam, & populorum felicitatẽ. Vitam precantur & de ſuis annis ſinguli addunt omnes SERENITATI TVÆ ſubditi, quorum adeo probata eſt fides, ut in gremiis eorum ſecure dormire queas, quia dum per TE ſolliciti eſſe deſinunt, pro TE ſolliciti eſſe incipiunt. Quo ſancto piamine votorum, quibus TIBI cum DEO, cui proximus es, paria facio, SERENITATI TVÆ ſupplex, qui CLEMENTIÆ radios quaqua verſus ſpargis, fundo precas, ne iisdem colluſtrare dedigneris

PRINCEPS CLEMENTISSIME
SERENITATI TVÆ

ſubjectiſſimum devotiſſimum
ANDREAM HENRICVM MATTHIAM.

§. I.

Quod commune hominibus esse solet, ut alieno imperio ægre sint obnoxii, illud gentium Septentrionem Occidentemque incolentium, maxime ab antiquissimo ævo Germanorum proprium fuit. (a) Primum haud dubie Majestatis jura in populo resedisse videntur, concessa tamen deinde sagacioribus aliqua prærogativa, a quorum ore penderent cæteri, qui de minoribus consultarent, de rebus autem gravioribus, antequam ad congregationem omnium deducerentur, jus haberent eas præparandi. (b) Postmodum gentes nonnullæ, forte ad exequenda commodius populi placita, Procerum cuidam Regii (c) nominis eminentiam quidem, non vero Majestatem concessere; ut exemplo potius, quam imperio, & suadendi magis, quam jubendi facultate essent conspicui, (d) cæterorum Procerum auctoritate ubique salva. (d)

(a) Dictum Spartani cujusdam, se libertatem profiteri, optime in Germanos quadrat. Causa, præter ceteras, videtur naturalis indoles ac conditio militaris. Fortia videlicet pectora, litterarum popysmatibus ad civile obsequium non æque caollita, vix alios admittunt suæ voluntatis arbitros.

(b) Prævaluit igitur Democratia, *Ins de I.N. & G. lib. VII c. 5. §. 4.* sed mixta postea, in aliquibus gentibus, cum formis ceteris. Regis nomen quam plurimis in visum erat, *Tacit. Annals. L. 2. c. 44.* De Ducum ac Procerum juro consultandi & prætractandi *v. Tacit. c. X.* De minoribus rebus Principes consultant, de majoribus omnes, ita tamen ut ea quoque, quorum penes plebem arbitrium est, apud principes pertraherentur. Strenuissimi eorum contrerancos in hostem ducebant, Tacit. Germ. c. 7. Archistrategum forte esse declaratum

4 CAP. I. DE ORTV AC PROGRESSV POTESTATIS

Beda in Hist. Eccles. Anglic. L. V. c. XI. p. 268. edit. Parisi. testatur. Idem in aliis quoque gentibus obtinuit, scilicet quod unus Regulorum digniori esset loco. De Hibernis conf. Warai antiq. Hibern. p. 14.

(c) *Regum Sueviæ mentionem injicit Tacitus Hist. L. III. c. 5. Idem c. 42 de Moribus Germ. Quadis & Marcomannis ad sua usque tempora Reges mansisse, memorat conf. c. 7. de M. G. De Rege Ariovisto Iulius Cas. de bello Gallico L. I. c. 25. De Regibus Alamanor. Chrodulario & Vestrulpho Ammianus Marcellinus L. XII. c. 12 edit. Gronov. De Regibus Batavorum florente etiam Romanorum imperio Doufa Batav. Annal. p. 20. Interim quosdam etiam Belgarum Aristocracias fovisse Straboni Cluverius largitur.*

(d) *De limitata Regum potestate Tacitus in germ. c. 11. ita: Mox Rex aut princeps, prout aetas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout sacundia est audiuntur, auctoritate suadendi magis, quam jubendi potestate. Nec Regibus infinita, aut libera potestas, & Duces exemplo potius, quam Imperio, si prompti, si conspicui, si ante aciem agant, admiratione præsentunt. Unde Ariovistus apud Cas. L. v. 27. confitetur, sua esse ejusmodi imperia, ut non minus in se juris haberet multitudo, quam ipse in multitudinem. Et Arminius, arbitrariam libertati popularium adversam affectans potestatem, dolo quorundam cecidit Tacitus L. 2. Annal. c. 38. Imperium enim eorum non certum erat, sed sola parentium voluntate constans, hodiernorum Victorum Principum potestati æquiparandum Couring, de viribus Imp. § 22. A laxiori illo imperandi modo primum per Gothones, arctiori præ reliquis Germanis imperii nexu obstrictis. Vid. Taciti German. 43. maxime per Suiones discessum est, de quibus Tacitus L. c. c. 44. Est apud illos & opibus honos, eoque unus imperitat, nullus jam exceptionibus, non precario jure parendi. Nec arma, ut apud ceteros germanos in promiscuo, sed clausa sub custode, & quidem ferro.*

(e) *Sacerdotum quoque summa semper pæces Germanos valuit auctoritas Tacitus c. 7. De gallorum Druidibus. J. Casar. de B. G. c. 6 p. 113. Itaque Segetes fuisse Variani, ut se & Arminium, Proceresque ceteros vinciret, nil ausuram plebem, Principibus amotis. Tacitus L. 1. Annal. c. 55.*

§. II. Formam illam regiminis, quæ monarchiæ præ se ferebat speciem, sed democratia erat aristocratia mixta, Germaniæ territoria, nec foedere apte satis coadunata, plerumque retinere, (a) nec minus ad gentes alias novasque habitatio- nes transmissere. (b)

(a) *Alias Germanorum respublicas memorat Mezerai Abbregé chronologique lrv. p. 43 Inter Germaniæ veteres populos communem nexum durasse, eosque univ-*

universalia celebrasse comitia, frustra sibi persuadet *Goldastus ab Heimesfeld*. Non enim sœdera inter eos inita esse generalia, sed quoslibet populos, sibi fuisse relictos, ac pugnasse singulos, ostendit Tacitus. Vnde Tiberius Germanicum, Quintili Vari in Germaniâ cladem vindicatorum, crebris admouit epistolis, ut Germanos internis relinquere discidis. Et concinne satis in Majoribus nostris, quæ Tacitus in Agric. c. 12. de Britannis habet, quadrant: *Rarus duabus tribusve civitatibus, ad propulsandum commune periculum, conventus, ita dum singuli pugnant, universi vincuntur.*

(b) Haud vulgaris ex eo Germanorum gloria explendeleit, quod nulla in cultiori Europa propemodum sit gens, quæ non e Teutonibus aliquando Reges agnovit, uti ex historia migrationis gentium constat. vide etiam *Cluver. L3. Germ. c. 37.* Ceterum est, illos plurima in loca, quo nominis gloriam, eodem gubernandi formam transportasse. Potestatis Procerum Gothicorum in Italia, ut cetera fileam, exemplum est, quod Amalasintha ingenio ac justitia excellens, animo plane virili, & filii Aralarici tutrix, monentibus Gothorum Proceribus, litteratores, quos filio præfecerat, valere iusserit, quippe quos falsa induxerat persuasio, fieri non posse, ut qui didicissent flagra extimere ad contentum ensium hastarumque adsurgerent. *Procop. Hist. Goth. L. 1. p. 144. edit. Grot.* De Primorum Longobardiæ in tractandis Regni negotiis, potestate, v. passim *Warnesfrid. de gestis Longobard.* Habenas illi seip. per decem annos sine Rege tractarunt *Warnesfrid. l. c. XXXII. edit. Grot. p. 797.* Penes Anglo Saxones, Britannia subjugata, Proceres cum Populo in partem negotiorum summi Imperii, quæ in comitiis majoribus minoribusque pertractabantur, venerunt. Conf. discursus historico Politicus de LL. & regimie Angliæ. coll. *Nath. Baconi Grajo p. 36 ff. & Spelman, in Elfrido M. p. 122.* Ex quibus conciliis probabilissime duæ Parliamenti Anglicani curiæ profluxere. *Tom XII. Specilegi D'acheriani p. 557 ff.*

§. III. Franci ex gentibus Germanorum (a) populare quidem, Regis (b) tamen ac Procerum potestate temperatum, in gallia stabilivere imperium, in quo, jura summæ potestatis in comitiis pertractata, nutu ac consilio primorum potissimum administrata fuerunt. (c)

(a) De Francorum origine variæ exstant eruditorum opiniones. A Trojanis natales eorum fabulose satis deducit Autor gestorum a Regibus Franciæ apud Freherum in corpore Historiæ Franciæ p. 55., & Trithemius, quæ & Vispergensis & Otto Frisingensis pro veris reputant. Trithemius ad monachum Hunibaldum provocat, quem tamen confinxisse creditur *Abbege Chronologique de Mezerai Tom. 1. p. 12.* Vltra vires ac potestata-

restatem enim erat Trithemio, Humbaldi Codicem Electori Saxonie ex-
petenti communicare. *Leibniz, de Origine Francorum p. 5*; ut adeo ina-
niter fictitius hic monachus a Luntio in Batavia p. 74. aliisque vapulet. Fa-
bulam de origine Francorum a Trojanis explodit *Vorbürg Vol. 3. p. 49*.
Dubia ergo valde est Francorum originatio, perinde ac totius Gentis ger-
manicæ, quam Antonius Coptius Sabellicus a Romanis; Multi probabiliter
a Græcis, ob formæ regiminis, morum ac litterarum identitatem, Bodi-
nus alitque a Gallis, Rudbeckius a Suecis & Danis, Cluverus a Japhitis &
Ascena, Robertus Schenica a Cananitis, imò Nicol. Piccard a Perſis de-
ducit. Nescio an non aliqui ab Indis Occidentalibus, aut terra incogni-
ta derivaverint. Tacitus indigenas credit, minimeque aliarum gentium
hospitiis mixtos. Deductiones eiusmodi ac sententias complures de Fran-
corum origine vid ap. *Agathiam in Historia Justiniani L. 1. c. 2. p. 335*.
edit. Caufius, Gregor. Turon. L. 2 p. 35. ap. Ercker. Otto Frising. ap. Vossii
p. 19. Magn. Chr. Belgicum ap. Distorum p. 14. Scatenii Hist. Westphalia
L. 3. p. 145. Vorbürg Vol. 3 p. 279 Schonhofium ap. Anton. Mathæum
in veteris ævi analectis p. 57. Gilliman. de reb. Helvet, L. 2 p. 225. Con-
ring. de fin. Imper. p. 4. Cocceji I. Publ. proleg. p. 12. Nomen Francorum
primum Aureliani tempore reperitur, sedem eorum primam ad Paludem
Mœcotidem Trithemius collocat, quam fabulam, si de palude maxotide,
quam Tanais subit, sermo est, jam tum diu viri docti explere. Vero
magis convenire videtur *Leibnizii* sententia *ir. de origine Francorum*, de
prima eorum sede inter mare Balthicum & Albim, ex Geogr. Ravennate & Ni-
gelli solide deducta, cui interventia tradit Procop. L. 1. de bello contra Vanda-
los c. 7, ubi dicitur: Vandalos ad Mœcotidem Paludem suas habuisse sedes. In-
de fame pressos, ad Germanos, qui nunc Franci dicuntur se transisse. Van-
dali autem late sese diffundebant a mari Balthico, per Pometaniam & Mar-
chiam Brandenburgensem. Vid. *Kranzi Vandalia p. 7*. Deinde Mœco-
tidem paludem Romanos haud raro cum mari Baltico confundisse ex *Ada-*
mo Bremens. L. 4. notat Leibniz. l. c. p. 21. Imo Sytarum nomen olim
tam late patuisse, ut etiam Germanos complexum sit, ex Plinio notat Schon-
hofius de origine Francorum p. 38. ap. Anthon. Mathæi l. c. Quicquid
igitur Bodinus atque Lechassierus de Gallorum colonia in Germania sedem
figente, & propaginem suam ad avitas deinde sedes dimittente, somniant;
Germanica hæc gens, quod nec Valeſius Mezerai alitque de meliori nota Galli
in subium vocare audent, Sec. V. Gallia possessionem, ipsis postea a Justini-
ano peculiari diplomate confirmatam, bello occuparunt Jun. Bar.
p. 70.

- (b) Quod politiam Francorum attinet, Valeſius, qui semper apud Francos Re-
ges imperium obtinuisse asserit, Gregorium Turonensem reprehendit,
quod

quod quaestionem illam, an tales ante Eugenii Tyranni tempora existerint in medio relinquat. Mihi placent fere verba Ruinarti in praefat. Gregor. Turonens. *Ex nullo antiquo monumento erui potest, Francos omnes tunc temporis unico paruisse Regi. Quamvis certum videatur, familiam aliquam inter eos fuisse primam, uti loquitur Gregorius, ac nobilissimam ex qua populi Rectores creari consueverant, quos Romani ex suo aliarumque gentium loquendi more, Reges aut Regulos appellatarunt. Quomodo apud Francos ipsos vocati sint, vix dirvinare licet. Proprie dictos enim eos non habuisse Reges, ex Sulpitio Alexandro, Ottofrido constat, ac Gregorio Turonensi ap. Freherum p. 43. Licet enim Regum vestigia passim appareant ap. Ammian. Marcellin. L. 30, 31. Hist. de Mellobaudo, Thuronens. de Theodomore aut Pharamundum mentionem injiciant, de potestate tamen eorum Procerum ac populi limitibus circumscripta dicitur in seqq. Mezerai abbrege chronol. tom. 1. p. 12, 13.*

- (c) Proceres sub prima stirpe in Regni negotiis plurimum potuisse auctoritate, ex annal. Francorum liquido constat. Nec aequae imminuta illa est, etiam cum Clodovæus Regulos Francorum extirpasset. Scatenii hist. Westph. p. 296. & Regnum magis ad arbitraria potestatis genium formare studuisset. Ut sileam cetera, cum Answaldus ex calumniatore Gundibergæ Reginae Adalulpho impurioris pœnas sumeret, illud ex Regis ac Procerum beneplacito factum testatur *Fredegarius Scholast. in Chron. ap. Freherum T. I. Hist. Franc. p. 36.* In comitis autem de Reipublicæ negotiis consultatum esse, aequae constat. Clodovæus enim immunitatem Monasterii Dionysiani in comitis ad Clippiacum, ubi Pontificis ac totius gentis Principes congregati erant, proposuit. *Aimov L. II. p. 379 ap. Freher. Mabillon Annal. Benedict. L. XIV. p. 244. Hottomanni Franco gallie c. 14.* Dagobertus Rex convocatis filiis, ac omnibus Regni Primatibus in palatio Bigargio placitum generale instituit. *Gesta Dagob. 146.*

§. IV. Proceres igitur cum populo (a) in iis, sine quibus salus publica esse nequit, plurimum potuere, Leudum Agentium (b) Baronum, (c) quorum princeps Major domus, (d) similique appellatione venientes.

- (a) Circa Procerum constitutionem, qui aut Ecclesiasticam aut secularem certorum territoriorum, aut pagorum curam gererant, & populo quasdam competuisse partes, extra omnem positum est dubitationis aleam. *Vid. Petrus de Marea de concordia Sacerd. & Imp. T. 2. c. 19. §. 4. Du Cange in Glossar. sub voc. Major domus p. 354. edit. Paris.* Nec ulli, nisi qui sibi ad palatum esset, quique animæ & totius fortunæ eorum curam ac regimen gereret, populus ab arctiori imperio alienus, sese committere voluit. Au-

tores

cores bini qui de Blathuldis rebus gestis scripsere, tradunt mortuo Rege Clodov. filium eius Chlotarium post eum regnaville, ac suffragantibus præcellentissimis PRINCIPIBVS Chrodoberto Episcopo Parisiaco & domno Audeno Rotomagensi, nec non Ebramo Majore domus, cum reliquis senioribus s. optimatibus, ceterisque quam plurimis, ad regimen Francorum fuisse constitutum. Mabillon. L. XI. *Annal. Benedic.* p. 439. Hottomannus in Franco Gallica C. 6.

- (b) Magis valuit amplificata Optimatum auctoritas, qui in monumentis veteribus, ob beneficia a Regibus accepta, vocantur Leudes. *Miramus in diplom. Belgic. tom II. Fredegarius Scholasticus ap. Freherum T. I. p. 137. Fideles dicuntur in diplomate Childeberti ap. Mabillon. de re dipl. p. 480. in dipl. Theoderici ap. Doublet. Hist. Monasterii St. Dion. Livr. III. p. 686. Druides ap. Galliant de alodio Franco p. 5. Fredegarius in Chr. c. 4. & 44. Aimoin. lib. 5 c. 36. Faucher. antiquit. Franc. lib. 9. c. 15. Agentes eos appellat Dipl. Dagoberti ap. Doublet. l. c. p. 655. & 674.*
- (c) Dicuntur haud raro Barones, V. Du Chene in Hist. general. Domus Montmorancy L. 1 c. 5 p. 35. Conf. ipsius Hist. general. Domus de Bethune in promerant. p. 5. & Hist. Genealog. Domus de Chatillon L. 2. probat. Spicilieg. d' acherianum T. 8. p. 154. Ceterum de vocabuli Baronis varia significatioae v. Petri de Marca Marca Hispanica L. 3. p. 258. Spelman & Ducange sub voce Baro. II. Baluzius ad Capit. T. 2. p. 996. Duchene notat, nonnumquam Reges Barones esse dictos.
- (d) Primorum Franciæ nonnulli, sub Palatinorum nomine, regio adherere solebant lateri Du Chene Hist. Dom. Montmorancy L. 2 p. 71 & Alesferrarer, Aquitan. L. 6. p. 79. Freheri origines Palatina c. 1. p. 29. Du Cange in Glossario T. 3. p. 92. Qui summus in aula præerat dignitatibus, ac Regiis diplomatibus majoris momenti subscribere solebant, glorieque laboris socii ac confortes. Mabillon. *annal. Benedic.* L. XIV. p. 42 3. 2. Inter Palatinos ejusmodi Majores domus principem obtinere locum, Du Cange Glossar. voc. Major domus p. 313. ff. edit. parisi. ubi & nomina Majorum domus recensentur, Blondellus in pleniori assert. General. Francorum domus p. 152. Schalterus ad Chron. Königshoven p. 499. seqq. A Majorum domus diverso fungebatur munere Comes Palatii, causis pleurumque secularibus in aula disjudicandis præfectus Marculfi form. 38. ap. Baluzium tom. II. p. 396. Sirmondi nota ad capitul. 7. p. 779. & Pithæi Glossarium ad libros Capitul. p. 715 apud Baluz. Sic Dagoberti privilegio Dyoniisiano subscripserunt Rodobertus Major domus, & Aigulfus Comes Palatii Mabillon. T. I. *annal. Bened.* p. 423. Denique plures sæpe erant Palatii Comites constituti, uniuscujuscunque autem Regni nisi unus Major domus. Bignonius in notis ad Marculfum apud Baluzium p. 1187. videtur tamen Regnam

Reginam nonnunquam peculiarem Majorem domus habuisse, Ita Wafo Reginæ Reguntis major domus vocatur Gregorius Turonensis lib 7. c. 27. Herii notitia veteris Francorum Regni p. 73. nisi dixeris Majorem domus hic qualem unque Ministrorum primum denotare, ut fieri solet. Du Fresne in gloss. t. 2 p. 256. Sub Childeberto Florentianus erat Major domus & Romulus Comes Palatii *Gregor. Turonens. I. IX. c. 30.* vid. etiam *Esthacum de Comitibus Cumania ap. Freher. in origin. Palatinis p. 6. seq.* Interim ab Almoimo subinde hæ dignitates confunduntur, Ansam forte dedit earum in una persona conjunctio. Sic Pipinus senior Princeps Francorum & Dux Præfectus Palatii ac Major domus dicitur in *Chron. St. Medardi Sueffionens. in Spicteg. d' Acher.* Nisi dicendum, præfectum Palatii hic eundem cum Majore domus esse, cum Major Domus nonnunquam Comes Palatinus appelletur, ut in vita Drusii v. *Hottoman. Franco Gall. p. 87.*

§. V. Referuntur in censum Procerum, nec procul abfuere a gubernaculis, præter Episcopos, (a) quibus nonnulli accedebant Abbates, (b) Duces, (c) Comites, eorumque vicarii. (d)

(a) Episcopi post Baptismum Clodovæi in numerum Procerum assumebantur & amplificari cepit eorum auctoritas, cum Laici plerumque ob literarum imperitiam ad munia togata minus essent idonei, præterea sub interpretum voluntatis divinæ, Deoque dilectorum auspiciis, res cuactæ felicius lætiusque procedere credebantur. Illi igitur subibant legationes, & dissidia in Regia familia oborta componebant. *Gregor. Turonens. L. 8. c. 10. Aimoim. de gest. Francor. L. 3. c. 62. p. 331. ap. Freher. Ruarivus in præf. Gregor. Turonens. n. 16.* Imo inter Palatinos eminebant, ante laicos diplomatibus subscribebant. *Mabilon. L. 14. Annal. Benedic. p. 439.* Tanta denique eorum apud Reges fuit reverentia, ut non tantum Patrum in Christo, Pontificum ac Summorum Pontificum, sed & Principum Regumque titulis cohonestarentur. De titulo Pontificum &c. v. *Marculfus form. XVI. ap. Baluzium T. II. p. 344. Pithoem in glossar. ad lib. capitular. l. c. p. 787. Petrus de Marca de concordia Sacerdot. c. 5 Imp. T. 2. p. 224.* De Regum titulo vid. *Gregor. Turonens. L. 3. c. 25. L. 10. c. 7. L. 9. c. 30. Mabilon. de re diplom. L. 2. p. 64.*

(b) Primæ stirpis Regum diplomatibus inter Proceres etiam Abbates inscribuntur, qui comitiis inter ceteros adesse solebant. *Petrus de Marca in marca Hispan. L. III. c. 10. p. 263.*

(c) Ducum cum primis in rebus gerendis, nec tantum in negotiis, communem reipublicæ salutem continetibus, sed & ditionibus sibi subiectis belli pacisque

cisque tempore dirigendis, ac moderandis maxima fuit potestas, quæ post Clodovæi I. tempora mitioribus sæpe Regibus, & infestante familiarum regiam discordia, insignia sumit incrementa. Ita enim disponit Capitulare Dagoberti §. 2. ap. Baluz. Tom. I. p. 104. *Siquis hominem per iussionem regis vel ducis sui, qui illam provinciam in potestate habet, occiderit, non requiratur ei, nec fideiussus, quia iussio domini sui fuit, & non potius contradicere iussionem. Sed Dux defendat eum, & filius ejus pro eo.* Et §. 10. l. c. potestas Ducum territorialis regnum vocatur. Non quidem diffireor, Regem communem totius systematis præsidem cum populo, aut vice populi, Ducem sparta sua male defungentem, tanquam in leges foederis injurium, a provincia potuisse deturbare capit. cit. §. IX. inde tamen non plena suborbitur subjectio. Vna enim parte pacti cessante, cessat & altera; quod *Hottomanus in Franco Gallia c. 7. p. 83.* ad primos Francorum Reges extendit. Nec insolens erat ducatus paternus ad filios transmitti. Conflare hoc videtur ex capit. cit. §. X. *Si quis filius Ducis tam superbus vel insolentius fuerit, ut patrem dehonoreare voluerit per consilium malignorum, vel per fortiam, & regnum eius auferre ab eo. Dum adhuc pater ejus iudicio potest &c.* ubi omnia Ducis describuntur munia. Sic Leuthericus sive Leutharius Dux Allemannorum ducatum in filium transtulit Athicum, qui corrupte Edith vel Edistin dicitur *apud Mabillon. in act. SS. Benedicti. Sec. III parte 2. p. 488.* Principem, regnante Childeberto, potentia ac opibus validissimum. *Mabillon. Annal. Benedicti. T. I. Lib. XV. p. 489. Du Chene tom. I. Scr. Franc. p. 674. M. A. Dominicus Aubertus famul. redrov. p. 219.* In testera potentie effigie ejus, in monte S. Odilia lapidi insculpta, corona regie similis addita est. Nec populam hic penitus fuisse exclusum patet, quod ille nec Regem nec Ducem a stirpe arcesseret, nisi idoneum, ut hinc quadret illud Taciti: *Insigni nobilitas & magna patrum merita Principis dignitatem etiam adolescentulis assignant.* Consultum deinde putarum est, filium in ducali dignitate patris admittere successorem, quoniam isti & privato patrimonio bonisque allodialibus, quæ ad feminas non nisi ex consuetudine, ut est in formulis Mareulphi, Galliot du Franc Alieu p. 23. perveniebant, fuere instructi, ex quibus ut & post accidentibus beneficiis regis, vitam, eminentiori eorum dignationi convenientem, agere valebant.

- (a) Comites sub Ducibus eærtæ civitati vel pago præfecti erant *Marculfm L. I. form. 8. Pisthem L. I. adversar. & Du Cange in voc. Duc.* Ita Walfri- dus Strabo Duces comparat Archiepiscopis & Comites Episcopis. Ple- rumque in civitatibus suis justitiæ ærarii ac politiæ, interdum etiam ar- morum gerebant curam, *Cosmæ dell' arena de antiquis. Comit. Tuscia præf. n. 5. Adelmu in corpore hist. Franc. ap. Ercher. p. 422. & 436.* De variis

PRO CERVM IN IMPERIO FRANCO GERMANICO. II

varis Comitum quoad honorum gradus ac officia differentis. *Conf. Be-luzius tom. II. ad capit. Reg. Franc. Du Cange & Spelman glossar. voc. Comes. Pantinus de officio Regni ac domus regni Gothor. in Hispania illustr. p. 195.* Quia vero Comites ad ducalem dignitatem evecti, utrumque titulum retinere maluerit *Florentinus in Annal. Mathildis L. I. p. 7.* evenit nonnunquam conjungi imo & confundi Comitum Ducumque nomina. Sic in nonnullis diplomatibus Dagoberti habetur saltem: Episcopia Abbatibus Comitibus &c. ubi sub Comitibus etiam Duces continentur. Similiter multi Concilio Toletano subseribentes Comites Palatini, Duces se ac Comites vocarunt. Quod imitatus est Ferdinandus Rex Castiliae, cui Concilium de Coyaca anno 1050. celebratum Ducis Comitisque titulum attribuit. Posteriori tempore voces etiam Marchionis Comitum, Ducisque promiscue sunt adhibitae *Petrus de Marca in hist. Bearnensi L. 3. p. 178.* Sic Mathildis Ducatrix ab Alberto monacho trium fontium & Malmeſburiensi Marchionissa in *Schedula super concessione bonorum suorum facta Romanae Ecclesiae Comitissa* vocitatur. Bonifacius pater ejus Dux Marchio & Princeps dicitur. *Papa Johannes VIII. in ep. ad Berengarium Seniore* Ducem forojulienſem ap. *Valesium in not. ad Panegyricum Berengarii c. 3.* eum gloriosum Comitem nominat. *Muratorius de Antiquit. Estens. & Italicis c. 5.* Confusionis occasio inde etiam enata videtur, quod in verum comites nulli paruerint Duci *Fredegar. Chron. 75.* prout apud Burgundos comes nullus dictus est nisi Ducis honore praepolleret. *Dittmar. L. 7. p. 92.* aut quod Ducis instar pluribus una praesentent Civitatibus ut *Thebaldus Mathildis atavus in Diplom. Ostomii ap. Vgbellum in Italia sacra T. 5. p. 1582.* Comes Modenae & Reggii appellatur. *Antho. Math. de nobilitate c. 7. p. 22.* Econtra Duces unam nonnunquam regebant civitatem *Muratorius l. c.* Comitum vices per totum pagum vice Comites gerebant, per districtum autem aliquem Centenarii, qui in diplomatibus haud raro majorebus proceribus apponuntur.

§. VI. Majores domus, quos inter alios Magnates rerumque dominos caput extulisse monuimus, (a) nova indices indepti sunt potentiae incrementa, ad eum tandem honoris ac dignitatis gradum evecti, ut tota penes eos consisteret summa imperii, ac Reges nomine quidem essent regio, dignitate carerent. (b) Donec Childerico ex Merovaeis Rege novissimo in coenobium protruso, Pipinus regio etiam nomine decoratus sit Procerum suffragatione, & Papa ad idem consilium descende. (c)

12 CAP. I. DE ORTV AC PROGRESSV POTESTATIS

- (a) Sub secunda sepe stirpe Archiministri vocati sunt. Suppo Comes a Guilielmo Bibliothecario R. E. in vita Hadriani Pontificis archiminister vocatur S. Palatii Ludovici Junioris Imper. Major domus. Sub Carolo Calvo Maior Domus fuit Boso Richildis Reginae frater, qui in subscriptione Ticinensi seipsum vocat Archiministram. Valesus in not ad paneg. Bereng. p. 120. Sub tertia autem stirpe minore gavisi sunt potestate, quau antiqui isti, qui regni habenas moderabantur, & vocabantur nonnunquam Sencchalli *Du Cange Glossar. voc. Major domus tom. II. p. 265.*
- (b) Causa decrefcentis ac intereuntis familiae Merovingicae fuit mollities & foecordia. *Bussier, Hist. Francia Lib. IV p. 165.* Reges nimirum in villa quadam latitantes, ac semel quotannis, tanquam insolitum spectaculum, curru a bobus tracto, populo conspiciendi dati, praeparabant interim ventrem epulis, ac necessariiis curis vacui, festos ludorum dies celebrabant, vino languidi, unguentis oblitii, ac mulieres complexi impudicas. *v. Hottmannus in Franco Gallia p. 189. Siebert. ad an. 662.* in regii tamen fastigii symbolum splendidum, promissam caesariem ostentantes.
- (c) Praefecti igitur Palatii totam imperii potestatem cum dignitate ad se pertraxerunt, jam tum tempore Clotharii Patris Dagoberti regnum Francicum dirigere exorsis, secundum *Venericum Verchens. Vid. Paul. Diac. de Gestu Longob. L. VI c. 16. p. 903. ap. Grot. Et sap. 23 p. 907. Eginard. c. 10. Vita Caroli M. ap. Freher. in corp. hist. Franc. T. 2 p. 434. Annales Francorum Fuldienses ad 741. ap. Freher. T. I. rer. germ. p. 3. Metenses ad an. 692. Mabillon. L. 4. de re dipl. Chifflet. in Stem. Austr. c. 4. Albertus Stadens. qui Eginardi verba refert. ap. Kulpin. p. 127.* Antequam vero, pro more Francorum solenni, Childericus ignavus in Concilio Procerum regno exueretur, ac diadema Pipino adjudicaretur, Burchardus Würzburgensis Episcopus & Folradus Pipini Capellanus Romam missi sunt, Papam Zacharium, quem divino ac humano lumine ad dubia sua dissolvenda instructum credebant, consuluri, num idoneas satis haberent rationes, cur Childericum regno ac omni principali fastigio deicerent. Non quod jus aliquod Pontifici competere crederent, Regiam dignitatem a Childerico ad Pipinum transferendi; sed quod opinionem aliquam de prudentia ac sanctitate beati patris conceperent. Responderat enim papa: Melius sibi videri illum Regem vocari, qui reapse imperii onera humeris sustineret, quam qui otio diffuens sine regia esset auctoritate. Quo cum responso legatis Roma reversis, Pipinum, secundum Francorum morem, electum esse in Regem scribit *Ado Viennensis ad an. 750. ap. Piff. tom. II. p. 395. Adelm. Benedict. Annal. ap. Freher. T. II. Corp. hist. Franc. p. 383. Chilperico anno 725. v. Anstou Pagi tom. I. Crit. Baron. in monasterium St. Omer. ac filio Theodorico in cocnobium Fontcaell. pertrusis. Boland. not. ad Eginh. Caroli M. v. Injuria*

Injuriâ igitur Papa Gelaf, in c. *alium qu 16*, jus Reges regnis abdicandi, ac regna transferendi sibi adscribit. Veterum quidem plurimi Papæ patrocinantur. *Annal. Francor. Fuldensis ad an. 152. ap. Freher. p. 4. Regino l. c. Otto Frising. L. 5. Chr. c. 22. p. 112. ap. Frisif. Schafnabr. ad ann. 750.* Sed horum aliorumque enunciata sano sensu sunt intelligenda, rejectis ignorantia & adulationibus monachalibus. Revera enim veterum verba æquam admittunt interpretationem, cum haud sit inconfuetum, decretum & auctoritatem pro consilio accipi. Deinde non tam Proceres, de jure suo alium constituendi certi, quam Pipinus Romani delectos misit, qui seiscitent a Pontifice, num salva conscientia, ob juramentum Childerico præstitum, regnum nomen supremæ, prout tum erat, addere posset potestati, ac juramenti a Pontifice relaxationem precarentur. Hanc quippe facultatem Papæ competere animos hominum occupaverat opinio. Patent hæc ex *Alberico ad ann. 757. ap. Leibnitz. part. I. p. 88.* ubi habetur: *Misit Pipinus Princeps Sanctum Burchardum Episcopum de Wisceburg, quæ Herbilolis dicitur. Et Fulradum Copehanum suum ad Zachariam Papam seiscitandi gratia. Et Ottone Frising. L. 5. c. 23. p. 112. ap. Frisifium, qui sequentiâ habet Anno ab incarnatione Domini DCCLIV. Pipinus a Stephano Papa primo a fidelitatis sacramento, quod Childerico promiserat, cum aliis Francorum regni primoribus absolvitur. Huc faciunt, quæ Platina in vita Zacharia p. 105. habet: At Pipinus regnandi cupidus legatos suos ad pontificem mittit eumque rogat ut Francia regnum sibi auctoritate sua confirmet.*

§. VII. Quamlibet deinceps Caroli Martelli propago, in Pipino regio decorata nomine, Regni ac Procerum potentiam infringere tentaverit; (a) semper tamen ob inveteratam mixti imperii habitudinem Proceribus quadantenus, in Comitibus potissimum sua mansit auctoritas. (b)

- (a) Aquitaniæ populi, fortassis olim inæquali fœdere Gallis iuncti, Galliæ Regum inertia stimulat, magis magisque res suas seorsim habere, & privato plane ausu Duces sibi constituere cœperunt. *Alteferra L. VII. Hist. Aquit. p. 26.* Postquam v. a Carolo Martello in ordinem redacti, paucillum tempus jugum passi essent; studio & opera Hunoldi & Walfari, ex veterum Ducum vel patriciorum Aquitaniæ stirpe oriundorum, illud excussere. Sed a Pipino & Carolo M. iterum armis impetiti. *Adelm. ad Aren. 742. & a Carolo M. in Gallicæ provinciæ formam redacti sunt. Alteferra L. 7. rer. Aquit. p. 516.* Similis fuit fors Vasconia, quæ olim novem populania dicebatur, Ducis Eginb. *vita Caroli M. p. 435. ap. Freher.* Gens enim Vasorum Francorum imperii pertacta, ac in diuturnis Aquitaniæ turbis idoneam nova molendi

nacta occasionem, aliquem ex suis Ducem creavit. Sed post demum sub Francorum jugum redire coacta, Gentis hujus gubernatores consules olim dicti sunt, *Petrus de Marca L. supr. cit. § p. 205.* quod tamen ipsis peculiariter non fuit, quia aliis etiam populis idem inditum legitur nomen Leibniz. T. L. Script Brunfv. p. 623. *Dachiers Spicileg. tom. X. p. 339. math. l. c. c. 16. p. 59.* Subjungam locum et glossario *Spelmanii p. 148. ex Loysen de Seigneur. C. 8 p. 107.* *Torpent e jam splendore Regio potentiores quidam hac invadebant hereditarie, Sicut a Carolingis postea Principibus ejecti plerique essent, non nulli tamen longe in confinis assitis impune retinebant.*

- (b) Comititia in mediæ ævi monumentis curiæ & placita dicuntur *Du Cange glossar. T. III. p. 291. Goldast. in Burchard. c. 16. ver. Allem. T. 1. p. 134.* quia quicquid populo placebat, vim legis habebat. Distinguantur in generalia & particularia. Generalia quotannis mense Martio, & deinde Pipini ex instituto mense Mayo celebrabantur, in congregatione omnium populorum. Non quod singuli cujusvis gentis comparuerint, quia impossibile erat tantæ magnitudinis esse campum, ut tot hominum myriades complecteretur, & irrita fuisset congregatio, quando votorum infinitus numerus collimare non potuerit in unam sententiam, Sed intelliguntur per populum capita ejus Episcopi, Abbates, Comites aliique Proceres & cunctorum populorum deputati. *Petrus de Marca in marca Hispanica lib. III. cap. X. p. 263. Baluzius in præf. ad capit. n. 7.* Comititia particularis erant duplicia, aut enim certæ personæ, aut certi populi apparebant *vid. Annal. Franc. ad an. 821. § 23.* ubi Ninyegæ peracta esse Comititia feruntur, ibique Comites fuisse congregatos. Comititia ejusmodi non a Pipino solum & Carolo M. *Regino p. 397. ap. Pistor. § autores a Pithao & Frehero collecti.* sed & ab eorum successoribus & Germanorum Imperatoribus frequentia fuerunt habita. A temporibus Ludovici Pii ad Fridericum II. ea enarrat *Leuber. Magdeb. Stapel Vnsug. n. 86. seqq.* Pertractabantur in illis causæ ecclesiasticæ & civiles. vitæ Lud. pii incertus autor apud Pithaum. p. 60. Baluz. præfat. capit. §. 7. & in hisce causis ferebantur leges, ut ex *Capit. Baluz. constat. præfat. n. 9.* Nec ferebantur sanctiones ecclesiasticæ nutu ac permisso Episcoporum, uti *Greffrus* fabulatur, ideo a Goldasto castigatus, sed Regis potissimum & reliquorum ordinum auctoritate *Baluzius Ro. n. X. XI. XII.* Agebatur ibi de bello & pace *Otto Frising. Lib. 5. ap. Frisif. p. 114. Buisser. Hist. Francia Lib. IV. p. 127. Schaten. Annal. Paderborn, Lib. 1. ad 772 p. 4.* De Successione *Adeimius ap. Freher. p. 418. Sigonius de regno Italia p. 188. edit. Bononiens.* Quamvis autem a Familia regnatrice plerumque Franci regem arcesserent, non tamen illud fiebat sine temperamento. *Hottoman. in Franco Gallia c. 6. Vid. tamen Baluz. not. ad Capit. tom. II. p. 1082.* De consortio imperii sumendo in comitiis esse deliberatum *v. ap.*

ru ap. Freher. in Corporetiſtor. Franc. p. 441. De diſiſionibus regni. Eginhard. ab init. ap. Freher. p. 434. exque ibi confirmabantur, vita Ludovici Pii apud Pithæum p. 213. Legationes audiebantur. Adelmus ad ann. 824. Scatenius Annal. Paderborn. tom. I. p. 81. Vita Ludovici Pii ap. Pithæum p. 223. Negari interim nequit, legatos interdum a Rege ſolo & Palatinis fuiſſe acceptos auditosque. Hoc tamen in rebus haud ita magni momenti & Regem potius, quam remp. concernentibus factum videtur. Examina- bantur etiam in Comitibus Ducum defectiones, & in leges fœderis aut caput ejus impingentes condemnabantur. Annales incerti auctoris ad annum 818, apud Pithæum. Vita Ludovici Pii apud Pithæum p. 227. & de iis quæ a rerum civilium & bellicorum adminiſtris geſta erant ratio reddenda erat Annal. Paderbornenſis, tom. I. 27. & 28. atque de corrigendis populi oppreſſionibus conſilia conſociabantur. Sileo alia ſupremæ poteſtatis civilis negotia, communi Regum ac Procerum ſponſione decidenda.

§. IX. Ipſe Carolus Magnus devictorum Germano- rum (a) Optimates a rerum ſumma & imperii conſortio, haud penitus excluſit; ac in Proceres eccleſiaſticos a ſe coor- dinatos varia bona immobilia, (b) aliaque jura ſplendida diri- vavit (c)

(a) Inſtitia vel injuſtitia belli, quo Carolus Germanos adortus, ſi paulo cura- tius ad judiciæ lanceæ ſit expendenda, vix Caroli imperus nudo religionis Chriſtianæ propagandæ zelo excuſare poterit, quo prætextu, ſanctitatis ſci- licet, quam plurimas factas eſſe impoſturas ex rerum geſtarum commen- tariis fatiſ liquidum eſt. Quis enim Francorum illum Regem in con- ſcientiæ ac religionem majorum noſtrorum conſtituerat arbitrum? Reli- gio ac juſte de Deo ſentiendi facultas non telo & igne, ſed per rationes ac divina oracula, adſpirante Spiritu Sancto, progeneratur in animis homi- num, & vivificatur. Vnde coccus ille ardor inter cauſas belli iniquas re- fertur a Grot. de L. B. P. L. 2. c. XXII. §. 14. Religio Chriſtiana ante Caro- lum in parte Saxoniarum armorum ſpiritualium opæ non contemnendo fecerat progrefſus Beda Hiſt. Eccl. Geniſ Anglitr. p. 203. edit. Pariſ. Scaten. Annal. Paderb. p. 335. 339. Atque non Bonifacii ſed ipſorum apoſtolorum vel virorum apoſtolicorum induſtria diſſeminatorem illam Evangelii eſſe factam probabiliter conjicit Joh. Henr. Vſinus De Origine Eccleſ. Germ. & Irenicus in Evæg. Germ. Liberari tamen poteſt Carolus M, a belli injuſti macula, ſi dicamus, ſuſcepſiſſe ipſum Germanicam expeditionem, ad Teutones vi compellendos, ut ad aliquale vinculum, quo Francorum Regibus facti erant, obnoxii, regrederentur. Corpus Hiſt. Franc. Freherip. 257. 365. 370. 385.

Anna-

Annales Francor. Fuldens. ad an. 736. ap. Freher. p. 3. Schafnaburg. ad an. 715. Schaten. Annal. Paderborn. L. 1. p. 5. & hist. Westphal. L. 7. p. 492. Imo apud quos iam veterum chronographorum se legisse meminit Dominus Præses, Saxones regnante Carolo M. Francorum limites igne & ferro invellasse, vide quoque Eginhardum in vita Caroli M. apud Freh. in corpore Hist. Franciæ p. 435. Quocumque denum modo belli Carolinise habeat iustitia, certum est, Saxones, jacta prius perniciofa ac plusquam tricennali belli alic, ad insendam pacem ea lege fuisse adactos: 1 ut unus cum Francis essent populus, & in eandem Frauciæ adficerentur civitatẽ *P. Poet. Anon Saxo* apud Kulpistum. 2 Clero Decimas porrigerent *cit. Poet.* 3 Moribus ac ritibus receptis uterentur, Comites tamen Francicos alicubi causas eorum decidere paterentur. Sic in comitis Paderbornens. a Ludovico Pio convocatis, Saxonum Proceres comparuere. *Seaten, Hist. Westph. p. 569.*

- (b) Carolus M. ad majorum exemplum, adeo singulari in Ecclesias ac Ecclesiasticos fuit beneficentia, ut mox donationes piæ mole sua laborare inciperent. Origo beneficentiæ in Cleros a priscis temporibus recte repetitur, ut nequidem Fauchetto assentiar, qui L. 5. Antiq. Gall. ante Dagobertum tales non occurrere donationes putat, quia Chrodinus apud Gregorium Turonensem bona sua ecclesiæ crogans addit. *Sint hæc data ut dum de his pauperes resciantur, mihi veniam obtineant apud Deum. Vid. plura ap. Fontanini in Vindictis Diplomati, L. 2. c. 1. p. 147.* Lex Ripuariorum allegata a Vadiano lib. 2. apud Goldastum. t. 3. rer. allemann. p. 59. huc pertinet. Causa fuit superstitionis temporum cum religione succrescens, & si *Stumphio* credimus *Chron. Helv. l. 5.* ut præteritorum nulla fieret mentio factorum, coque major esset in posterum peccandi securitas. Quæ perversa de libertate peccandi opinio adeo plurimorum animos demulserat, ut Concilio Cabilonensi II. *an. 813.* reprobanda fuerit Canone XIII. in magna Collectione *Labbei tom. 8 Coll. 250. Fontanini l. c. p. 148.* Quadrant huc verba Petri de Marca de Concordia sacerdotii & Imp. LVIII. c. XIX. *sed tum præcipue ea liberalitas viguit, quando Episcopi in eorum gratiam, qui liberales erant erga ecclesias, de vigore antiquæ penitentia remittebant.* An autem Carolus M. bona immobilia Ecclesiæ donaverit, quidam in dubium vocant. Negat Buzius de Jure & natura bonorum Eccl. p. 80. ex Vadiano de Colleg. & monast. L. 2. fol. 52. 70. 73. & *Daniele Heidero in apolog. tract. de advocatis Imperii p. 13. & 15. Mylero archolog. c. 12. § 4.* Patet tamen contrarium ex variis diplomatis, primæ jam tum Rirpis Reges immobilia Clero donasse, Carolus M. non tantum donationes rerum immobilium a majoribus Ecclesiæ St. Martini Ultrajectinæ factas confirmavit, sed eidem villam suam Lifiduna in pago Flehite concedendo, muneribus majorem cumulum addidit

dit: Diplom. donat. vid. in *Wilhelmi Heda historia Vltraieft.* p. 41. Ecclesie Paderbornensi castrum Iburgum, cum subiectis agris aliquibus, & circumpositis vicis ac prædiis concessit. *Scaten. Ann. Paderborn. tom. I. p. 44. & Hist. Westphal. p. 519.* Diploma Verdense & Bremense *vid. ap. eund. l. c. p. 506. 514.* Veritatem horum diplomatum idem ostendere molitur.

- (c) Majori involutum est dubio, num Episcopis in Germania a se institutis, de quibus passim scriptores rer. German. *Cranzi metropl. & Scaten. annal. Paderb. L. I. p. 9.* regalia sit largitus. Affirmat. *Scaten. Hist. Westphal. L. 8. p. 523.* ac probationis loco inducit diplom. Bremense & Osnabrugense. Alii ad Ludovici Pii tempora hoc potissimum referunt *Helmold. chron. Slav. L. 1. c. 4.* Vulgata est opinio, regalia primi gradus Episcopis demum communicata esse ab Ottone I. qui fratrem Brunonem Archiepiscopum Colonienf. Ducem vel Archiducem Lotharingie constituit. *Meibom Tom. I. p. 680. Vita Brunonis a Ruodgero scripta ap. Leibniz. T. I. Rerum Brunsvic. p. 285. (seqq. Broveri Annales Treverens. tom. I. p. 460. Scaten. annal. Paderb. tom. I. p. 298.* Si dicendum, quod res est, non sub Carolo M. demum ejusque filio regalia quædam, inprimis minora, sed longe ante eorum tempora ab Episcopis fuisse exercita, recte sentit *Petrus de Marca de concordia Sacerdotii & Imp. Lib. VIII. Cap. XIX. §. 2.* & Carolus Magnus & Ludovicus Pius paria, si non majora, jura Germanie Episcopis & Abbatibus concessere, quoniam, uti loquitur *Malmesburiensis Lib. 5. de gestis Regum apud Petr. de Marca l. c. ille sibi persuasum habebat, in gente de vicia Episcopus sanctus observaturos fidem promissam, ac praterea si fides ita postularis, Principem adversus rebelles adiuturos.* Sic Corbeyæ novæ a Ludovico Pio jura quædam concessa sunt, quæ inter regalia minora referuntur. *Schat. tom. I. Annal. Paderborn. p. 90. 91. 92.* Quo respicit itidem auct. *chron. Sclarvor.* qui dicit saltem: *Ludovicum primum eos, qui essent principes cæli, Principes regni effecisse.* Conf. diploma Ludovici Infantis ap. *Brewer. in Annal. Treverens. L. 9. p. 443.* & alia Ludovici Pii apud eundem. Verum enim vero huic opinioni nulla ex utroque diplomate fides accedit. Nam Osnabrugense falsum esse celeberrimus Eccardus solidis rationibus propugnavit. Bremense falsitatis arguunt *Gryphiander c. 23 ff. de Weicbild. & Heider. apolog. tract. de advoceat. imper. p. 20.* Et licet Diploma Bremense genuinum esset, & anni incarnationis subnotati, illud non vitarent? quandoquidem *Mabilion. de re diplom. Lib. 2. c. 26. p. 199.* docet, in diplomatibus Carolinis de rebus maximi momenti annos incarnationis nonnunquam esse adjectos. sibi que visum esse Caroli M. pro metentia St. Arnulphi

phi monasterio, quod annos incarnationis adscriptos habuit *Scaten. hystor. Westph. p. 517. & Brover. antiq. Fuldenf. L. I. p. 17.* Attamen ex illo nullum apparet vestigium, Episcopo Bremensi a Carolo M. concessa esse regalia, quæ ad superioritatem constituendam necessaria. Sed dicitur saltem, illi parochiæ decem subiectos esse debere pagos, ita ut totius parochiæ incola Ecclesiæ eiusque provisorii decimas solverent, adiectis in constitutionem Ecclesiæ LXX. mansis cum colonis suis. Nec dioceses de terminati limites concessam superioritatem stabilire valent. Et si Osnabrugense diploma subsisteret, exinde tamen elici non posset, Wihonem a Carolo Magno maiora consecutum regalia. Etenim in illo diplomate Episcopo conceditur tantum, in certis districtibus, jus foresti, & immunitas a præstationibus fiscalibus. Vide illud in notis ad monum. Paderb. p. 202. Igitur, a vero non multum abludere eorum videtur sententia, qui statuunt, Proceres Germaniæ Ecclesiasticos sensim jura illa, quæ Potentatum constituunt, esse indeptos, atque sub Ottonem I. ultimam adjectam fuisse manuum, sub quo nonnulli etiam Regiæ stirpis; ut filius Ottonis I. Wilhelmus, non ex Edirba Anglica Coniuge, ut falso putat *Scat. Annal. Paderb. tom. 1p. 300.* sed ex Slava quadam natus, beneficia Ecclesiastica sunt consecuti. Interim multos, post Ottonis I. tempora, jura ista territorialia nactus esse, probant diplomata Rudelphi ap. *Hund. in metropol. Salisburg. fol. 140. 141.* Non quidem ob Brunonem, quem a fratre Lotharingiæ Ducem constitutum novimus, Suprematus ecclesiasticorum complementum ad Ottonis I. imperium referendum nobis videtur; siquidem, illum in Colonienfi diocesi regalia exercuisse, non constat, *Schilter. comen. ad codic. jur. feudal. Germanici p. 26.* Nec Episcopi Herbipolensis & Abbat. Campidonensis tantopere urgemus exempla, quorum ille potestatem secularem, uti Dux Franconiæ, hic ut Comes Halarimontanus, jam ante Ottonem acceperunt. Validiora sunt varia veterum testimonia, quæ citat *Schilter. l. c. p. 28. Vid. chron. Mindens. Wattenstedii apud Paulini tom. 2. p. 9. autoris incerti ap. Maibaum. tom. I. rer. Germ. p. 558. & Leerbeck ap. Leibniz. T. II. p. 165.* De Mindensi ecclesia, siquis objiciat, illius jura a Wilhelmo demum collata, respondetur: non collata, sed potius confirmata sunt. Vid. *diplom. ex Pistorio ap. Heider. in fundam. discurs. de Advocat. Imperii p. 69.* Archiepiscopo autem Magdeburgensi ab Ottonem I. datum Scharotviensera donatum esse, & multa regalia minora, constat quidem ex *Leuber. Von Magdeburgisch. Stapel Unfug n. 580. & 590. seqq.* non tamen apparet, ipsi seculare imperium in dioecesi sua esse concessum. Imo ex *Pomarii chron. Sax. fol. 163.* patet, Archiepiscopo nec bannum sanguinis esse concessum. Unde *Stumpffius in chron. Helvet. L. V. fol. 8. & Nicolani de Cusa de concordia Cathol. L. 3. c. 27.*

c. 27. p. 380. hæc ad Ottonis II. tempora referre malunt. Incidenter addimus, conducibilis esse religioni Christianæ, habere sacra capita a curis mundanis vacua, quam iisdem a salute animarum promovenda distineri. Patet inde, nullo in crimine ponendum esse Caroli Martelli factum, qui ad pauciores numerum redactis episcopatibus, bona iis destinata militibus miseris, pro defensione patriæ dura quævis passis, dispersitus est *Hincmarum præf. vita St. Remigii, Alteserra L. 7. rer. Aquit. p. 130 magn. chr. Belg. ap. Piff. rom. I p. 34.* Quidve in eo iniqui habere possint, Abbi Comites & Abbi Principes ignoro *Alteserra rer. Aquit. L. 8. c. 8. p. 257. Chiffletii vindictæ Hispanica p. 10. Alteserra de Ducibus & Comitibus C. XIII.* Nugæ sunt, quæ autor magni chron. Belgici apud Piff. l. c. & ceteri proferunt, Carolum Martellum, qui alias non plane illiberalis erat in Eccl. *Heda Hist. Vltrej. p. 28. Scat. T. 1. annal. Paderb. p. 371. Broveri annal. Trevir. T. 1. p. 387.* quod bona ecclesiæ ad seculares usus adplicuerit, damnatum esse. Cur enim ea, quæ in se sanctitatis nihil continent, si reip. requiratur utilitas, in alios usus impendi non possent? Dolendum est Reges semetipsos sceptris quasi ac diademate spoliantes, clericis rerum gerendarum arbitria ultro obtulisse. Quam eorum potestatem largasque possessiones *Broverum antiquit. Fuld. p. 78. cum Scatenio T. 1. p. 298.* defendere audere, valde miror eum Deus tamen Levitas & Apostolos a seculi curis esse inanes omnino voluerit. Olim monasteriis advocati, qui rerum temporalium curam habebant, dabantur. Sed maxima eorum pars pedetentim illos excussit. De eorum officio vid. *Magerum de advocatia armata. Daniel Heider. passim in scriptis suis. Broveri antiquit. Fuld. p. 245. Anth. Math. de nobilitate lib. 2. c. 29. seqq.*

§. X. Seculares Principes quod concernit, effecit quidem Caroli potentia, longe lateque disseminata, rerumque gestarum amplitudo, quibus splendorem majorum longe supergressus, ad supremum humanitatis culmen evectus fuerat, ut Ducum horum potestatem atque auctoritatem, qua in territorii eorum a prisco ævo fuere conspicui, variis modis tentaverit labefactare; nihilo tamen minus iidem plurimum ex ista supremæ potestatis gloria decerperunt. (a)

(a) Dicendum jam de antiqua Principum Germaniæ potestate, quæ in multis integra mansit, licet eam Carolus infringere sit molitus. Germaniæ, antequam Carolus victorica illi inferret arma, non uno Rege, sed pluribus Satrapis est recta, quorum quisque suæ genti æquitate & consilio præc.

rat. *Heda histor. Eccl. gentis Anglorum Lib. IV. c. XL. p. 268.* & quod pagos, totos pene Duces habuit *Poet. Anon. Saxo ap. Kulpis p. I. Wittek. Corbejens. annal. L. 1. p. 634. ap. Meibom. tom. I. Scrip. rer. Germ. ait totum Saxonum ducatum a tribus Principibus fuisse administratum, quorum unus Ostvalis, aliter Westphalis præerat, tertius Angrivariis. Scaten. hist. Westphal. L. 7. p. 420. Nordalbingii peculiari regebantur Duce Winkelman, notitia Westphal. c. X. p. 200. ff. Westphalos Wittekindus, Ostvalos Heffo; Angrivarios Bruno, quem aliqui Widekindi fratrem putant. Nordalbingios Albion una cum Proceribus provincialibus gubernarunt. Scaten. Hist. Westph. p. 423. Et nota ad monumenta Paderborneusia p. 33. Suevi & Bavari peculiare habebant Duces. De Suevorum & Alemanorum Ducibus, diu ante Carolum M. Francorum regno aliquali obsequio obnoxii v. *Obrecht Prodr. rer. Alsat. cap. X. p. 215. Bavarorum Duces a tempore Hugoberti, aut ad minimum Adilionis Thassilionis patris, Francis juramento fiduciario devincti fuere, Laxius de migrat. gentium lib. VII p. 305. chron. Bavariae apud Kulpis. p. 11. Errores annales Tre-virenses lib. VII. p. 371. Thassilio idem præstitit Pipino chron. Barvar. l. c. Adelmi Annal. ad an. 757. A quo tamen iterum recessit. Chr. Bavaria l. c. Adelmi ann. apud Freher. p. 356. Carolo M. autem, bello antea infeliciter uxoris instinctu gesto, sceptro, cui insculptus erat homo, in signum fidelitatis tradito, eodem se vinculo obstringere coactus est. Aventini Annales Boicæ p. 197. Cumque deinde res moliretur novas, a Proceribus Bojoriæ, quorum magna erat auctoritas, vitam, æque ac filius, monachali tonsura sedimare coactus est. Eginhardi vita Caroli M. apud Reuber. p. 8. Pæta Saxo ap. Schæfer. p. 15. Alberici Chron. T. I. p. 119. Pauli Emili hist. Gall. p. 105. Brover, annal. Trev. L. 7. p. 385. Sic Bojoria in Gallicæ provinciæ formam redacta est. Sigon. de Regno Ital. L. 4. p. 171. Saxones quidem in jura, & fraternitatem Francorum receptos esse asserunt Wittek. Corbejens. p. 634. ap. Meibom. Conring. de Tribibus German. §. 65. Vid. tamen Gryphander de Weichbildis c. 22 seqq. atque Wittekindo ducatum Angriæ & Westphaliæ ad posterum transmittendum a Carolo M. post baptismum Attiniaci sumtum concessum esse testantur. Scaten. Annal. Paderborn. tom. I. p. 49. Meibom. dissert. de Ducibus Saxonie Et ante Herman. Billing. p. 48. T. 3. rer. Germ. Bussier. Hist. Franc. Lib. IV. p. 187. Scaten. Hist. Westphal. Lib. 3. p. 820. Nihil tamen secius non minimos Francosum in regundis Germaniæ provinciis fuisse partes ex *Annal. Metens. Tom. III. p. 384. Script. Francor. ap. Du Chêne* liquet, ubi habetur, & sic tota Saxonie subjugata est Francis, quo cum coincidit, *Alberti Stadenf. Chron. p. 192. ap. Schæfer. iniquitas; Et tunc demum (post Widekindi bap-*
tismum**

mum) *Saxonia in prov. est redacta*, Misſos quoque ſuos, qui inter alia in
 fidem eorum, qui provinciis præſecti erant inquirerent, ablegabant, de
 quorum officio vid. *Baluz. tom. I. p. 337. 789. tom. I. p. 255. 289. 398. An-
 nal. Treuirens. Broweri p. 390. & 406. circa finem. Annal. Paderbornenſi.
 tom. I. lib. II. p. 78. Lehmanni Chron. Spirenſe lib. II. C. X. p. 60. ſeqq.* Deinde
 in majorem ſecuritatem limitibus præſciebant Marchiones, a Comitibus
 provincialibus vel Ducibus diſtinctos. Quamquam enim *Lehmanno*
 facile conceſſerim, Marchionum nomen ſub Carolingis non æque notum
 fuiſſe; quoad rem ipſam tamen, ſub illis Marchiones erant. *Vita Ludovi-
 ci ad ann. DCCXXCVI. apud Pittham Sirmondus in not. ad Capitularia p. 803.
 edit. Baluz. Annal. Fuldenſ. ad ann. DCCCLXIX. ap. Freherum Baluz.
 tom. II. p. 1188.* Docet enim *Paulus Morigia in Antiqq. Mediolan. Gni-
 donem* Poſterlam nobilem Mediolanenſem a Carolo M. primum Galliz
 Ciſalpinæ Marchionem eſſe conſtitutum. *Guiliman. de reb. Helv. lib. 3. p. 190.
 et Lazius de migrat. gent. L. p. 309.* aſſertit, Gerholdum Caroli M. ex uxore
 Hildegardæ affinem Bojoariorum Marchionem eſſe creatum, Roberti Mar-
 chiiſii mentio injicitur in *Diplom. Caroli M. ap. Doubler. p. 727.* Marchæ
 vox tribuitur comitatibus in limite Hiſpanico *Vita Ludovici Pii ap. Fre-
 her. in corp. hiſt. Franci. tom. II. p. 459. Annal. Aſtolviſi l. c. p. 427 in ſp. 448.*
 ubi extat vox Marchionis. Sic Popo vocatus eſt Comes & Dux Sorabielli-
 mitis *Annal. Fuldenſ. ad an. 880.* Interea & Ducibus nonnunquam id com-
 mittebatur munus, Annales autoris incerti *apud Pittham ad annum 361.*
 Interim magna manebat Reſtorum Germaniæ auctoritas, qui deinde fre-
 quentius nomine Comitum, in Germania antea in ſignificatu Francorum
 ignoto, inſigniti ſunt. *V. notas ad monum. Paderbornenſi p. 83* quos a
 Francis cum Ducis titulo confundi, non erat in conſuetum. Nec eo inſicias,
 eſſe quadam Germanicæ territoria in partes ſciſſa, & inter Comites diviſa,
Annal. Fr. ad 748. ad modum, quo Franci in limite Hiſpanico uſi ſunt; ubi
 terris in minores partes diviſis, Carolum M. ſux gentis rectores præſciſſe
 tradit *Petrus de Marca in marca Hiſp. L. III. C. VIII. p. 253 & lib. VIII. p.
 256. ubi obſ.* episcopatum pro comitatu dici. Non tamen in Germania a
 Carolo M. ejuſque poſteris Ducatus penitus eſſe abrogatos, ex eo quoque
 liquet, quod Carolus M. ante Widekindi chriſtianiſmum, Theoderico Du-
 ci Saxoniam regendam commiſerit *ſcat. Hiſt. Weſt. p. 447.* Mentio quo-
 que Saxoniz Ducum in vita Ludovici Pii *apud Pittham p. 209.* in-
 jicitur.

§. XI. Ludovicus Pius mitiſſimi ingenii Princeps &
 de caducitate humana admodum perſuaſus, (a) æquum fatiſ

se præbuit germanis. (b) Ludovicus Germanicus, severiorem iis paululum se exhibuisse, videtur. (c) Interea glifcente, ac labefactata insigniter familiæ Carolingicæ fortuna, per varias terrarum divisiones, Proceres ad jura avita redire satagere. (d)

- (a) *Annales Auctoris incerti ap. Pithæum ad ann. 821. tardus ad irascendum, facilis ad miserandum. Theganus c. 19. ap. Pithæum p. III. Confiliariis magis credidit, quam opus esset l. c. c. 20. Episcopis plus justo indulgit, de quorum temerario ausu, v. exauctorationem Ludovici Pii ap. Pithæum tom. 2. p. 136. seqq. Licet Episcopi alique clerici, jubente Ludovico, seculi cultum deposuerint. Vita Ludovici Pii aut. incerti p. 204. ap. Pithæum. Potestati autem eorum non levia permisit augmenta. De morte frequenter eum cogitasse, patet ex prolog. Capitul. Aquisgr. ap. Baluzium tom. I. p. 561.*
- (b) *Saxorum gentem ob constantiam in religione Christiana & præclara belli merita magnopere probavit Scat. Annal. Paderbornens. L. 2. p. 60. Benedictum Levista collector. capitular. ap. Baluzium p. 506. sequentem in modum de eo canit:*

Augusto nituit sub quo Germania cultu,
Cultori tribuens commoda multa suo.

Germaniæ Proceres, tanquam imperii columnas, ad publicas admisit deliberationes: Sic in conventu Francofurtano admonente Ludovico Pio Optimates ex Franciæ orientalis, Bojovariæ, Allemanniæ, Burgundiæ & Rheni provinciis comparuere *Scaten. Annal. Paderb. tom. I. Ita & in Conventu Aquisgranenſi, ad an. 820. bellum aduersus Liudovivum Paononiæ rectorem decretum est. Scaten. l. c. p. 66.*

- (c) *Autor incertus ap. Pithæum p. 78. Interim illum æqui & juris fuisse amatissimum, bonique publici studiosissimum narrat Rogino ad ann. 876. unde non adeo iniquum. in jura Principum illum fuisse suspicor. Accedunt varia bella externa, quibus implicitus, maluit haud dubie domi pacata omnia habere, quam nimis potentiam ostentare.*

- (d) *De divisione Imperii inter filios Ludovici Pii vid. vit. Lud. Pii ap. Pith. p. 148. & Nithardi Caroli M. ex Bertha nepotis tract. de dissensionibus filiorum Ludovici Pii ap. eund. p. 297. seqq. Baluzius ad capitularia tom. I. p. 574. seqq. p. 686. seq. Miræi codex donat. parum C. XVI. Lotharium convocatis Statibus divisisse provincias, & Ludovico Imperium concessisse vid. Annales Bertiniani ad ann. 886. De divisione terrarum inter filios Ludovici*

Gc-

Germanici v. Brunner. *Annal. Bojorum* p. 232. edit. monach. Vadianus ap. Goldastum tom. 3. rer. allemann. p. 62.

§. XII. Non enim infima in rebus gerendis Optimatum fuit auctoritas, Carolomanni & Ludovici Junioris temporibus, qui gubernatores æquanimes non diu superstites, ob Gallica etiam Normannica & Italica bella Procerum potestati graves esse nescivere. (a)

- (a) Carolomannus a Brunnero vocatur civium amans L. 7. p. 24. Nec Ludovicus virtutibus caruit; & nescio, quid Aimoinum instigavit, ut assereret, ipsum intulit sibi, ecclesiæ ac regno vixisse L. P. *Annal. Franc. ap. Freber.* p. 249. Ludovicus Junior Procerum opera, post fratris Carolomanni mortem Bojoriæ regnum obtinuit, & Arnulphus Carolomanni filius neglectus, Carantanorum præfectura aliquo modo placatus est. *Annal. incerti auctoris ap. Pithaum tom. I. p. 153. Brunneri annales L. 7. p. 141.*

§. XIII. Carolo Crasso imperium tenente, Carolinæ familiæ regia potestas magis fluctuare cœpit, (a) quam quidem Arnulphus, sed modico ad modum eventu, pristino splendori restituere allaboravit: (b) Sub Ludovico vero infante Proceres magis adfurrexere, (c)

- (a) Vid. *chron. Reginon. ap. Pistor. tom. II. p. 428 Scaten. Annal. Paderborn. tom. I. p. 202.* Ipse Carolus ab incunte ætate imbecillis fuit animi & maniacus *Annales incerti auctoris ap. Pithaum p. 3. ad ann. 873. Mezerai abbrege chronologique p. 369 370. tom. I.* Et tandem ob vires impares imperio exutus est.
- (b) *Scaten. l. c. p. 203.* Procerum circa ejus tempora potestas ex eo quoque patet, quod Zwentiboldo, communi tandem eorum consensu, Lotharingiæ regnum conferre potuerit, quem ejusdem regni deinde Magnates ob ree male gestas Regno privarunt. *Brover. Annal. Trev. L. 9 p. 488. 49. Conf. Scaten. l. c. p. 235. Vrspergens. ap. Pistor. tom. I. p. 143.*
- (c) Sub hoc Ludovico dignitates Procerum Germaniæ hæreditarias factas, multi opinantur, quo Scatenius inclinare videtur. Alii ad tempora anteriora hoc referunt. *Meier in annal. Flandr. lib. II. p. 10.* contendit, a Carolo M. Flandriæ Comitum hæreditarium esse constitutum. Sed negat hoc *Mezerai abbrege chronologique tom. I. p. 242.* & sub Carolingis Comites & Duces ad

ad certum tempus regimine functos esse ostendit *Alteferra de Duc. & Comit. prov. p. 18*. Alii ad tempora Ottonis I. provocant. *Alteferra de Orig. feud. c. 2. Mylerus Archol. c. 9. p. 47. Heiderus deduct. fund. p. 2282. Alster sentit Inter. de feud. Imp. cap. 1. § XLV*. Et quis omnium opinaciones enarrando tempus terat. Plurimi certum figi non posse terminum putant, & uniprius domui illustri, alteri posterius, successiōnem hæreditariam esse illatam. Supra jam tum fuit ostensum, priscam Franciæ ac Germaniæ Procerum eximiam potestatem, a Carolo paulum infringi tentatam, in successoribus ab eo descendētibz, iisque ad occasum vergentibus, caput extulisse, donec, extincta Caroli familia, sub Conrado infecurum est summi imperii complementum, Hæreditarias dignitates sub Carolingorum ultimis temporibus fuisse, exemplo est Thidericus, non a Carolo Calvo quidem, ut putat *Junius in Bataria p. 182. & aut. Chron. Sceland. p. 150*, sed Carolo simplice Comes Hollandiæ hæreditarius constitutus *Doufa in annal. Batar. p. 193. Vossius in annal. Holland. p. 5*. Quin imo antequam Germania Carolo subiecta est, familias illustres, ad morem inter Germanos receptum, genti suæ præfuisse, exemplis evinci potest. Nec familiarum carum natales a Romanis, ut nonnulli ineptere, sed ab ipsis Germanis petendos duco. *Vid. Teschenmacheri annales Clivia p. 2. p. 103*. Sic Augusta Domus Brunsvicensis Majores, summo auctoritatis ac celestis dignis Principum elogiis illustres, novit ad minimum ab Attilæ temporibus. *Vid. Clarissim. Virorum Leibn. & Eckardi tabulam originum Brunsvicensis, & Estensium, Vrißberg ap. Pistor. Tom II. p. 209. seq. Mabillon. annal. Benedicti. Lib. XV. p. 483. Chiffletii vindie, Hispan. p. 10. & 11*. Gens hæc illustris, & rerum gestarum gloria celeberrima, non nisi magnos Duces progignere solita, ut ait *Joh. Vadian. L. 2. de Col. & Monast. Germ. p. 46*. Caroli M. jam ætate Duces potentissimos habuit. Ipse Ludovicus Pius Juditham Principem Guelficam conjugali sibi fœdere sociavit, cujus patrem Ludovici Socerum Welfum Theganus vocat Ducem præpotentem *Thegan. c. 26. & autor vi. 12 Ludovici Pii ap. Freher. p. 459*. Comitem nobilissimum *Marian. Scot. ad 821*. quod abusive factum suspicatur *Leibniz. Introd. ad tom. Script. rer. Brunsv. n. 556*. quod Comitis nomen officium feudale supponat, Principes autem Guelfhorum aliodiorum possessores sui juris, nec homagii vinculo obstricti fuerunt. *Monach. Weingart. de Principibus Welfhu p. 781. 82*. Stirps Austriaca, (quam *Lambec. t. 11. de Bibl. Vindob. C. 6. ab Abrahamo, imo Joh. Stadius c. Noachi area deducit*, ideo ab ipso Maxim. I. quod sibi inurat ignominiam, reprehensus) quam longis ab annis hereditarie provinciarum temonem moderata sit vid. *apud Guillimannum de rebz Habsburgicis Lib. I. p. 4. seqq.* De Wittelindi posteris Saxoniæ Ducibus

Abbas Vrspergensis ap. Pistor. tom. II. p. 149. Plures alias clarissimas Germaniæ familias, jamdiu ante Ottonem dignitates hereditarias ad posteros transmisisse vid. apud *Lazium de migrat. gent. & in Hennings tabulæ genealog.* qui tamen multa fabulosa admiscuere. Majores nobis essent in veritatibus hisce historicis certitudinis gradus, si Comites terras, quas rexere diplomatibus adjecissent, quod non ante Henricum sanctum factum esse, asserit Guilimannus; imo sub Henrico IV. Comitum sunt diplomata sine provinciarum adscripto nomine. Supra tamen in rebus Francicis monitum fuit, postquam membra Germaniæ rectoria caput nacti sunt, Regi & populo suas fuisse partes. Vide quæ de Giselberto habet *Maibom. not. ad Wittek. p. 679.* & volvi hic meretur *Brunner, Annal. Rejor. part. II. Lib. VIII. p. 567. edit. monach. 1870.*

§. XIV. Extincta Carolina stirpe, Conradus I. (a) commendatione potissimum Ottonis Saxonum Principis, ob provectiorem ætatem regium spernentis onus, (b) Germanicum diadema tandem impetravit, (c) sub quo Procerum jura avita dilucidiora fieri cœpere. Nec dubitandum, cum Proceres consultum putarent, denuo sub uno capite sociali sese fœdere jungere, ante regni delationem novo electo exposuisse, quo obsequii genere ipsi cuperent esse obnoxii; (d) quandoquidem in manu eorum situm erat, vellente more majorum in varias discedere respublicas, an vero systema regno heroico temperatum constituerent. (e)

- (a) Conradum e Carolino oriundum esse stemmate, nonnulli veterum, ut *Otto Frising. L. 6. Chron. & Godefr. Viterbiens. in vita ejus*, & quidem ex Ludovici infantis fratre natum putant, quibuscum *Lehmannus in chron. Spir. L. II. c. 3. p. 50.* conspirare videtur, ubi Conradum ultimum ex Carolingis in Germania Regem vocat: Sed hoc passu major continuatori Rheginonis est fides, qui *ad ann. 911. p. 437. apud Pistorium* scribit: *Conradum filium fuisse* Conradi ab Adelberto, Henrici Aucupis sororis filio, occisi, & regali stirpe deficiente factum esse Regem, quod præter *Rheginon. l. c. Wittekind. Corbeyens. p. 634. ap. Meibom. & Herman. Contractus ad ann. 911. p. 311. ap. Vrspergium* affirmant. Vide quoque *Vrsperg. ap. Pistorium. p. 143.* Vocatur quidem Francus, sed antiquiori tempore Germania nostra cis Rhenana, inter alia nomina, etiam Franciæ Orientalis titulo veniebat *Annal. Francor. ap. Freher. p. 66. Vrspergens. ap. Pistor. p. 154. Maibom. not. ad Wittekind. p. 678.* Inde Otto Francigenam se vocavit *An-*

B

berius

bertus Miraus codic. piar. donat. C. XXXII. p. 130. in 870. Hinc Conradus in Diplomate, quo sibi Fuldam pro loco sepulturae adsignat, & obinde dona quadam monasterio confert, se Romanorum & Francorum vocat Regem *Brower. Antiq. Fuldens. p. 128.* Nec minus pars certa Germaniae, interdem in specie Francia orientalis dicta est, ut Allemannia: contra distingueretur *ap. Dittmar. p. 368. edit. Leibniz. annales auctoris incerti apud Pitheum ad annum 816, 825, 871. vita Ludovici Pii p. 197. apud eundem. Broweri annales Treverenses T. 1. p. 456.* Per electionem autem Conradi nulla Caroli simplici, in Gallia ex Carolingis reliquo, illata fuit injuria. Ille enim, quod imbecillis esset ingenii, despiciatur ab ipsis Francis occidentalibus habitus, nullo modo utrique regno moderando par esse potuisset; praesertim cum Germania tot turbis ac frequentibus Hungarorum irruptionibus esset exposita.

- (b) Otto Illustris Principum prudentissimus ac potentissimus Dux erat Saxonum ac Thuring, quorum ac Francorum aliorum votis electus, honorem ob aetatem ad senectutem vergentem detrectavit, & Conradum ob fortitudinem, potentiam, & cum largitate clementiam commendavit *Dittmar. L. 1. p. 325.* Ipse tamen superioritatem suam sibi reservans *Witteck. annal. L. 1. ap. Meibom. tom. 1. p. 634. lib. 9. chron. c. 15.*
- (c) Moris semper fuisse supra diximus, regnum in eadem continuari familia, quamdiu aliquis ex illa moderandis sceptris esset idoneus *u. Lehman. Chron. Spreng. L. 2. c. 3.* qui ritus semper sub Germanicae propaginis Imperatoribus fuit observatus, ut semper in imperio nostro electio fuerit successione temperata. Sic a Carolina familia non facile discessum fuit, sed extincta illa plus ex electione habuit; quimos deinde imperii post Henrici IV, tempora magis observatus est, ita ut non nisi maturus aetate imperio praeficeretur. Henricum etiam Aucupem Regem factum coram populo Francorum & Saxonum testatur *Witteck.*, quicquid obloquantur Adam Rechenberg alique, Henricum I. aequae ac Ottones jure sanguinis successisse. Meminit quidem *Witteckind. & Otto Frising.* testamenti Henrici I. sed hoc de Saxonia & Thuringia intelligendum est. Nec *Dittmar. L. 2. annal. p. 331. nec supplem. Aegin. ad 936.* testamenti, ex quo successisset, mentionem injiciunt: Cum scertum sit, Henricum in Comitibus Erfurti convocatis, cum Ordinibus de successore deliberare voluisse. *Aut. anon. v. Mathildis.* quibus infectis, Ottonem primi ductores eleger, quibus electionem suam ipse Otto acceptam fert in diplomate *Quedlinbogensi.* Cui ex familia ejus Ottonem II. & III. succedere novum non erat, nec juris haereditarii argumentum. Evitabantur ita varii motus, quos post Ottonem in Germania ob ambitionem maximos fuisse scribit *anon. vita Mainw.* eorum scilicet, qui cum Henrico S.

PROCERVM IN IMPERIO FRANCO GERMANICO. 27

imperiū fastigium competebant. Deinde post 8 hebdomadam interregnum Duces Conradum elegere, & Duces minores singulide singulis regnis, eadem verba electionis repetebant, & populus frequentissime aditabat, unde liberæ Civitates, quæ populum repræsentant, in Comitibus stant extra cancellos vid. *Wippo p. 26. in vita Conr.* Sic Conradi III & Henrici VI, filii, quod anni deficerent, posthabiti sunt. Semper itaque competiit Proceribus eligendi facultas, quo respicit *Guntherus in Ligurino ap. Reuberum p. 232. inquires*;

Francorum Proceres, quos inclita robora regni
Et validas nunquam puceat dixisse columnas:
In manibus vestris regnum est, ea quippe potestas
Ad vos, more suo, semper viduata recurrit.

Atque ejusmodi testamenta commendationis tantum vicem habebant, *Gracium de l. B. & P. lib. I. c. 3. §. XIII.*

- (d) Vid. *Luitpr. hist. lib. II cap. 7. ap. Reuber. p. 105.* & qui eum exscripsit *Vrspergens. p. 144. ap. Pistorium. Albertus Stadens. p. 208. apud Kulpisium.* Voluere quidem populi Regem, sed cujus limitata esset potestas. Errant, qui sibi persuadent, Conradum in plenam Carolingorum potestatem successisse. Licet enim pactum aliquod inter neo electum Imperatorem & Imperii Principes conditum, quod in litteras relatum sit, apud auctores non compareat, inde tamen res ipsa negari nequit; cum apud Germanos mores magis, quam leges scriptæ valuerint. Interim novo imperio clatus o re sua putabat, Procerum potestatem quovis modo imminuere. Inde Conradus Henrici Aucupis territoria labefacere cogitans, ducatum paternum integrum ei concedere noluit *Wittick Carbovens. ap. Meibom. p. 635.* sed ab Henrico Aucupe strenuo paternarum ditionum, vindicæ, magnis cladibus est repressus, quod scriptores istorum ac subsequen-
tium temporum, juris naturalis ac imperii nostri compaginis imperiti, male usurpationem aut rebellionem vocant. *Broweri annal. Trev. l. 9. p. 446.* Defendit sese Henricus contra attentata Imperatoris, qui in eum nec vi, nec dolo quicquam efficere potuit. *Wittick p. 636 ap. Meibom. p. 635.* Quapropter communiter dicitur ipsum primum libera potestate regnasse in Saxonia *Vrsperg. ap. Pistor. l. II. p. 149.* Non ita faventem fortunam Arnulphus habuit Boyariæ Princeps, indigne ferens, Conradum sibi parem, ac solo regio nomine superiorem, concessas regni vires in æqualium injurias exercere, sese autem viribus inferiorem animadvertens, salutem suam Hungaris, a quibus ante insignem reportaverat victoriam, quam Cæsari potius credi-

credidit *Brunner. annal. Boyer. L. 7. p. 386. edit. 8vo.* Forre & hoc inimicitia inter Conradum & Atinulphum causam dedit, quod hic illum æque ac Gisalbertus Dux Lotharingæ, Erenger ac Bertholdus fratres, & Burkhardus Suevi Conradum recipere recusarent, & Carolum simplicem ex Gallia accedere statuerent. *Avent. annal. Boyer. L. 4. p. 291* ita enim concludebat Gisalbertus: Aut sanguini aut electioni Conradus debet imperium, si illud, contendat cum Carolingis in Gallia, si hoc, mihi non est obtrudendus, quem non elegi. *Annal. metens. ad annum 909.* Henricum tamen Aucapem iidem Conradi electionem haud rati habuisse, Aventino concedere nequeo, nisi dixeris, hoc esse factum, postquam Conradus, Henricum ditiorum patrum parte emungere, annisus est. Imo Aventini assertio maximam partem videtur corructe, cum Otto *Frisingens. p. 126. ap. Vrstf.* testetur: *consensu omnium Orientalis Francia Regem creatum esse.* Et omnino sub Francis, a quibus & Saxonibus Conradus electus dicitur, reliquas Germaniæ gentes, præter Lotharingos comprehendendi, veritati congruum puro. *Wittekind. corb. tom 1. p. 634. apud Meibom.* Nam Francia Orientalis sæpe, ut supra dictum tam late accipitur, ut denotet Boariam, Sveciam, Saxoniam, Thuringiam, Frisiam. *Albericus ad ann. 893. tom. II. access. Leibniz. p. 225. Rhenanus L. 4. ver. germ.* atque ab *Ottone Frising. L. 6. c. 2. chron. & in chron. Laurisham. p. 66. ap. Froher.* dicitur Ludovicum Germanicum in divisione Orientalem accepisse Franciam, qui tamen maximam Germaniæ partem nactus est. Sic *Wippo in Vita Conradi Salici p. 423. ap. Pistor.* Germaniam Franciam vocat. Omne tandem hic tollit dubium *Cuistpr. L. 2. c. 7.* affirmans, Conradum a cunctis populis esse ordinatum.

- (c) Extinctis Carolingis Principes sui juris facti sunt, & penes ipsos erat facultas, an sub novo capite in unum redire systema vellent, nec ne v. *Grot. L. 2. c. 9 §. 1.* Hæc sunt, quæ de primis initiis superioritatis, ac summæ potestatis Principum breviter delibavimus, restat ut de ejus progressu pauca adficiamus, & quando summa potestas Principum ab Imperatoribus infringi tentata sit, nunc per omnia secula duratura.

§. XV. Henricus Auceps (a) recti justique amans, regni moderamen capeffens, illud quod in Conrado odio habuit, imitari dedignatus est. Sed Otto I. (b) elati animi Princeps, germanico potitus diademate, jura Procerum labefactare molitus est.

- (a) Henricus I., testante Dittmaro, Cæsaream sprevit dignitatem; nihilominus tamen in diplomate, quo anno 923. foundationem Abbariæ Bromiensis in Comitatu & Dioccesi Namurcensi, quæ nunc sancti Gerardi, ab ipso funda-

datore ibi quiescente, nominatur, confirmat, se vocat Romanorum Imperatorem. *Aubert. Miram in cod. donat. piar. cap. XXX. p. 130. edit. in 8vo.* Ille Burchardum Sueviæ Ducem, electioni renitentem habuit, qui tamen cum esset Henrico inferior, ita mentem mutavit, ut Arnulphum Ducem Boyariæ, regnandi cupidum, magis in Henricum incitaret. Doneclis prudentia Henrici ita esset sopita, ut in signum benevolentia Regia, vel potius pactos injulo, Pontificum ac Episcoporum in Bavaria cooptatio, quæ tum inter Regis erat prerogativa, ipsi restitueretur. Eum quoque in Synodo, Dingelsingæ convocata, præsidis personam egisse constat. *V. Gewold's not. ad Hund.* Ante cum jam Thassilio jus circa sacra exercuerat, ac divum Virgilum jusserat, ut modestum Episcopum consecraret. *Aventin. annal. Notic. p. 177.* Arnulphus, quod monasteria in seculares usus converterat, a clericali ordine malus dictus est *Otto Fris. L. 6. Chron. p. 127 Hund. metropolis T. 2. p. 96. defensus a Brunnero L. 7. annal. p. 397. chron. p. 16. Luitpr. L. 2. c. 7. ap. Reuber. p. 106.* Idem jus circa sacra Burchardus Dux Sueviæ præterit *Hepidan. ad 925.* Henrici Leonis exemplum *v. ap. Sieron.* Apparet inde Principes jure constituendi Episcopos esse gavidos. *Stryk de Jure Papali Præncipum Evangelic.*

- (b) Ottonem M., cujus virtutes, ob favorem forte in clericos, in cælum tolluntur, in crudelitatem propendisse, Procere indigne habuisse, eorumque jura territorialia evertere studuisse, facile apparet, licet cum purgare cupiat *Luitprandus apud Broverum in annal. Trevisens. lib. 10. p. 447. Watekind L. 2. annal. in fine ait, Ottonem semper jucundum fuisse, præter Regia disciplina, terrorem.* Cum enim Comes quidam, cujus copiarum, sub Ottonis signis, cum inimicis strenue manum conferuerat, in præmium navatae operæ, ab ipso Abbatiam Laurisheimensi precaretur: Scriptum est, nolite sanctum objicere canibus. Otto respondit. *Luitpr. L. III. c. XV. p. 137. ap. Reuber.* Otto patrio regno nequaquam contentus, varios in Germania motus excitavit, Optimatibus jura sua interim strenue tutantibus, quorum a vitas possessiones eripere, eorumque potestatem arctioribus & monarchiæ, quam meditabatur, aptioribus limitibus circunvallare conabatur. *Witteck. L. 2. annal. ap. Meibom. p. 469.* Sic Boyariæ ducatum Arnulphi mali filii creptum, Bertholdo patruo eorum, sibi in paucis dilecto tradidit, *Luitprand. L. 4. hist. p. 139. ap. Reuber. Witteck. Corbigens. c. 2. p. 644. C. 949. ap. Meibom.* & post obitum ejus proprio fratri Henrico concessit, qui tamen Arnulphi vestigiis æque insistent, plenario dominio usus, animadvertit in Episcopos v. g. Archiepisc. Salisburgensem. *Distmar. L. 2. annal. p. 939.* & jus belli & pacis exercuit, Veronam & Aquilejam sibi acquirendo *Witteck.*

L. 2. p. 649. Wittech. quidem filios hæredesque Arnulphi obinde ducatu paterno privatos esse scribit, quod Regis iussu contemserint ire in hæreditatem; & supra ex Brunnero ostendi, in plerisque Germ. territoriis, licet hæreditariis, conferendis & populo & Regi aliquas fuisse partes: Sed in aducendo ducatu Bojorum hæreditario nullius opus esse auctoritate, Arnulphi edisserere hæredes *Aventin. L. 4. annal. p. 294.* Nec dubium est, astu Bertholdi, ut ipse ducatus rector esset, & artibus Ottonis, ut ordinarium succedendi modum interumperet, juvenes illos a paternis ditionibus fuisse exclusos. Ut enim omnem ils spem eriperet, natu primum Eberhardum captum exulem vitam agere iusserat, duos vero minores, capite deminutos, in Comitum Palatinorum ordinem redegerat, quæ tum secunda dignitas post Ducem erat. *Hund. Batersch. Stambuch. L. 1. fol. 85.* Quod obiter hic moneo, præter Comites Palatii, qui Imperatorio ad hærebant lateri, in plerisque provinciis fuerunt Palatini, qui regia curabant bona, sæpe monasteriis ab Imperatoribus, ut Vice domini concessi. Quorum Advocati proinde Palatini, Majores domus ecclesiæ, & signiferi vocantur, quia Episcopatum & Abbatiarum vexilla gerebant, aut quod advocati in diocessibus idem obirent munus, quod Comites palatii in aula Imperatoria, qui æque vexilla gerere solebant Imperatoria, quo sensu Otto Wittelspach in Palatio Friderici I. Comes, signifer ejus dicitur, ac proximus ab eo in aula erat; & Conradus postea Rex sub Lothario Saxone regni vexilla tenebat. *Leibniz. tom. 1. p. 633. n. (a)* Sed ut redeam unde discessi, Thancmarus quoque Ottonis ex Harreburch frater, Vorburg hist. Ottonum p. 4. graviter afflictus est, quod ditio Sifridi Saxonum optimi, & a Rege secundi, Geroni, cujus manu, uti & Hermanni Billingii (ex illustris Amelungi Comitis posteritate descendens), consiliis res Ottonis fulciebatur, regali dono cesserit, quam sibi, ut Sifridi propinquo, deberi putabat, Et Giselberti Lotharingorum Ducis nepotes servituti Regiæ se subicere necesse habuere: Conrado vero, defuncto Odone & Henrico Giselberti filio, invitis licet Lotharingis, & ducatus, & regia in matrimonium obvenit filia. *Wittech. ap. Meibem. tom 1. p. 648 649. 653.* Cumque Conradus a Rege deficeret, Archipræfuli Colonienfis Brunonia fratre Lotharingia regenda tradita fuit, qui deinde in illa provincia substituit Fridericum Comitem de Bar, postea Ducis titulum assumentem, *Brover. annal. Trevisens. L. IV. p. 467.* ait, Friderici Lotharingiæ Ducis nulum in veteri diplomate esse vestigium: Sed apud *Flodoardum, Sigbert ad an. 495. in historia Abbatis St. Michaelis, in hist. montis St. Senonis.* & in aliis diplomatibus a Wasserburgio allegatis, mentio ejus injicitur. Stephanus II, Papa in epitaphio dicit, ipsum Regii sanguinis fuisse *Du Chene in præf. Hist. domus Barro ducalis p. 4.*

§. XVI. Otto II. & III. bellis aduersus Saracenos et Italos (a) funestis perfunditi, minus dominatum Principum, Henrico II. rixoso ipsi Ottoni II. de regno lites movente, (b) inquietarunt: Ottone III. autem ex toxico Crescentiæ viduæ sat immatura morte abrepto. (c) Denique Henrici claudi siue sancti (d) in Principes sanctitas non emicuit. (e)

(a) *Otto Frising. chron. lib. 6. c. 25. Lambert. Schafnabr. ad ann. 982. Sigeb. Gembl. ad ann. 987. Aventinus annal. p. 379.*

(b) *Schafnabr. ad ann. 996. 998. Lehman. chron. Spir. L. 5. c. 13. p. 399. Scat. annal. T. 1. p. 326.*

(c) *Herman. Contract. ad ann. 1001. Schafnabr. ad ann. 1002. ap. Schariduum.*

(d) Non e tactu angeli, sed a fera faucibus claudicare cepit *Broveri annal. Fuldens. L. 3. p. 255.* Sancti autem coguomen ex filio Cunigundis siue monasterio Bambergensi, & opimis in sacerdotes donis lucratus est.

(e) Sub illo Dux erat Saxoniz Bernhard e stemmate Billingorum *Ditmar. L. 4. p. 538. Helmold. L. c. 16 Chron. Sclavo.* In Turingia Eckhardus Dux erat Misnia. Bavariz ducatum non iustis hæredibus: sed Henrico Comite Bertoldi filio prætermisso, sub prætextu, Bavaros liberam Ducis eligendi habere facultatem, Henrico Reginz fratri ducatum Bavarientem concessit. *Vita Henrici 8. ap. Leibniz. T. 1. p. 437. Ditm. ap. Leibn. T. 1. p. 368.*

§. XVII. Conradus Salicus (a) & Henricus III. (b) violentum in Principes depromere animum non intermisertunt; omnium maxime Henricus IV. (c) insueta feritate sæviens, totum imperium molestiis ac turbinibus divexavit. Nec dissimili in Principum hæreditates Henricus V. (d) prava inductus est libidine; a qua tamen abhorruit Lotharius, æquitatis studiosissimus, & quiete vivere malens, quam decertare bellis, si ipsi modo tranquillo licuisset esse imperio, per (e) æmulum Conradum, imperialem dein consecutum dignitatem, sed truculentæ Henricorum vestigia prementem. (f)

(d) Principes Germaniz haud dubie, ad sistendam eius violentiam, fœdus aduersus illum innivere, licet *Wippo in vita Conradi Salici ap. Pistor. T. 1. p. 431. 434.* causam non addat. Dolendum est illud, & imperitiz aut negligentiz odio, adulationi, aut timori scriptorum rer. germ. tribuendum est, multa ab iis prætermitti, rerumque causas sepe ignorari. Fortassis & idcirco fœdus pepigere, quod filio Ducatum Bojariz tradiderit, cum Stephani II.

Hun-

Hungariæ Regis ex Gysela Henrici sancti sorore filius potius in illo succedere debuisset, Bavariam fornicatum & ex iis descendendum non esse incapacem ex eo liquet, quod Henricus III, filio Conrado mortuo ducatum illum uxori Agneti deserit *Schafnabr. ap. Pistor. tom. II. p. 464.* Patet tamen sub eo viguisse *DAS SÜRJEENT.* Hæc quia communicato cum principibus consilio contra Ernestum egit. *Wippo in vita eius.* Contract. ad 102. *Ursberg. Chron. p. 214.* Præfuit hoc tempore Benno S. Bernhard Saxonix & provinc. Slavica sive Marchix Brandenb. *Helmsold. L. I. Chron. c. 19.* Sclavos tum jure comitiarum gavisos esse *vid. ap. Wippo p. 424.*

(b) Quod Henricus III, successionem Principum, in terris, ex hereditate ipsis competentibus, inturbare tentaverit, ejus rei exemplum habet Schafnabr, ad ann. 1042, iniquens *Gozelo Dux Lotharingorum obiit, cuius filius Gotofredus nobilissima indolis juvenis in re militari ad modum exercitatus, quia ducatum patrii (Mosellanicum) non potuit obtinere, arma contra Remp. corripuit. Adalbertum Ducem, quem Rex patri eius subrogaverat pralis vitium occidit.* Conf. *Annal. Trev. Lib. XI. p. 521.* Deinde Bavariam quoque, neglectis legitimis hæredibus, Cunoi vel Cunrado Ludolphi filio, & Ezzonis ac Mathildis Ottonis III, fororis nepoti, ut genero futuro tradidit, qui tamen ob regix filix contemptum deinde expulsi est. *Vit. Ezzon. & Mathild. apud Leibn. t. I. p. 316. Brunneri ann. part. II. p. 909.*

(c) Henricus IV. per injuste facta, & conatus in pessundandis Primatibus, eos illic redegit, ut ad Pontificem Romanum confugerent, tanquam ad sacram anchoram. Pontificis enim Maximi auctoritas ita hominum, præcipue inferioris fortis, effascina verat animos, ut justissimam illam crederent causam, cui Pater Sanctissimus adiebat calculum. Ille igitur pro ea, qua Itali semper fuerunt in velsificando commodis suis prurigine, commodam hanc occasionem ratus est, jure investiendi Episcopos per baculum & annulum Imperatores orbandi. Non quidem Hildebrandi in Henricum IV. arrogantiam *Alberic. ad ann. 1077.* approbo, & plus quam saxeam duritiem *Donizo in vita Mathildis p. 660. ap. Leibniz. Gregorium L. 4. epistola 7. Brovereri annal. Treverens. L. XII. p. 557.* quam vano penitentix nomine Henrico injunctæ, *Proventini in annal. Mathildis p. 172.* emollire satagit. Nec Papam Gregorium excuso, licet ea, quæ *Cardinalis Benno ap. Ursberg. p. 171. tom. II. Piff. & Gregorius Gemblacens* contra eum protulere, non omnia credam. Inter tamen Henricus juvenis, perverlis ab Adelberto Archiepiscopo Bremensi voribus imbutus, *Schafnabr. ap. Pistor. T. II. p. 470. Scat. annal. Paderb.* & secundum Adelberti regulam cupiditatibus semper obsecutus, raro quod rectum erat, secutus est. *Brover. annal. Trevir. lib. XI. p. 549.* In

In iustitia ejus e rebus cunctis, quas gessit elucescit, licet non omnibus, quæ contra eum adducunt Pontifici, fides haberi queat. Certum tamen est, illum superbia & indomita alieni aviditate, omnium Imperii Principum iram in se fortiter conscivisse. *Chron. Laurisham. ap. Freher. p. 78.* Proceres enim paternis territoris & potestate privare operam dedit *Chron. magr. Belg. ap. Pistor. p. 144.* In gentem Saxoniam quævis crudelia exerceri passus est. *Schafnabr. p. 488.* Sic Dedi Marchio libertatem non modica possessionum & redituum parte emerari debuit *Schafnabr. p. 476.* Otto Dux Boyariæ ducatu exutus est *l. c. p. 478.* Magnus Ottonis Saxonum Ducis filius, captivitatis miseris adactus est, paternæ renunciare ditoni; in Harresburgensi castro asservatus. *Schafnabr. p. 489. apud Pistor. hist. belli Sax. p. 106.* Rudolphi Sueviæ Ducis Principis optimi, & Imperatoris foreorem thori sociam habentis, deinde adversus eum anti Cæsaris electi, bonis insidias struxit *Schafnabr. ap. Pisi. T. II. p. 435.* Bertholdi, Ducis Carentanorum, territorium, *contra sanctas obsestiones, Marcuardo tradidit l. c. p. 490.* Erexit munimenta & castella, ut Saxoniam Principibus compedes injiceret *Schafnabr. p. 492.* Berthold. *constantiens. append. ad Herm.* Proceres in star vilissimarum personarum contentim habere cepit *hist. belli Sax. p. 107.* Dolens, quod e Principibus in proelio non ad votum cecidissent, vitam, quam per ignaviam eos servasse credebat, eis per sævitiam auferre cupiebat. Nam ut solus omnium Dominus esset, nullum in regno suo Dominum vivere volebat. Igitur Principes Saxoniam periculum cervicibus suis imminens animadvertentes, foedere se munivere, ut patrios lares contra vim injustam defenderent *Schafn. p. 489.* Vnde constat fatale illud bellum Saxonicum, quod per varia intervalla Germaniam graviter afflixit, Principes semper propendebant in pacem, quam illico restaurare profitebantur, *si Rex castella destrueret, nec ulterius restauraret, depraedationes amplius in sua terra nullas exerceret. Hist. belli Sax. p. 110. ap. Freher.* Sed Rex in leges pacis aut nunquam consensit, aut promissum elusit, ut in ante dictis conditionibus factum. Castra vero illa deinde non tam jussu Henrici diruta sunt, ut *Bertold. Constantiens. ap. Vrßis. p. 345.* putat, quam Thuringorum & Saxonum hostili impetu *Schafnabr. p. 471. 500.* Fertur enim Imperator a finibus Saxonice discedens dixisse: *Nolle se in Saxoniam redire, nisi eam virtutem contraxisset, qua posset in Saxoniam facere, quicquid sibi libuisset.* Quæ Henrici IV. ferocia, qua statum regni publicum evertere ausus est, effecit, ut ipse Guelfus, quem, contra Ottonem focerum, Ducem Boyariæ oreaverat *Bertholdi Constant. ad Hermannum apped. ap. Vrßis. p. 145. Schafnaburgens. p. 496. & fidissimi qui-*

que ipsum derelinquerent, & justam discessus causam nasciscerentur.

(d) Henricus V., paternæ cupiditatis hæres, VI sarico Saxonix Príncipe mortuo, ejus possessiones, quas Sigefridus Comes Palatinus, vir probissimus, hæreditaria sibi vendicabat possessione, in jus regni conatus est attrahere *Vespergens ap. Historium T. II. p. 169 Broweri annal. Trevr. lib. XIII. p. 9. Scaten. annales Paderb. T. I. p. 673.* In terris Friderici Colonienfis castella exstruxit, quæ tamen ille diruit. *Alberic. ad III, Halberstadium incendit. Brunsvigam expugnavit.* Vnde Proceres facili conjectura notantes, ipsum in libertate eorum opprimenda omnem volvere lapidem, pro tuenda illa fœdus icere, armaque in Imperatorem, dominatum molientem induere. Faventem quidem ab initio experiri fortunam Cæsar videbatur, sed cum acie contenderetur, ad Catulanum seu Wellonis sylvam in Comitatu Mansfeldico, prope Gerbitede Imperiales, cœptæ prostratæ & profligatæ sunt *Scat. annal. Paderb. p. 623.*

(e) *Broweri annal. Trevr. lib. XIII. p. 25.* Sola ejus in Bohemiam expeditio, æquitati minus adæquata videtur. Lothario imperante Henricus superbus, defuncto patre, ducatum ejus adeptus, generalem conventum Ratisponæ omnibus indixit, quo collecto milite adveniens, quicquid insolentia in auctoritate — ad ejus aures perlatum est, dijudicavit. Discrimina bellorum inter Principes seu Majores terra diu exagitata compefcuit, pacem firmissimam omnibus annunciarvit: Et sic terrorem cunctis incutiens, civitatem egreditur, ac villas prædonum & præscriptorum per totam provinciam devastat. Verba sunt *chron. Weingart. ap. Leibniz. T. I. p. 786* ex quibus fluit, 1 Magnos Duces habuisse jus indicendi provinciales conventus 2 milites legendi ac bello decertandi, & ordinandi publicam pacem. 3 Status Boyariæ fuisse provinciales, nec a Cæsare dependisse, & adeo Principes jura sua sibi reservasse, quicquid interdum Cæsares contra moliti sint.

(f) Conradus III. late patentes Henrici magnanimi sive superbi, ejus in regno æmuli, ditiones ægro conspicarus oculo, ipsum parte illarum emungere studuit. Cumque Guelfici sanguinis strenuissimus heros injustis Imperatoris consiliis suffragari noller, illius artibus variisque prætextibus, hostis imperii est declaratus. *Gobelinus Personæ in cosmodrom. ap. Meibom. p. 269, Aventini annal. Boyariæ p. 354. Broweri annal. Trevr. lib. XIII. p. 37. Scaten. annal. Paderb. T. I. p. 750.*

§. XIIX. Nec minus a Friderico I., imperium capeffente, Principum quorundam suprema potestas attentata fuit, (a) quod.

quodque vi non poterat, arte ministra in actum deducere Henricus VI contendit. (b) Sed Philippus Suevus, Otto Brunsvicensis, (c) & Fridericus II. (d) Papalibus impetiti machinationibus, & contentionibus de imperio implicati, alia cogitare non potuerunt, nec turbasse eos Statuum jura facile dixeris. Majora quoque, Procerum plerorumque potestati, durante interregno, (e) incrementa accessisse, verosimile videtur.

(a) Quae de patientia hujus Imperatoris, quam de osculo, papali pedilibato, Sigonius de regno Ital. p. 621. interpretatur, ea merito fabulis annumerabit, qui sublimem ejus indolem perpendit, & animum elatiorem, quo inductus limitatum quoque dedignatus imperium, arctiora Procerum viribus fundamenta ponere statuit, & successionem hereditariam evertere annisus est. *Lehmanni chr. spirense lib. 5. c. 56. p. 434.* Patrimonium namque Bernhardi Comitis Plozke fratribus ejus, ut eriperet, opera plurimum studij consumpsit. *Chron. Saxo ad an. MCLXXI. ap. Leibniz, tom. 1. access. hist. p. 309.* Maxima ipsi cum Henrico Leone contentio intercessit. De Causis simultatum v. *Otto de Sr. Blasco p. 209. ap. Vrstis, Ervov. annal. T. II. p. 67. Conrad Bodo. chr. p. 143.* Henricus Leo non satis aequo in Imperatorem videbatur esse animo, non solum quod Conradi III. filio sceptris jam destinato, imperium praeriperet. *Abt. chr. ad an. 1129.*, & quod Caesaris studio terris Guelfonis defraudatus esset: sed & quod terris suis Caesar inhiaret, ut patet ex *Gobelini Perso. Cosmod. p. 271. ap. Meib.* Henricus Dux Saxoniam cum D. fere militibus ad terram sanctam profectus est; Interim Imperator potentiores quosdam in partibus Saxoniae, quibus Dux urbes commiserat, terroribus vel promissionibus secreto circumvenit, & juramentis constrinxit, si forte Dux non rediret, urbes sibi cum terra contradere. Quae demum causa fuit, leviores fuere, quam ut obinde feudis imperij privarentur. *Arenspeck de Guelfis ap. Leibniz, T. III. p. 673. Hist. Henr. Leon. ap. Meibom, T. I. p. 430.* Quae deinde ipsius invidis praedae fuerunt *Celeni Admirata Colon. Agrip. p. 75. Scat. annal. T. 1. p. 28.* Rigori ejus annumerandum est, quod Comitem Palatinum ad portandum canem, pecuniam alias non nisi nobilibus, ministerialibus vel colonis imponi solitam, adegerit. *Otto Fris. L. 2. de gesti. Friderici. Guntherus in Ligurino L. 5. Arnoldi Lubec. Kursogetat* hanc poenam militarem vocat. Simulavit quidem Imperator, ad meliorem redire frugem *Lehmanni chron. spirense lib. 5. c. 58.* Videtur tamen priores animos non penitus deposuisse; licet non omnibus, quae

Bonfinius *rer. Hungar. decad. 2. lib. 6. p. 166* habet, subscribam. *Emmanuelem* inquit ille, & *Fridericum Aenobarbum*, simul illa tempora protuleri, impietate, perfida, & crudelitate pares, utpote quibus nihil tunc seua tyrannide videbatur antiquius. Interea Principes jura superioritatis exercere non destiterunt. Ut exemplum adducam, Bertholdus IV, Zævingia Dux libere legislatariam exercuit potentiam, atque Friburgo a se condito jus scriptura dedit; & ut frequentius coleretur multa privilegia indulfit, quæ a. 1135. *Fridericus confirmavit. Fr. Guiltman. de reb. Helvetior. L. III. s. 9.* Nec dubium est eximios Principes idem factitasse, & similia jura exercuisse.

- (b) Henricus VI. Principibus persuasit, ne amplius electio fieret, sed ut sola sanguinis successione Imperium conferretur. Consilia enim combinata, a patre ad filium transmissa, facilius dominatum parere poterant. Pauci erant, qui resistere possent, Bavaria & Saxonia deartuatis, & in partes dissecatis. Ad inclinandos in suam partem Principum animos, regnum Sicilia, Calabria, ducatum Apulia & principatum Capua cum Imperio Germanico unire constituit, & concedere, ut ubique mulieres masculis deficientibus in hæreditatem succederent. Sed res effectu caruit. *Magn. Chron. Belg. ap. Meibom. p. 203. Gobel. Perf. t. ofinodr. ap. Meibom. T. 1. p. 275.* Instrumentum, ad quod provocat *ap. Goldast. rom. 1. p. 281. conf. Imp. ex Chron. Belgic. & Conrad. Vrsperg. confarciatum* videtur.
- (c) Otto Brunsvicensis e numero fuit heroum laudatissimorum, qui unquam Germaniæ gubernacula tenuere, pacis & justitiæ fuit amantissimus, & omnia cum Statuum consensu peregit:
- (d) *Magn. Chron. Belg. p. 207. seqq. Urspergens ap. Pistor. T. 2 p. 239. & 249. seqq.* Fridericus Sarracenicæ expeditione occupatus fuit. *Albert. Stadens. ap. Kulpis. p. 305.* Huic Imperatori perverfam de religione tribuunt opinionem *Alberic. Chron. MCCCXXXIX. Vitus Duaren. T. 1. access. Leibniz. p. 10 Magn. Chron. Belgic. ap. Pistor. T. 1. p. 223. Gobelin. in cosmodr. ap. Meibom. T. 1 p. 273.* Sed hæc a Clericis in odium Imperatoris esse efficta videntur.
- (e) *Magn. Chron. Belgic. ap. Pistor. p. 242.* Incrementa nonnullorum jura cepisse interregni magni tempore videntur. Interim crassus, ut ut vulgatus est error, eorum qui ab interregno ortum potestatis Principum territorialis deducunt, & ad hæc tempora, tanquam ad aras & asylum inscitia, profugiunt. Quod quam verum sit, ex supra dictis constabit. Exercere nempe jam dudum antea jus belli & pacis, exemplo Ottonis Illustris *Wittick. L. 1. annual. p. 634.* Exercere Jus circa sacra, exemplo Ducis Bavar. Henrici Leonis &c. Jus habuere foedera pangsendi, legatos cum caractere representativo mit-

PROCERVM IN IMPERIO FRANCO GERMANICO. 37

mittendi *Chron. Varsensis Mon. ast. ap. du Chesne*. Et fœdera publica cum March. Misn. & Duce Boyariæ Otto IV. inivit. *Instr. v. ap. Mader. p. 125.* *Antiq. Brun.* Henricus Auceps leges. de Gerada tulit. tanquam Dux Saxoniz. Habuere jur. cudendi monetam vid. Ludewig von Münzwesen *der mittlen Zeiten* Fridericus II. *de Juribus Principum secul. ap. Schæter. p. 119. tom. 2. t. 16.* pollicetur nolle se cudere monetam, per quam monetæ Principum deterioventur.

§. XIX. De reliquorum Augustissimorum Imperatorum indole vel tribus verbis monuisse sufficiat, quia æquanimi plerique & justitiæ propugnatores fuere. Rudolphus enim Habsburgicus in mediocritate rerum, quas fortuna tribuit, imperio adnotus, parum molestiarum Ordinibus incussit; a quo in eo discessit valde attentus ad rem filius Albertus (a) quod Johannem fratris filium patrio ducatu privare voluisse dicatur, (b) & Adolphus, ante ipsum imperio præsidens, quod in juribus Statuum turbandis fuerit proclivior. (c) Sed Henricus VII. Princeps justus ac pius bello etiam Italico occupatus, (d) inturbatos reliquit Proceres. (e) Ludovicus ab æmulo Friderico Austriaco atque Papali fastu inquietum habens imperium, (f) & Carolus IV. nihil forte iniqui moliti sunt, nisi quod alter in eo, quod in Rupertum statuit, fratrum amorem violasse, (g) alter impetu in Wurttembergenses, (h) & vastatione electoratus Brandenburgensis i) fundamentalia pacta transgressus videatur. Ad justas autem æque, ac injustas expeditiones, ut ineptus esset, Wenceslaus, sordidolane otio, ac commestationibus totus immoriens, efficit. (k)

- (a) *Alberti Argentinens. chron. ap. Vrsis. p. 111.* Negotia etiam quædam cum Electoribus Ecclesiasticis habuit *annal. Colmar. ap. Vrsis. p. 35.* & Adolphi vestigiis in acquirendo marchionatu Misniæ (Landgrafiatu Thyringiz) inhæsit. *Albertus Argentinens. ap. Vrsis. p. 112.*
- (b) *Rer. Memor. al. par. alip. ap. Pistor. tom. 11 p. 262.* *Alberti Argentinens. chron. p. 114. ap. Vrsis. Gerardus de Roo lib. 11. annal. Austr. p. 20.*
- (c) Ab ejus electione multi abhorrere Principes, ajentes, favum esse Adolphum avarum & vicinis gravem *Gerard. de Roo L. 2. annal. p. 52.* Assertio illa omni-

no aliquid ex vero habuit. Non enim tantum Albertum Austriae ducatu privare conatus est *Rev. memor. paralip. ap. Pistor. p. 260.* sed & in praedictum legitimum filiorum Alberti Landgravi Thuringiae, cum patre in filium notum spiritum plus iusto propendente, de Landgraviatu pactus est *Gerardus de Roo annal. L. II. Provincias, ad opprimendos Proceres, praesides imposuit rev. memor. Paralip. ap. Pistor. T. II. p. 260.* Nec juile momentibus Principibus, ne potentiam in Ordinum jura violanda detorqueret, morem gerere voluit. Unde regno illum esse abdicandum, in Comitibus Moguntinis pronunciatum est, *Magn. chr. Belg. ap. Pistor. tom. I p. 271. rev. memor. paralip. l. c.*

- (d) *Rev. memor. ab. paralip. ap. Pistor. p. 267.* In hac expeditione a Monacho Florentinorum arte aut artibus corrupto per hostiam toxicatam extinctus fertur. *Albert. Argent. p. 110. Albert. de Roo annal. Austr. L. 2. p. 76. Balbinus Epit. rev. Bohem. lib. III. c. XVII p. 139. Paralip. l. c. quod tamen veteris ap. Vrsii. p. 73 in dubium vocat.*
- (e) Nam *autor paralip.* eum vocat virum pacis, justum, pium, sanctum, & mansuetum, neminem offendentem sine causa. Albert, Argentinensis; *Etiā periss, inquit, p. 110. ap. Vrsii. ; columna magnanimitatis & justitia ac spes germanii Germanorum Vid. quoque judicium Benevenuti Italici ap. Freher. tom. II. p. 14. & Brorver. annal. Trevir. lib. XII p. 195.*
- (f) *Albert. Argentin chron. ap. Vrsii. p. 120. seqq. Nicol. Burgund. histor. Ludovic. Bav. operam commodante Brunnero, ut videtur, scripta. Cusustinianus in vita eius. Gerard. de Roo. annal. Austr. p. 277 seqq.*
- (g) *Henrici de Rebdorf. annal. ad ann. 1314. ap. Freher. p. 408. Tolneri historiæ Palatina v. 46.*
- (h) Carolum IV. quidam ad invadendum ducem Wurtemberg, commoverit, ab *autor. Paralip. p. 275.* prolatum reperit; nimiam scilicet civitatum Sueviae exactionem & foedus cum Austriae Ducibus sine exceptione Imperatoris initum *v. annales Rebdorf. ap. Freher. p. 455.* Adde bellum cum Austriae Duce gestum *Lehm. chron. Spir. L. v. c. XXXV.*
- (i) *Dubravius hist. Bohem. L. XXII p. 180. ap. Freher. Script. Bohem.*
- (k) Vnde ob inertiam imperio est abdicatus. Acta depositionis vid. *Part. I. apparatus iurii publ. per Obrecht, collect.*

§. XX. Rupertus haud diu superstes, infructuosus in Italia bello occupatus, & Sigismundus Turcarum & Husitarum motibus, Imperatori saepe adversis exagitatus, (a) æquitati saltem degustavit, (b) Fridericus III. (c) pacis & otii studiosissimus

mus fuit, æque ac Maximilianus, (d) qui Helvetico & Italico fatigatus bello, in pace cum Ordinibus vivere cupivit, quo securius de impetranda Papali dignitate cogitaret. (e) Carolus V. tot terrarum Dominus, sub prætextu religionis, Germaniæ dominatum meditatus est. (f)

- (a) *Benevennus de Rambaldi in libro Augustali ap. Freher. Gerhard. de Roö annal. Aufriac. lib. IV. Dubrovii hist. Bohem. lib. 26. 27.*
- (b) *Gerhard. de Roö annal. Aufriac. L. 5. p. 164.*
- (c) *Benevenuti de Rambaldi liber Augustalis ap. Freher. T. 11. p. 15.*
- (d) *Interim in jura imperii Procerum peccasse videtur, quod Alberto Bavaro affini contra Rupertum Palatinum, Georgii Bavaricæ Ducis generum, & ex testamento hæredem, opem tulerit Vid. Trithem. hist. belli Bavar. ap. Freher. rer. germ. tom III. p. 95. seqq. Nam principes Germaniæ de territoriis suis testari posse, nisi pactum oblitet, asserit cum aliis Vitriar. L. 3. 1. p. lib. 20. §. 17.*
- (e) *Goldasti Reichshandlung p. 96.*
- (f) *Lambertus Hortensius Montfortius de bello Germanico ap. Schardium T. II. p. 442. seqq. Nicolai Barbati oratio de expulso & restituito Duce Wurtembergensi Virico ap. Schard T. II. p. 385. seqq. Carolus V. tot successibus elatus, aridente fortuna, occasionem arripuit, imperii, cuius ipse pars erat, sibi suisque proprio jure asserendi. Thuanus L. 2. Hist. P. 1. p. 97. edit. Franc. in 8vo Puff de reb. Succ L. 1. §. 6. Nec Ordinibus vitio verj potest, eos arma defensiva in Cæsarem corripuisse, quicquid etiam Sacerdotes nonnulli, Status Imperii nostri imperiti, obloquantur ap. Hortleder. de causis belli sub Carolo V. part. 2. lib. 1.*

§. XXI. Ferdinandus I. & plerique ab ipso descendentes, omni laude majores, tranquillitati semper & justitiæ fuere addictissimi, præterquam quod minuendæ reformatæ religionis ergo sub Rudolpho & Matthia fuit perpetratum, & quod pater eorum Maximilianus II. Princeps cetera optimus, in Ducem Ioh. Fridericum juniorem ultra modum rigidum se se gesserit. Sed Ferdinandus II. Papalibus dogmatibus nimium quantum deditus, & religionis & regionis arbitrium imperii Proceribus extorquere allaboravit. (a)

- (a) *Puff. rer. Succ. lib. 1. §. 44. Lündorp. tom. 3. p. 890. seqq. Theatr. Europ. p. 106.*

§. XXII. Hæc sunt, quæ de origine & perpetuatione potestatis Principum regni Francici & Imperii Germanici, quantum ex mediæ ævi obscuritate protraximus, lubuit edisserere. Illustre hoc argumentum penitus exhaurire, res est integrorum voluminum. Præmittenda tamen hæc idcirco fuere, ut futilitas patefcat opinionis eorum, qui non nisi per usurpationem jura territoria Principibus competere, & recentioris ævi esse foetum, asserunt. Quo remoto præjudicio, ad ipsam demonstrationem supremæ potestatis, & si dicendum quod res est, Majestatis Principum, sine mora nos accingimus.

CAP. II.

IVRIVM MAIESTATICORVM
PROCERVIM IMPERII ASSERTIO.

§. I.

Majestatis vocabulum nonnunquam in sensu usurpato grammatico, pro qualicunque præstantia vel auctoritate, (a) interdum in sensu curiali, pro dignitate & eminentia, quæ in ceremoniali, ut vocant, aliquem habet effectum; (b) Nobis autem denotat: Facultatem moralem cuncta civitatis (c) pro lubitu regendi, (d) in quantum pactis non est circumscripta.

(a) Hunc habet significatum, si Prætori Romano Majestas tribuitur *L. 9. D. de jurisd.* Tali modo & in autoribus classicis occurrit. *Binius de Super. territ. §. 3.*

(b) *Grot. de Jure Belli & Pacis lib. 1. c. 3. §. 19. n. 5.* In hac significatione rebus publ. & Germaniæ Procervibus hæctenus Majestatis titulus est denegatus.

Proceribus tamen Imperii a Regibus exteris nonnunquam tributus est. In Bibl. Regia Hanoverana copia litterarum Persiæ Regis asservatur, in qua hodierni Borussia Regis avum Majestatis elogio compellat. Quo Majestatis titulo Henricum Ducem Brunf. & Luneb. insignitum esse celeberr. *Hayde* assertit in *Actis concil. Constant. part. 1. tom. 1.* Imperatores nostri hunc titulum etiam Galliarum aut Hispaniarum Regibus inviderant *Puff. ver. Brandenburg. L. II. p. 62;* ipsi tamen ab omnibus illi sibi tribui postularunt. Nihilominus in actis Comit. Ratisb. de 1473. dicitur: *Fürsten und Herren so tezt bey seiner Käyserl Gnaden — liessen seine Gnaden sich solches Anbringen gefallen.* Et postea Majestatis titulus ab Imperatoribus aliis etiam Regibus est adscriptus *Pfessinger ad l. 1. Tit. 10 §. 9. Virr. Inst. 1. P. n. §.* Spectant huc quæ in commentariis (Memoires) & negotiationibus reconditis, pacem Westphalicam concernentibus, in litteris Plenipotentiariorum ad Dominum de Brienne p. 286 habentur: *Nous estimons que leurs Majestés auront entiere satisfaction de cet' ajustement, n' ayant point encore eu connoissance, que les Empereurs, écrivoient a nos Roys, leurs ayent donné juques ici de la Majesté.* Brandenburgensis Elector, nec Suecorum, nec Gallorum Regi Majestatis titulum se concessurum professus est, nisi vicissim ille Serenitatis appellatione salutaretur: Gallis vero, prætexta causa, illud nec Regibus a suo Rege dari, in id consentire nolentibus, temperamentum Brandenburgæ placuit, ut si Rex Electorem Serenitatis aut Celsitudinis elogio ornare noller, fratrem ipsum saltem compellaret. *Puff. ver. Brand. l. c. p. 61. Luning. Sylloge negot. publ.*

- (c) Vid. *Grotius de LB & P. L. 1. CIII §. 6. Hertii prudentia civilis part. 1. Sect. VI. §. 3.* Hoc sensu Majestatem in diplomatis, in superioritatis civilis signum, Pontifici, Archiepiscopis & Principibus æque ac Regibus esse tributam, forte arbitraris. *Wilhelmus Comes Luzelburgensis in epistola ad Brunonem Archiepiscopum Trevirensē: Id non sum nescius, inquit, Majestatem culminis vestri graviter commovisse Brover. annal. Trevirens. P. II. lib XIII. p. 18. Conf. Mabillon de re diplom. L. II. C. 7.* ubi assertit. exemplum de Hugone Campaniæ Comite a. 1114, qui ait: In litteris, quas Majestatis nostræ sigillo consignari feci, Alia ex Hoiere de scripta habet *Irenic. Burgoldens. P. I. p. 132. Ord. Politica* quam Ernestus Elector & Albertus fratres & Duces Saxoniarum a. 1482. sancivere, hanc clausulam continet: *Vnd zu Gedächtniß diese unsere Ordnung und Satzung auf pergamen schreiben/ und Unser Majestät Siegel drucken lassen* *V. Schilter de jure obs. c. 2. §. 6. ad h. l.* Rex quoque Borussia & Elector Brandenb. sigillo majestatico utitur, & diplomatis

publicis subscribit mit unsem Churfürstl. Majestät Justiegel bekräftiget / quale sigillum Electoris Moguntini ut Directoris legatus in comitis 1688. agre admisit. *Vid. Pseffing. l.c.* Sed nec ubique Principes omnia regendi facultatem Majestatis elogio significarunt, quia sunt regna ubi sero admodum hæc vox adhiberi cæpit. Sic in Portugallia ante Sebastianum ignota fuit. V. Catalogus Regum Hispaniæ Madriti impressus fol. 78. in f. Alii putant, in Sebastiano hoc spectare ad Majestatem in sensu curiali acceptam, utpote cui a Philippo II. primum in convenru Guadalu-piensi, in hoc significato sit data. *Conf. Sebastianus de Meso in expeditione Sebastiani Africana lib. I. fol. 32.*

- (d) Ita ut actus ejus alterius voluntatis humanæ arbitrio irriti reddi non possint. *Grotius l.c. §. 7.* Independens enim est Majestas, alias, si dependeret superiorem haberet, nec esset summa, nec suam posset sequi voluntatem.
- (e) Licet Majestas in terris non agnoscat superiorem, contra Hutinum tamen & Hobbesium, non illimitata est; alias satius fuisset civitati unius se non subdidisse arbitrio. Deinde illimitata potestas fini civitatis, qui est ut bene beateque cives vivant, & juri naturæ contrariatur, quod vult, ut omnia agantur juste, ad quod & Princeps, quia homo est, obligatur. Quando vero adulatorum contra argumentantur, limites statui reip. & auctoritati Principis adversari, hoc & falsum est, quia nihilominus illimitata imperantium intelligitur potentia ratione subditorum, qui juri resistendi renunciarunt; Et inverti facile potest, quod prorsus illimitata Principum potestas vitis pulvinar subternat. Terminatur igitur a Deo per leges naturæ, & a fine societatis civilis, quo actiones circumscribuntur. Terminari potest a subditis per pacta, quæ dantur etiam inter impares, nec esse Regem cui non sub fundamentalibus ejusmodi pactis sive legibus regnum dicitur asserit *Horstleder in excerpt. ex Sleidan. ap. Arumam n. 4.* Leges sub quibus pristinis temporibus Boyorum Principi respubl. administranda tradita est, *Vid. ap. Avent. annal. Boy. L. III. p. 175.* A Polonis leges illæ pacta conventa appellantur *Hartknock, de republ. Polon. L. II. c. 2.* Hobbesium monarchicis principiis plus jure addicentem, pacta cum imperantibus subditis intercedere posse negantem, refutavit jam tum *Puff. L. 7. c. 2. §. 9. seqq. de I. N. & G. Huberus de jure civit. L. 1. C. 4. p. 42.*

§. II. Teutonici imperii Proceres (a) Majestatis, sive supremæ potestatis civilis, esse participes, prout cum Imperatore in comitiis sunt congregati, (b) etiam ab iis, qui superioritatem territorialem saltem analogon quid summæ potestatis esse contendunt, (c) statuitur. Nos, salva tamen ubique & semper nobis

nobis sancta Imperatoria prerogativa, veram quoque Majestatem, jus illud territoriale admittere existimamus. (d)

- (a) Qui præterquam quod bona imperii immediata possideant, voti & sessionis in comitiis sunt participes. Non ergo Civitatibus imperii jura territorialia denegamus, ipsis per *instrum. pacis art. 5. §. 29* & *art. 8. §. 4.* confirmata. Adde *Myler. in Archologia C. XVII. p. 1666. seqq. Rhetii instit. juris publ. lib. 2. tit. 2. §. 40. p. 343. Kulpis ad Monz. amban. C. 12. §. 22. Schüz. I. P. vol. 1. Exercit. 8. thes. 23.* Nobiles autem immediati an iisdem utantur juribus, controversiæ est obnoxium, quam decidere nimis longum foret. Vid. *Rhetus lib. 1. tit. XIX. §. 17. Schrueder Pars. Spec. Sect. II. p. 701. Virriar. L. III. tit. XV. §. 12.* Si, ut olim, votum & sessionem in comitiis exercerent, nemo superioritatem territorialem iis competere, in dubium vocaret *Schrueder l. c. C. XVIII. §. 5.* Leibnizius de Suprematu Principum Germ. c. XI. & XII. Principum potestatem supremam vocat, si ea polleant præstantiæ opinione, quæ apud externos auctoritatem possit conciliare, si conscribere possit exercitus, legatos cum caractere repræsentativo mittere, ad superioritatem vero minorem potentiam requirit. Est quidem jus sine potentia miseria, & auctoritate destitutum, cum sola de alterius præstantia opinio conciliet auctoritatem, prout non nemo Fürstenerium defendit. Sed eo non obstante, confundit hæc distinctio jus & exercitium jurium, Comitibus Abbatibus &c. cum Electoribus idem jus est, sed quia major deest potentia, ut copias conscribere formidandas, aut legatos mittere sæpe nequeant, jura sua non exercent. Deinde distinctio illa duas superioritates constituit. Nec fundamentum habet in LL. fundam. Imo est contra pacem Westphal. art. 8. ubi æqualiter omnes potentatu gaudent, licet jura non exercent. Denique qui minus habet territorium, minorem tamen non habet potestatem, quam qui regit amplissimum, quia imperium summum magis a potestate in civis, quam territorio dependet.
- (b) Vid. *Virriarii instit. juris publ. L. III. tit. XV. §. 7.* Proceres imperii cum Imperatore Majestatem habere communem, imperii sponsonibus, quas & leges vocant, assatum expressum est. *instr. pac. art. 8. §. 2. capis. Caroli V. art. 7. art. 11. Ferdinandi I. art. 6. §. 10. Maximil. II. art. 4. Rudolphi II. art. 6. 10. Matthea art. 6. §. 11. Ferdinandi II. art. 6. §. 9. Ferdinandi III. art. 7. 11. Ferdinandi IV. art. 2. 7. 11. 13. Leopoldi art. 2. 10. 12. Josephi art. 10. 12. 13. 15. Caroli VI. 2. 4. 10. 16.* Ajunt vero: Ex quo Principes nostri Comitibus adesse cessant, Majestas eorum perit. Sed hem! quid sit tunc de facultate ista, perget ne ad Imperatorem, an omnino desinit

definit existerē? Si quiescentibus Comitibus Imperator solus est Majestatis subiectum existentia, ex mixto monarchicus formabitur status, & sic per intervalla modo formam monarchiam, modo anomalam videbimus. Si omnino definit, sine dubio volitat ad auras aethereas. non nisi forte per miraculum reversura, & sic saltem dimidiam in Imperio habebimus Majestatem; quod tamen est impossibile, cum Majestas ut immateriale quid, sit indivisibilis, & extra subiectum non possit subsistere. Deinde quomodo Majestas sit qualitas moralis personae inhaerens; territorium tamen in imperio nostro est objectum ejus, & causa sine qua non, ita omnem Majestatem, quam in Comitibus habent, intuitu territorii habent, & respectu partis Imperii, quae iis regenda competit.

(c) Ita opinantur plerique, & modo potestatem summam aemulam, modo summam post Imperatorem regimen vorant, & alia excogitant nomina *Christoph. Mingius de Superioritate* p. 942 *Frejer de Superior. territ. in volum. Basil. & G. A. Struv. in vol. I. diss. Frischi. Ludolphus Hugo C. III. De statu region. German. Henniges diss. de Superior. territor. meditat ad instr. pacis inserta*, qui acu rem se tetigisse putat, effusione novi alicuius mentis medii, conflati e jure Magistratus Rom., & summæ potestatis, ad quam accedat, sed supra se admittat. *Reinking. de regim. secular. & eccles. lib. I. Class. v. p. 106. Vitriar. lib. III. tit. XV. § 7. Schweder. part. spec. scilicet. II. C. X. p. 692.* cum reliqua fere auctorum caterva.

(d) Mecum omnino sentit *Mylerus C. 36. de Principibus & Statibus imperii* n. 1. ubi territorialem jurisdictionem, summam illud ac vere Majestaticum jus vocat. Imo *Rhetius & Coccejus* summam potestatem Principibus adscribunt, dum prior *Lib. II. Tit. 2. 1. p.* Status, inquit, Imperii in subditos territorii sui plenum habent jus, nisi qua pactis cum subditis, vel legibus publicis restrictio doceri possit; posterior autem in jure publ. C. XXI. §. 7. superioritatem territorialem describit summam quandam potestatem, certo territorio cum juribus regalibus salvo jure Imperii immediatæ competentem. Nec *Vitrianus* plane ab hoc dogmate alienus videtur, qui superioritatem definit: potestatem Statibus imperii in suis territoriis competentem, ubique nisi quatenus vel lege, hoc est pacto imperii vel conventionione scilicet, cum subditis prohibeatur. Concedit idem l. c. n. §. Principes in suis territoriis omnia liberrime facere, ut sua administrationis non cogantur rationem reddere. *Luculentius* Principes in territoriis suis habere Majestatem, *Magerus de advocatia armata C. 6. n. §. 4. p. 205.* ita asserit: *Quin imo omnes praediti Duces, Marchiones & Comites respectu subditorum suorum Majestatem habere dicuntur.* Eiusdem sententia est *Rufdof in vindiciis Palatinis c. 23. p. 298.* Et *Relfensio per. tr. De summa potestate Principum germ.* in 12. tali forma, quali stylo usus, Diserte etiam

tuam iis *Thomasius de injusta appositione jurtum Majestaticorum Super-*
terr. Et Reserv. omnia regalia majestatica, & caracterem Majestatis vindic-
 cat, quod liberi sint ab omni imperio proprie sic dicto, nec quamquam
 præter Deum agnoscant. Ipse imperator Electoribus, a quibus Principes
 non posse separari legatio Neoburgico Palatina in conventu Bilefeldiano
 2671 propugnavit Majestatem tribuit. Promittit enim in *Capit. Leop. Et Jo-*
seph art. 5. Caroli VI. art. 2. se præcedentiam concedere velle Electoribus
 præ Rebus publ. quæ tamen, cum actus eorum territoriales nulli sub sint,
 Majestatem habent, secus ac aberrat *Horn. L. 3. de rep. c. un. p. 693.* De li-
 te hac Electores inter & Respubl. v. *Puffend. rer. Brandenburgic. lib. II. § 23.*
p. 64. Cessisse Electoribus Resp. exempla collegit *Stieffens Hoff Cere-*
moniel. P. 1. cap. IX. Imo Ducis non Electoris Bavarie legatus in concil.
Trident. Pallav. L. 17. concil. Trient. c. 4. Ducis Juliaensis legatus in
 conventu Bilefeld. 1671 *Diar. Europ. Con. 22. Vener. & fœderati Belgii legatis ce-*
 dere seuere: Iam vero Proceres nostros, & præcedere, & ab Imperato-
 re Pio & Iusto præferri Rebus publicis, qui omnia jura majestatica reg-
 gia exercent, adeo Regibus æquiparantur, haud æquum foret, nisi ipsis jus
 supremum majestaticum competeret. Sileo insignem exultationis apud
 Cæsarem notam, quod coram ipso caput tegant, quod ambassiadores
 Electorales eadem libertate utantur, & secundum *Capit. Caroli VI. art. 3.*
 omnibus & singulis Electorum legatis primi ordinis, æquales cum Reg-
 ius honores tribuantur. Electores Regibus pares dicuntur, nec ipsis in
 actibus ad Imperialem curiam spectantibus loco cedunt. *A. B. c. 6.* & ad
 illud *Limnaus obs. 6.* Vid. omnino *Wicquefort. de l' Election de l' Empe-*
reur c. 9 p. 118. Et 119. Exinde Principes nostri non male a Baldo Reges
 vocantur, quod nec antiquis auctoribus inusitatum fuit. *Wippo namque*
in vita Conradi Salici ap. Pistor. T. I. p. 436. Ernestum Allemannie Du-
cem Regem appellat. Ipse Imperator Maximilianus & Carolus V. Regi-
 bus se præsidere gloriati sunt. In aula Turcica Purpuratorum Princeps
 Gallico legato, eosdem cum legato Imperatorio honores denegabat, quod
 Princeps hujus Regum esset caput. *Chardini itin. Pers. edit. Lond. p. 28.*
 Accedit, quod titulus ille DEI GRATIA, quem a longis temporibus
 usurpasse Principes nostros exemplis ostendit quam plurimis *Hert. De*
Superior. terris. §. 86. nota sit absoluti imperii, quodque a nemine, nisi
 divina gratia sint dependentes. Videtur quidem ab initio præsertim ab
 Episcopis, titulus ille non in signum potestatis, sed extenuationis exhibi-
 tus, si verbi causa in *Bulla Elimandi Episcopi Laudunens. ap. Doublet. le-*
gitur: Non meo merito, sed gratia Dei præveniente Pontificatum obti-
neo. Sed eum & Principes Imperii titulum hunc nomini præponerent, du-

bium haud est, eundem plenitudinem potestatis, & quod immediate a Deo essent, significasse, prout juxta historiam sentit *Boetius de auspicio Regio p. 24.* formulam hanc ad significandam potestatem nemini obnoxiam usurpari coepisse. Nec dubium esse, justissime Principes ea uti, quia, quicquid obloquatur Lynker, jura majestatica quisquis in provinciis habet. Eatenus Gerdesii vera est sententia, istud *von Gottes Gnaden* usurpasse Principes, ut proprietates suas soli Deo acceptas ferrent, indeque illas non ex Caesarum indultu aut privilegio, nec ex jactantia, sed ex prisco jure titulum illum in argumentum libertatis retinuisse. Nec Carpozvii in contrarium aliquid facere poterit auctoritas quippe rerum germanicarum imperiti, si *cap. III. de lege regia sacra. XIII. n. 6.* scribit, Principes illo axioma non jure proprio, quippe qui superiorem agnoscant, sed ex privilegio, observantia, & consuetudine immemoriali, adeoque ex patientia Caesaris usos esse. Erga Imperatorem quidem titulum hunc non usurpant, nec in numero multitudinis scribunt, sed ob hanc curialia supremam potestatem iis denegare, non valeret consequentia. Exhibere quidem eos Imperatori reverentiam non nego, ut fieri solet in foedere inaequali, sed hoc eorum non imminuit Majestatem *Gratius L. I. c. III. §. 21.* sum placere possit Principi, ut titulum suum erga alium non usurperem ipsam habeat. Praeterca his opus non est, quia Imperator ipse in *den Handschreiben* ad Principes nec titulum *von Gottes Gnaden* nomini Augusto praeposit.

§. III. Ut exacte & plene intelligamus, quae nam sit Principum nostrorum in territoriis suis potestas, singulas Majestatis operationes, quas partes potentiales vocant, eis accommodabimus. (a) Media igitur quibus Princeps salutem populo procurat, vel intrinseca sunt, quae vinculum inter imperantem & parentes respiciunt, vel extrinseca, & ratione externorum adhibentur. Illa sunt vel ecclesiastica vel civilia. Ante omnia enim oportet, ut cives religione imbuantur, & recta de Deo sententia, cujus metus noxias eorum inclinationes corrigat. (b) Hinc ad Principes cura sacrorum spectat, (c) quibus praecipue allaborandum est, ut sacerdotes constituantur, non avari, non luxuriosi, non rixatores. Quod si vitiis laborent, reprehendendi, si inemendabiles, ut turbatores e republica ejciciendi, quo & cura circa bona ecclesiae spectat. (d) Deinde Prin-

cipes

cipes circumpiciant oportet, quorum est regio, ut religio externa ad decentem ordinem redigatur, prolapsa restaurentur, dogmata reip. noxia proscribantur. (e) Vnde jus conciliorum convocandorum, (f) & legum ecclesiæ ferendarum propululat. g)

(a) Vilis iudiciis quibusdam majestatis, ex inductione omnium regalium patebit, omnia jura majestatica, ubique a Statibus imperii exerceri, quæ primo ad Majestatem, deinde ad Principes nostros pertinere declarabimus; quo ipso Procerum Germaniæ suprema in terris eorum elucescet potestas atque Majestas. Regalia a superioritate territoriali, tanquam partes a toto potestativo, distinguit *Rhet. L. 2. tit. 1. l. P. §. 17.* quo sensu regalia fisci aut jura, quibus Principes ratione exterorum gaudent, intelliguntur, si §. 91. art. 8 l. P. superioritati contradistinguuntur. De regalibus majestaticis præter ea quæ docuit *Nicol. Hert. Diss. De Superioritate territ. & ea quæ in systematibus & compendiis juris publici Germanici habentur, integri extant tractatus, quorum numero sunt Sixtini Einsideli, Boceri, Brukmanni, Ziegleri compilationes: V. Lipsiæ biblioth. jurid. p. 446.*

(b) De jure circa sacra præceretis videndi *Thom. asus ad Monz. ambano c. III. n. 6. p. 402. Id. im Recht der Evangelischen Fürsten / Hobbesi Leviathan p. 60. Gerhards de Nooth oratio de religione in imperio libera Puffendorf. de habitu Religionis ad rursam civ.* Deducitur ex fine civitatis, salute publica. Religio quidem, tanquam opus internum conscientiæ non in potentia imperantis erit, jus tamen ejus in actiones, sub prætextu religionis committas se extendit. Habet jus in cœtum ecclesiæ tanquam societatem, in quam ejusdem religionis homines coivere, & tanquam collegium, quod influit in rempubl. Vnde sicut jura Principis de quibus in progressu ulterius sermo erit. Non de industria quidem, sed paucis saltem de jure circa sacra secuturis observationibus.

(c) Non dubitandum, jus sacrorum eodem, ac regalia secularia, modo Principibus ab antiquissimo ævo competiisse, ita ut graviter impingat non nemo asserens, libertatis Ordinum Germaniæ ne vestigium quidem ante tempora defunctis Carolingicæ stirpis extare, & invehit in eos, qui per transactionem Passaviensem, pacem religiosam, & instrumentum pacis Ordinibus jus summum circa sacra restitutum asserunt, quod tamen antea non habuerint. Sed ut omittam alia, huic ipsa instrumenta pacis verba art. 8. §. 1. modum ponunt seqq. *Et autem provisa sit, ne posthac in statu politico*

contro-

controversia suboriantur, omnes & singuli Electores Principes & Status imperii Romani in antiquis suis iuribus, prerogativis, libertate, privilegiis, libero juris territorialis, tam in ecclesiasticis quam politicis — vigore hujus transactionis ita stabiliti firmatique sunt. Vestigia autem superioritatis ecclesiasticae ante decrecentem Carolinam familiam extare ex cap. I. liquet, ubi Thassilionem, utut Francis juramento fiduciario adstrictum, Episcoporum curasse constitutionem legitur. Postquam deinde, sub Francorum praesidio, Germania christianam religionem induit, publice antea nondum receptam, antistitem electionem & regimen, ut & sacrorum externorum curam, Germaniae Reges sibi sumserunt. Tum maxime cum Germaniae Proceres avitam a Francorum jugo recuperarent libertatem, haud dubie singuli vi jurium territorialium, suffragante populo, sacrorum ministros constituere valuerunt. Liberum tamen iis itidem fuit, ex pacto expresso vel tacito veluti aliquam juris publici servitutem capiti suo hic in territoriis relinquere. Henricus V. Papae Calixto II. juramentum violanti, tandem Episcoporum investituram per baculum & anulum (quae saepe investitura per ferulam & virgam vocatur, *Adam. Bremenf. p. 32. 34. 53. 64. edit. Lugdun. in 4. Goldast. tom. 1. rer. Alem. p. 113.*) in praedam dare coactus est. *Helmold. chron. Sclav. c. 39. ap. Leibniz. T. II. Script. Brunf. p. 571. 572. Leibnizii codex juris gent. diplomaticus p. 396. Schiltseus in instit. juris publ. L. 2 T. XIII. p. 102.* Nihilominus post concordata ista Episcopi ab Imperatoribus sunt constituti. Ex eo enim tempore Lotharius II. Noribertum Archiepiscopum Magdeburgensem ordinavit, & postmodum Conradum a Capitulo Magdeburgensi electum confirmavit. Eodem iure in Friderico, Conradum proxime subsequente, Conradus III. usus est. Haud aliter Fridericus I., cum Capitulares de eligendo Episcopo in unam coire sententiam tardarent, ipse Archiepiscopum Wichmannum dedit. *Leuber. Stap. Magdeb. Inquit. n. 1207.* Idem Moguntiam Conrado ademptam Christiano curiae suae Cancellario tradidit *Sigon. de regno Italia L. 13. p. 587. edit. Bonon.* Eundem Coloniam quoque Archiepiscopum constituisse ex eo patet, quod in pace cum Alexandro II. ut sacram ejus iram paululum leniret, olim Cancellarium in Archiepiscopatu Colonienfem per Papam comprobari studuerit. *Sigonius de regno Lalia p. 616. Henrici VI. curas circa Episcoporum constituit. Vid. ap. Schaten. T. I. annal. Paderb. p. 893. 897. 897.* A Friderico Henricus Leo jus constituendi Episcopos in terris Sclavicis, ferro acquisitis, impetrasse dicitur, secundum Diploma Friderici, quo Henrico investituram trium Episcopatum Oldenburg, Michelburg, & Rzeburg concessit *Chronogr. Saxo ab ann. 1160. ap. Leibniz. tom. access. Hist.* Sed jam Parentis ejus Henrici superbi

superbi, non tantum in seculares, sed etiam ecclesiasticos Proceres extensa fuit; nec sine consensu ejus Episcopus potuit ordinari. Elegerant enim Canonici Ratisbonenses Comitum Ottonem de Wolferatenhulsen, sine consensu Henrici magnanimi. Sed Dux, prout ait *Weingartensis* p. 787 tom I. *Lebniz*, hoc, in injuriam sui factum compensans, ad depositionem ejus omnimodo laborabat, & apud Imperatorem, ut ei investituram denegaret, & apud Apostolicum ut consecrationem interdiceret, quod electio canonica non esset, satagebat. Cumque rebellionem Comes excitasset, Dux omnia Ecclesia territoria incendio peragrabat. Vides magnos Duces Germaniæ jus circa sacra exercuisse, nec ex necessitate Henricum diploma expetiisse, sed verosimilius Imperatorem illud proprio publicasse motu, ad jura Principis accendenda. In terris enim Sclavicis Henricum facultatem istam Episcopos creandi, & investendi Præsules cum baculo pastoralis sibi soli vindicasse, probant verba Henrici Leonis ad Vicelinum in *chron. Sclavorum* c. 69. n. 599. *Dignum quidem fuit, o Episcopo, ut vos nec salutarem, nec reciperem, eo quod istud nomen me inconsulto recepistis. Ego enim, hujus rei moderator esse deberam, maxime in terra quam patres mei favente Deo in clypeo & gladio obtinuerunt, & mihi possidendam hareditaverunt. Sed quia Sanctitas vestra dudum mitis comperita est, progenitores quoque nostri vos ab iustis fidelem probaverunt, decrevi jam hujus noxe obliviſci, promotionique vestra pleno favore concurrere, scilicet ea conditione, si investituram meam de manu mea recipere volueritis.* Episcopus, differentia inter bona Imperio foedere innexa, & ea quæ ab hoc vinculo sunt immunia, ignarus, Duci morem gerere nutabat, contendens, Episcopos investire, solius Imperatoris Majestatis esse. Clerici, quos in consilium vocabat, quid sibi hic factu opus esset, idem sentiebant quorum ignorantia accedebat sacerdotalis fastus. *Dabstine* hinc Ducis, Archiepiscopus Bremensis inquit, cum clericis suis, *manus vestras, ut hoc exemplo incipiant Principum esse servi, qui antea erant eorum domini?* Nichilo secius Vicelinus, quicquid musitarent sacerdotes ceteri, ut quiete Aldeburgensem possideret Episcopatum, illum de manu Ducis (prout æquum erat) per virgam accipere debuit *Helmold. chron. Sclavor. L. I. C. 70.* Præterea Henricus Leo in terra Obotritorum constituit Episcopum Beronem & postea obtinuit apud Casarem auctoritatem, episcopatus suscitare, dare, & confirmare in omni terra Sclavorum *Helmold. chron. Sclavor. L. I. C. 87. p. 612.* Ordinavit Conradum Abbatem Ridagshufanum, Episcopum Lubecensem *Helmold. L. 2. cap. 1.* aliosque *Id. L. 2. cap. 13.* Vid. *Plura ap. Horleder L. 5. de causis belli Germ.* Quid sibi hic Landgravi Hass. indulerint, vid. *apud Herr. de super. terr. §. 9.* Alia quæ circa ecclesiastica regio.

G

num

num Domini sibi tribuere v. in *constitut. Caroli IV. ap. Leuber. l. c. p. 988. Bachiini in hist. monaster. St. Benedicti. in territor. Mantuano p. 16. §. 8. & de Friderico I. Brovveri antiqq. Fuldens. p. 275.* Libertatem Ordinum Carolus IV., nimio pontificæ sedis amore retentus, ut infringeret, operam dedit. Nullum tamen dubium est, multa ex veteri libertate perdurasse. v. *Hert. de super. terris. §. XI. qui §. 12. & 13. de jure circa sacra agit, prout est hodie in romanæ & evangelicæ religionis regionibus.* Itaque Principum secularium jus supremum ecclesiasticum demum, post concordata inter Frider. III. & Papam Nicolaum aliquo modo quievisse, dici potest. *Vid. Leibnizii codex jur. gent. diplomaticæ p. 396. Hordleder L. 5. C. XV. de causis belli Germanici p. 1150. seqq. Werthofii juris maxime quo in foro germ. utimur enucleati proem. C. 1. p. 77.* Ex hoc jure primarias preces Imperatori salvas esse, sunt qui arbitrantur; de quibus integros tractatus conscripserunt Cortrejus, Meyer, Chockier aliique. Nonnulli vero ex jure advocatiæ, Imperatori in omnes Ecclesias competente, minus recte deducunt. *Vid. Hermes fascic. 1. P. p. 124.* Exercent hoc jus etiam Elector Mogunatus, Elector Brandenburgicus, aliique Principes in territoriis suis; licet alias Imperatori ex instrumento pacis *art. 5. §. 18. 26.* in terris protestantium competat ubi illud olim habuit.

- (d) Competit Principi *jus constituendi doctores in ecclesia* cum intersit reipubl. ut omnia ordine & decenter fiant, ut collegio & reipubl. bene sit. Clericorum erit evitare foecordiam, abstinere controversiis, ac omnibus rebus politicis, nec ob injuriam leviem erigere cristas, ad populum Principemque turbulentis concionibus execrandum, sed vitæ sanctimonia ceteris præire, ne culpa eorum in exemplum extendatur. Quod si contra agant & moribus & doctrina populum & remp. offendere non desinant, *removendi jus* erit Principis. *Vid. de potestate Principum in Clericos Cœcæsi dissert. de fundata in territorio & plurimum locorum concurrente potestate. tit. 3.* Nec tantum quoad personas ecclesiasticas, sed etiam quoad bona sua in republ. adeoque sub Principe esse v. *Grarvinhel de Majest. Schister de libertate eccles. Germ. lib. III. c. 4. §. 8. Duplica in causa monast. Eocen. p. 34. Lundorp. T. I. L. 2. Klock. v. l. c. 78. Hundii Metrop. sub Vltross. fol. 266.* ubi monasteria Bavariæ, quoad secularia, in potestate Ducis esse asseritur. Pro exemptione monasteria confirmavit. Eandem opinionem Kolbe in aquila certante pro monasterio Arensbergensi scripta tueri nititur, Sed in deductione Wurtenbergensi & in iis, quæ Kolbio Hertius pro Comitibus Solmensibus opposuit, est prostrigata. Monasteria igitur in protestantium sita territoriis, Principis sui supremæ potestati se subtrahere nequeunt & noxium est reip. Papalem admittere monarchiam. Interim Principum arbitrio circa monasteria, æque ac juri eorum reformandi per *Instr.*

- Pac. art. 5. § 26. 31. seqq.* modus ponitur. Vid. *Hemming. ad Instr. Pac. p. 514. Puff. de habitu relig. Christi. § 33. Lundorp. T. 4. p. 233.* ita ut nec protestantibus nec catholicis fas sit, simultaneum religionis introducere exercitium, ubi anno 1684. non fuit exercitum *Conf. tract. de jure Statuum Imp. R. G. reformandi.*
- (c) Imperantis est dirigere omnia, quæ ad externum religionis habitum perquiruntur, circa ritus, cerimonias & tenarum iudictionem, unde protestantes Gregorianum admittere noluerunt Calendarium. Ad internam autem religionem, quæque credenda sunt, vix Imperans vi adigere poterit subditos, qua in assensu consistit. Assensum vero nostrum quocumque petrahi non posse, & libertatem statuendi, quæ velimus, non inesse nobis experimur, prout nemo alterum cogere potest, ut assentiatur bis duo esse quiaque. Deinde cultus divinus, tanquam gratiæ opus vi inculcari non potest, nec religio tanquam opus conscientiæ, & perceptio relationis inter actionem & legem, in cuiusquam est potestate. Un te subditi religionem Princeps mutare non poterit. Ideirco illi quoque, qui aliam de Deo rebusq; divinis fovent opinionem, modeste erunt habendi, nec cogendi, quia vim animus non patitur. *Conf. Noadt de religione ab Imperio jure gentium libera, Lockis & Hottonis dissert. de tolerantia, Anonymi tr. de corruptis moribus, qui religionis sanctiss. negotia impediunt, & de officio viri pii in hoc eccles. dissidio.* Unde mirum est Hertelium in *palæstra juridico aulica p. 35.* ad exemplum severiorum e papatu mystrarum, aliquem ad religionem cogi posse, defendere. Quæ stare non poterit sententia, nisi ita intelligas, immorigeros, societatem lædentes, temp. turbantes esse ejcendos. *L. P. art. 5. v. 30. Schilter c. 2. de historia & senore pacis religiose p. 173. Callimat fere huc Natalis Comes hist. L. 1 p. 7.* iniquis: *Facinorosi & impuri semper hominis existimari, per simulationem religionis alterius bonæ prædari, cum nulla sit tam nefaria religio tamque impiâ, quæ jubeat in homines perverse religionis atrocitiam exercere.* Nostris Procetibus aliquo modo hic manus ligatur *instr. pac. art. 7. § 2. inf.* nec ulli, præter tres receptas religiones, publicum conceditur exercitium. Liberum enim hoc est reip., peregrinis sacris deditis denegare aditum, tanquam inutilibus nec salutaribus. Quam ob causam Anapabtitæ, ejusque foraginis tenebriones, iniqua & pestilentia spargentes dogmata, potissimum rejiciuntur.
- (f) Potestatem conciliorum Christianæ societatis convocandorum Majestati vindicant *Grotius de potestate summarum potestatum circa sacra c. 7. Puff. de habitu religionis christiane ad ritum civilem § 37. 38. Horvius de civitate L. 2. c. 2. § 14.* A Regibus & Imperatoribus, ad exemplum Imperatorum Romanorum, Christianorum sacra sequentium, jus hoc esse exercitatum, abunde

annales produnt; usq; dum Nicolaus jus hoc Majestati proprium invadere, sibi sumferit, *Petrus de Marca de concordia sacerdotis & Imp. L. VI c. 27 § 6. 12.* sed impetu injusto & successu minus durabili. Quid enim Germanici Reges & Cæsares ex sociorum imperii placito contra ausi sint, v. *ap. Pjff. T. 2 p. 222.* In concilio certe Constantiensi Sigismundo merito partes primariæ erunt concedendæ *Gerard. de Roo L. 4. annal. Austr.* Redcentes tandem, postliminio quasi ex papuli teruitute, Proceres nostri, jus convocandarum synoderum *pæce religionis art. 15. & 20. inst. pæc. art. 5 § 31. & art. 8. § 1.* corroboratum, summo jure sibi vindicant. *Carpz. Jurispr. Const. L. III. Def. 15.* facultatem hanc ad Jus Episcopale refert; communi forte errore, quo jus circa sacra e Jure Episcopali derivant, cum Jus Majestaticum Principum circa sacra multo latius, quam Episcopale sese extendat, de quo vid. *dissert. Laurentii Ohmii in nucleo Sessartiano p. 225. sqq.*

(g) Leges ecclesiasticas ferendi, causasque, ut vocant, ecclesiasticas dijudicandi potestas, e jure summo legislatorio profluit. Nec legem condere novit mater ecclesia, sed pacta, quæ ab imperante confirmata, demum per vim legis obligant. *Grot. de imp. summ. potest. circa sacra C. §. 9. Instr. Pæc. art. 7. §. 31.* Absonum obinde erit potestatem faciendorum agendorum ecclesiasticorum cum *Laurentio Ohmio p. 245.* ad jus Episcopale referre, si per Episcopos sacrarum scripturarum periti, & interpretes intelligantur. Horum enim proprie nihil aliud est, quam Divina oracula proponere, sacra menta administrare, aliaque commissa ipsis externa sacra recte obire, vitam normæ Evangelicæ conformem auditoribus inculcare, poenitentes solamine erigere, & laudabili auditoribus exemplo præire. Quare nequidem necessarium videtur, causis vulgo ecclesiasticis dijudicandis peculiare forum constituere, si matrimoniales secularibus accenserentur. Matrimonium enim medium est generis humani conservandi, legibus conformatum, nec magis sancti quicquam habet, quam aliæ actiones, si secundum leges instituantur, & supremi legislatoris beneplacitum. Nec clerici peculiaris fori privilegium fortiri possunt, quia cives sunt, civilibus adeoque judiciis obnoxii, ab aliis autem eos subditis separare, Papatum sapit, cujus inter absurda refertur, esse in territorio subditos sine obligatione. Quod si penes Principem est, abrogare Consistoria, quid ni penes eundem foret, provocatiouem ad aliud superius collegium facere. Consistoria quidem instrumentis pacis fundantur, sed permittuntur, non præcipiuntur. Dicis, oportet ut Principes in territoriis, quantum fieri potest, se mori Imperii jus dicendi accommodent; in causis vero ecclesiæ nul'a ad Cameram datur provocatio: Sed Camerâ institutâ vel restauratâ, Papales tenebræ nondum erant dispulsæ, quibus obfuscati homines sibi persuadebant, causas aliquas sacro caractere esse

esse notatas, & a communi hominum sorte separatas; ita ut ad seculare forum trahi non possent. Liberatis nobis hodie ab antiquis erroribus, præstaret, ut pastores tremendo illo mupere, in quo satis ipsis est negotii, salute scilicet animarum rite curanda, unice defungerentur, neque negotiis distraherentur judicialibus. Certum est, a nemine facile protestantibus Principibus jus sacrorum summum denegari: sed quæcunque demum huc pertinent, ab iis independenter procurari, ita ut actus eorum a nemine reddi possint irriti.

§. IV. Sed cum plerumque ea sit hominum insipientia, ut solius Numinis metu, & persuasione naturalibus in obsequio non contineantur; ideo protervia humanæ repagula opponenda, & media civilia securitatem reip. conservandi adhibenda sunt, hoc est LEGES faciendæ sunt civiles, sine quibus nulla resp., nullus cætus, nec justitiam quidem actionibus intendens subsistit, nec subsistere potest. Solius ergo Majestatis est jus legum condendarum, cui civitatis salus, omniumque civium voluntates sunt delata. (a) Principes nostros ea facultate gaudere, nemo facile in dubium vocabit; cum liquido constet, Principes liberrime, si sanctionibus imperii non adversentur, leges concedere, promulgare, interpretari, limites voluntatis determinare, & immutare. (b)

(a) Leges commune esse reip. vinculum, & ferre eas Majestatis esse, facile liquet. Vid. *Huber. de jure civitatis* L. 3. c. 2. *Hornius de civitate* L. 2 c. XI. §. 8. Quo sunt meliores, eo florentior erit respublica. Optima sunt, si claræ, & publico bono adæquate, breves, sufficientes nec multæ sint *Campanella polit. ap. Grot. p. 122.* Navos earum quosdam excutit *Thomafius de nervis jurispruad.*

(b) *Vid. Ord. Cam. Part. 1. tit. 57. Vitriar. insf. I. P. L. III. T. 17.* In aliquibus territoriis olim leges a Proceribus, cum Staruum provinciali consensu, in comitiis fiebant particularibus; Ethiscæ legibus non juri justiniano tantum derogatur, sed & penitus per eas illud abrogari potest *Conr. de O. I. G. c. 33 p. 219. Vitriar. l. c. §. 5. Myler. de Princip. & Stat. imp. c. 39. p. 311.* Quod enim in una parte licet, concedendum erit etiam in altera, sique uni post aliam sanctionum justinianæarum sensum derogatur, totum tandem abrogabitur. Quam facultatem nescio cur iis Rhetius L. 2. T. 3. I. P. §. 2.

deneget; Nec ullo modo nobis adverlatur, quod in O. C. Afflores fecundum jus commune causas decidere jubeatur, quia intelligendum hoc est, si peculiare functiones non extant. Quæ si adsint, secundum illas, licet civili juri contrarias, judicandum est, uti notum ex O. C. p. 1. T. 13. 27. § T. 57. An autem functiones territoriales, recessibus imperii derogantes, locum inveniant, majori dubio involvitur, Sunt qui indistincte affirmant, sed ex debili admodum ratione, quod non interfit Imperatoris & Constantium, hunc Principem alia uti lege, quodque ex illa sententia easdem in Imperio & conformes debere esse leges, sequatur, nulla statuta valere debere particularia. Sed vacillare hæc videtur consequentia, cum multa sint negotia, de quibus leges imperii non disponunt, in quibus utique Status liberum est statuta condere. Deinde, quod præcipuum est, omnino recessus per modum pacti obligant, & præcedenti conventionione innituntur, qua concessere membra omnia, de salute totius corporis sollicitè curanda. Itaque compacificentes habent jus quæsitum, ut singuli paciscentium in suis territoriis ea servent, de quibus in communi placito fidem dederunt. Nam his in causis, præsertim quæ bonum publicum concernunt, unus dissentiens, reliquorum conclusio obligabitur, quia ad salutem Societatis necessum est, ut majoris partis voluntas rationem habeat integri, ita ut sit, ac si pro eo omnes & singuli communi sponsoni subscripsissent. Consensisse in id tacite societatem ingredientem præsumuntur, ne inutilis foret Societas, ob inclinationum & ingeniorum infinitam differentiam, quæ vix permittit, ut omnes in unanimum cocant sententiam. Igitur juri imperii publico pac. westph. & capit. contrariæ leges nequeunt sanciri. In privatis autem rebus si recessus contineat, quæ territorij iuribus adversantur, oportet ut contra hoc imperii placitum se se protestatione muniant, a Capite & reliquis Membris vel tacite etiam admissa, ne aliorum sententiæ tacite videatur subscripsisse. Sic Elector & Duces Saxonie Comitiorum Spir. placitum, de successione fratrum filiorum in bonis Patruorum nunquam admiserunt. Mylerus de Stat. Imper. c. 39. Add. Bistichius de Pactis famil. Illustr. c. 2. p. 34. Denique Principum libertari legislatorie in negotiis privatis per recessus nulli ponuntur cancelli, si illis clausula adjicitur. *Dasß dadurch den Churfürsten und Fürsten an ihren Wohlhergebrachten / rechtmässigen und billigen Gebrauchen nichts benommen seyn soll v. Hugo C. 3. §. XXI. de Statu region Germanicæ. §. 21.* Ceterum cum plerumque de legibus ferendis in diæti provincialibus agatur, inde Principi jus, diætas provinciales convocandi, saluum est.

§. V. Quum ad onus arduum cuncta regendi, tantamque curarum civilium diversitatem, vires unius non sufficiant, oportet ut imperans ad munia reipubl. obeunda, legesque ferendas civiles, virorum mentis acie & rerum usu præstantissimorum utatur opera. (a) Quibus non ultimo loco est opus, in legibus ad casus obvientes applicandis, ac litibus subditorum exortis ex lege vel arbitrio dirimendis, ut itaque legum consistat vigor, privata vindicta removeatur, hominumque coërceatur protervia. (b) Eum in finem Principes nostri ex nutu suo, certissimo domininii signo, (c) in terris alunt, quorum non auctoritate, sed consiliis utantur, & pro lubitu dicasteria atque, ut vulgo dicuntur, cancellarias instituunt. (d) Sunt quidem & in Imperio nostro bina tribunalia suprema, ad quæ Statuum subditorum causæ non exceptæ per appellationem communiter devolvuntur, (e) ipsique Ordines conveniuntur, sed ex pacto ita constituta, (f) adeo ut nec ab Imperatore ipso declinari queant. (g)

(a) De Officialium generibus & officiis v. *Sehendorf in Fürsten Staat*. Requirit eos negotiorum multitudo, & politix bonæ curatæ ordo. *Conf. Myleri Hyparchologiam.*

(b) Principis est iudices constituere, a quo judiciaria potestas, & jus officia conferendi dependet. Olim Germani nostri tam quæstiones facti, quam juris per se & substitutos, qui championes dicebantur, armis terminarunt, & duellis. v. *Alber. Chron. p. 278. ap. Leibniz. Meib. T. I. p. 644. D'acheris Spicil. T. 13. in Miscell. Epist. p. 269. Du Cange in vocab. campio.* Cui licentiæ per auream bullam & vetustiores constitutiones modus positus est, donec per pacem publ. sub Maxim. I. penitus removeretur, quem quidem morem aliæ etiam imitatæ sunt gentes. Interim non procul a nostræ ætatis memoria remotum est, lites in Gallia & Anglia adhuc martem habuisse arbitrum.

(c) *Lenber. De Strapul. Magdeb. iniqu. n. 1213.*

(d) De Jure controverso armis experiundi licentiam, subditis suis interdixerunt, & ut jure legibusque contendant, illos iusserunt. Æquissime quidem, cum non semper victoria causæ adlet justitiæ. Locum tamen ferrum habet, ubi judicia cessant *Grot. de, I. B. & P. L. l. c. 3. §. 2.* Ceterum Principes

pes nostri ex nutu suo per administros justitiam exercent, cui ut ministros idoneos praeferant *R. I. de 1654. § 108.* communi placito statuerunt.

- (c) *Schweder. part. spec. I. P. Sect. I. C. XI. XII. Mauritiū dissert. de Judicio aulico in opp. p. 386.* Ex communi Ordinum Imperii consensu, aut vice eorum, suffragante Imperii Capite factum est, ut Statibus quibusdam plenitudo potestatis circa judicia ita competat, ut a nullis eorum decisionibus, vel aliquibus saltem, appellatio ad summa tribunalia non procedat. Priorum numero sunt Electores omnes *A. B. c. §. 3. §. XI. Rumelinus p. 295. Limnau ad art. XI. §. 2. Obs. 1.* cum Bavaro ex diplom. Ferd. III, ut & S. R. M. Angliæ ac Electore Brunsvic per extensionem A. B. ad illum factam *cap. Caroli VI. art. 2.* De aliis primæ classis Archiduce Austria, Duce Burg. Sax. Wurtenb. Lothar., & limitato gaudentibus jure *v. Schweder. l. c. c. XI. §. 2.*
- (f) Communi enim Imperatoris & Ordinum consensu Cameræ judicium ita est fundatum, ut Principum quoque causæ non exceptæ hic pertractari queant. Vnde in *R. I. de 1654. §. 165. §. cap. Caroli VI. art. 16. Unser und des heiligen Reichs Cammer Gericht* dicitur. Nec minus Aulicum judicium ab Imperii Proceribus dependet, quia ad eorum examina, Imperator defectus ejus corrigere tenetur. *Pax. Pragense. §. 28. Vid. Monita Ordin. Caroli VI. Francof. exhibitæ.* Moguntino ut Electori primario, Imperii nomine, Judicii Aulici competit visitatio *instr. pac. art. 5. §. 56. Cap. Caroli VI. art. 24.* Accedit, quod de modo causis ibi tractandi monere queant. *Instr. pac. art. 5. §. 55. art. 39. Cap. Caroli VI. §. Append. ad art. 3. 16. §. 20. projecti Capit. perpet. constit. 2.* Ordinationes etiam judicii istius non nisi communi suffragio adiuvantur *Schweder. l. c. c. XII. §. 10. Mauritiū Diss. de Judicio Aulico p. 409.* Imo nec omnis Imperatori libertas competet circa Præsidis & Assessorum constitutionem *Schweder. l. c. §. 5. Cap. Caroli VI. art. 24. in fin.*
- (g) Etenim sancte Imperatores promittunt, se in controversiis, sibi cum Imperii sociis obortis, illos coram tribunali, communi consensu erecto, convenire velle *capit. Maxim II. §. 10. Rudolphi II art. 22. Ferdin. IV. art. 12. Leop. art. 15.* Ob æquitatem naturalem vero ille, qui me alicubi convenit, mihi, se quoque ibi conveniendi, dar licentiam, nisi aliud quid certa conventionione sit statutum. Imo Imperator coram Palatino quoque Comitibus venire potest. *A. B. c. §. 3. Limnau ad h. c. obs. l. 8. 19. p. 368 Cocceius ad I. P. c. XVI. §. 14. Lundorp. tom. 1. p. 21.* Vnde iuribus Statuum Majestaticis non nocet, quod in supremis Imperii judiciis conveniri possint; cum illud inter æqualiter & inæqualiter fœderatos, commune judicium habentes,

tes, fieri queat salva Majestate eorum. *Grotius de J. B. P. L. 1. C. 3. § 21. n. 6.*

§. VI. Quoniam natura, sine arte (a) non sufficit ad formandos viros, reip. administra. auxiliatrices præbituros manus; Principum curæ relinquitur, academias & scholas instituire. (b) Placuit quidem aliquando Imperii Proceribus, suas circa Academicarum erectionem partes Imperatori deferre: Sed nihil hoc impedit, quo minus ipsis ut territorii Dominis idem jus competat (c) cum, arte & prudentia instructis publicorum negotiorum administris sint stipati, oporteat.

(a) *Gratiani homo aulicus, maxim. XII.*

(b) Errant, qui putant, jus circa Academias juri sacrorum annexum. Qui error exinde provenit, quod antiq. temporibus nulli nisi clerici & monachi juvenutatis essent formatores, qui literarium monopolium ad se pertraxerant.

(c) Proceribus nostris, jus in regionibus suis academias erigendi, vindicant *Rhetius de jure Stat. Imp. circa sacra C. 3. in f. p. 72. illustris Thomas. ad Monzamban. p. 303. id. diss. de injulsa oppositione jurium Majest. & reservat. Imp. Nec ulla lege Statibus prohibetur, academiis a se institutis facultatem gradus doctorales conferendi, tribuere, quicquid etiam in contrarium afferat *Itterus de honor. J. grad. academem. C. 6. p. 151.* Non tamen ejusmodi Doctores dignitate sua per totum imperium æqualiter fruuntur. Inde factum, ut Ordines Imperii plerumque academiis territoriorum privilegia Cæsarea impetraverint. Quorum exemplum Christina Regina Sueciæ secuta, jus erigendi academias in terris Imperii sibi competentibus, per Instr. Pac. art. 10. §. 13. speciatim sibi stipulata est.*

§. VII. Quam commoda sæpe leges subditorum rebus sint, & quam prudentes & æqui eorum sint rectores, quique vices eorum gerunt, tam immorigeri subditorum nonnulli esse solent. Quare ut magis dicto sint audientes, præmiis opus est ad excitandos bonos, (a) pœnisque, quæ a legibus abesse nequeunt, ut male morati ad imperata facienda vi compellantur. (b) Quodsi pœnæ a pervertis civibus actu sint sumendæ, apparitores & satellites requiruntur; æque ac integras turmas & cohortes alere necessum erit, si coadunata multitudo superioris dictatis

H

morem

morem gerere nolit, quod rebellionem vocant. Principes nostris in territoriis præmiorum & pœnarum esse arbitros, nemo indubium vocabit, (e) & quia jus ad finem habens, jus ad media habere intelligitur, cum sine necessarium nexum habentia; jus habent legendi milites, sine quo potentia fulcro in loco suo se conservare non poterunt. (d)

- (a) Virtutem propter se ipsam expeti, rara prostant exempla.
 (b) Pœnæ necessariæ sunt & absque eis lex vanitas est, adeoque cum lege conjungenda est ab Imperante, cuius est jus ulciscendi & defendendi. De usu pœnar, in rep. *vid. Gros. de J.B.P. L. 2. C. 20. §. 7. sqq. Hobbes. de cive C. 6. §. 5. Puff. de J.N. §. 6. L. VIII. C. 3. Horn de Crust. L. 2. tit. 1. §. 18.* Quomocumque Puffendorffii aliorumque sententia, Principem in homicidio delicto, etiam dispensare posse, sese habeat; laudari tamen nequit, nimia Principis facilitas in concedenda venia, ubi delictum in generis humani interractionem tendit, quod contra pactum foret, quo ad subditos defendendos conservandosque est obstrictus.
 (c) Statibus in territoriis de præmiis & pœnis libera est disponendi facultas, in quantum pacto non limitata est. Nec video, quid eis ob stare possit, Nobiles in territorio suo tali dignitate conspicuos constituere, qui ea dignitate ab Imperatore ornati præcipuum; habent, quod in toto Imperio pro talibus reputentur. *Thomas, ad Monz. amb. C. 5. p. 362.*
 (d) Hoc casu jus belli Principibus nostris omnes tribuunt, & si alii adversus subditos suos alienatos opem ferant.

§. VIII. Quandoquidem non tantum ad securitatis, sed etiam commodæ beatæque vitæ perennitatem conservandam cives coaluere, Majestatis est genuina subditorum emolumentis adhibere medicamina, atque adeo omnes cogitationum intendere nervos, ut per ea quæ importantur & exportantur omnium in civitate sit abundantia, viarum fervetur securitas, & ea, quæ ad promovendos mercatos spectant, procurentur. (a) Cum igitur absque nummo minus coramode commercia adolescant, æque Majestatis erit providere, ne monetâ adulterinâ commercia cladem perentiscant. (b) Principibus nostris regionum Dominis itaque eadem jura mercatus, (c) monetæque (d) competunt.

(a) Vid.

- (a) *Vid. Werthof diff. de maritimis commerciis sub præsid. Covringii, Boeckl. diff. de mercat. politic.* Circumspiciendum omnino, ut commodo loco & tempore res venum exponi possit, ut venditores æque ac emtores, sciant, quo se conferant, & quisque voti compos fiat. Unde jus instituendi mercatus profuit. Multum ad promovendas emtiones venditionesque viarum, securitas confert, quorum idcirco cura imperantis erit, unde jus conductus enatum. Redundat etiam in reip. utilitatem mercatores ære instructos habere *Tholesan. de rep. L. 4. c. 7. p. 204. seq.* qui opibus aut data fide res civitati necessarias e regionibus aliis procurent. Unde & ipsi mercatores beneficiis sunt alliciendi. Igitur ex juribus a populo in Principem collatis, illius est, forte ob infortunium, bonis lapsis contra debitorum exactiones inducias, per literas moratorias, indulgere.
- (b) In permutatione namque debita æqualitas observari vix potest, uno præ alio res suas extollente, quo pacto difficulter admodum in unam convenirent sententiam. Communis taxa rerum statui non poterat, cum una res sit alterâ ejusdem generis præstantior. Sic tot taxæ, quot res singulæræ forent, unde ingens confusio, oritura fuisset. Deinde duæ sæpe terræ iisdem rebus abundant, una autem earum præter eas, fert alia, quibus altera destituitur. Sed dum nil habet, quod rependat, inter has commercia cessarent, quæ difficultas nummo invento sublata est.
- (c) Penes territoriorum Dominos jus esse mercatus, ut vocant minus solennes instituendi dubium non est. *Svæd. P. Spec. sect. 1. C. XXII. § 18. Myler de Stat. Imp. C. 58. n. 7. p. 449. Limnæ L. 4. c. 8. n. 311.* Placuit quidem, sociis imperii capiti suo, jus mercatus constituendi cumulative conferre *Limn. add. ad L. 4. C. 8. p. 641.* hoc tamen territoriali potentiaæ damnium non infert. Reservarunt etiam hoc jus Imperatori, ut ejus, tanquam Capituli, indulgentia per imperium valerent. Principes enim eodem jure gaudent, ut dictum, & moratorias, quæ in territoriis eorum valent, largiuntur *Stæphani de jurid. p. 1. c. 7. n. 339 Myler de Stat. Imp. c. 55. n. 1.* cum Imperatoris litteræ ex pacto per imperium obstringant, *Ref. Polit. August. de 1548. lit. 22. § 2. Francof. 1577. tit. 23. § 4. R. 1. de 1654. §. 175.* De jure circa vias Elector Saxonizæ ap. *Hordleder von Ursprung des Teutischen Krieges* ait: *Es ist in Teutscher Nation Herkommen/ daß einer der mit solcher Anzahl Reiten will/ geleit nehme/ oder gewartue musz/ daß er gerechtfertiget werde.*
- (d) Jus monetæ eudendæ ab antiquioribus temporibus ad minimum in aliquibus Ordinum territorii Principes nostros exercuisse, ex eo liquet, quod Henticus Leo Lubeczæ statuerit monetam & telonum & jura cruceatissæ

honestissima Helmod. chr. Sclav. c. 86. p. 610. ap. Leibniz. T. 2. rer. Br. quod egregium superioritatis civilis est documentum *Leuber de iniq. Stapula Magdeb. n. 277.* Posteriorum temporum multa Principum prostant edicta monetaria, quibus etiam in territoriis suis jus pro lubitu monetæ valore extrinsecum abrogandi, sibi vindicant, *Vid. edit. Frid. Wlth. Elect. Brand. ap. Lundop. T. XI. p. 16. Elect. Moguntini l.c. p. 22. Ernesti Augusti Electoris deinde Brunsvicensis Lundorp. T. XII. p. 246. Ordinatio monet. Hassia. c. 4. de ann. 1622. Edict. monetæ Francof. de anno 1620. ap. Authann ad catholicon rei monetaria Goldast. p. 30. 37. Comit. Mansfeldia ordinatio monetaria Spangenberg in chron. Mansfeldensi p. 582. Quæ facultas in Rec. Imp. de 1566, & 1594. corroboratur Vid. Goldast. catholicon rei monet. tit. 5. p. 31. 32.* Interest vero corporis Germaniæ mystici, conjuncta territoria ob commerciorum utilitatem eadem gaudere monetæ validitate. *R. I. Nor. de anno 1343. §. 38.* Idcirco Status nova habentes territoria ab Imperatore quidem hoc jus impetrant, uti Ranzovius ratione Præfect. Bormstorf, in Comitatum erectæ, facultatem monetæ eundem obtinuit, *Lundorp. C. 7. p. 293.* Electoribus etiam datum est explorare, an e re sit imperii novo Status, antiquum territorium & metalli fodinas plerumque non habenti, jus illud inter socios exercendum concedere, & Circuli quoque, ubi monetandi jus exerciturus sedem fixerit, monita audire oportet. *Capit. Ferdin. III. Leop. 34. Josephi 33. Caroli VI. art. 9.* Referunt tamen acta Comititalia monuisse Statuum nonnullos, ut infereretur capitulationi perpetuæ, juris monetæ eundem concessiones communi Principum & Statuum consensu, fieri debere. Quem in finem in voto Grubenhagensis, sub Fridrico II. Principes & Status monetilibus concessionibus a fuisse, exempla sunt allata. Interim largior, Cæsaris auctoritatem circa regale monetæ levem non esse. *Ferd. ordin. monet. §. 177. R. 1. de anno 1570. §. 122.* Quæ ante Rudolphi II. capitulationem major adhuc fuisse videtur. Variæ enim extant Imperatorum juris monetarii concessiones, quæ eorum, tanquam Imperii vices repræsentantium, facta sunt auctoritate. Cum primis Imperii civitatibus, majori semper Imperatori vinculo obnoxius, quippe olim Imperii capiti cum bonis aliis in principum regionibus concessis, *Goldast. catholicon rei monetar. tit. XI.* privilegia ejusmodi tributa videmus; & Episcopis ab initio territoria non habentibus, qui tamen ante impetrationem eorum, pietatis & sanctimoniam intuitu, jus monetæ eundem concessum habuere. *Heideri apologia advoc. p. 251.* Interim sola facultas eundem monetæ superioritatem non arguit, sed mediatis etiam Statibus data est. *Leuber l.c. n. 911.* Ceterum deliberationes de corrigendis monetæ defectibus ex communibus Capit. & Membrorum, jure monetandi gauden-

gaudentium suffragiis in Comitibus fiunt, nonnunquam etiam in conventibus circularibus, & plerumque in deliberando subsistunt, *R. 1 de 1543. §. 38. Caput. Ferd. II. art. 32. Leopold. art. 33. Joseph. art. 32. Caroli VI. art. 9.*

§. IX. Media, quibus cives ab exteris beati tique redduntur, bellum aut pacem contingunt. Bello aut nostro defendimus, aut, quæ nobis debentur occupamus, vel recuperamus, aut illatam injuriam propulsamus (a) Pace amicitiam restauramus aut adaugemus. (b) Vtriusque belli pacisque tempora egregie foederibus stabiliuntur. (c) In omnibus hisce Principum nostrorum potentatus effulget, quibus & civium securitas curæ est, ideo & ipsi jus armorum, &, ut loquamur ita, armandiæ, (d) æque ac pacis (e) & foederum (f) competit.

(a) Causæ belli primaria est salutis reip. conservatio, deinde honorum foederatorum tutela, illatorum vindicatio *Grot. de I. B. & P. L. 2. c. 1. §. 2.* Quia Princeps jus defendendi habet, inde fluit jus extruendi armamentaria, munimenta & fortalicia, & collocandi in ea præsidia, sine quibus utilia essent. Bella sine militibus geri nequeant, unde est jus cogendi milites, quod quomodo exerceri debeat, ex arbitrio imperantis, pactisque civitatum dependet.

(b) *Grot. de I. B. & P. lib. 3. c. ult. Eben. de jure pacis in opp. p. 724. Noeleeri diss. quam inscripsit. præspacis.* Ex bellandi jure, jus pacis est intelligendum. Nam societas æternum bellatura subsistere nequit, unde pax bello quærenda, ubi haberi potest, *Hobbes. de civ. c. 2. §. 1.* Belli enim tantæ sunt calamitates, ut satius sit ex parte jure suo decedere, quam incertam belli aleam tentare *Grot. L. 2. c. 24.* Qui habent facultatem belli gerendi, habent quoque jus induciarum *Hornius lib. 2. c. 5. §. 6. Grotius de I. B. & P. lib. 3. c. 21.* quod & potestibus inferioribus competit *Grot. lib. 3. c. 22.* An vero neutrarum partium esse velint, in eorundem potestate est. Quid durante neutralitate, ut ajunt, agere liceat v. *Grot. L. 3. c. 17. Boekl. diss. T. 1 p. 991 seqq. Obrecht. diss. §. de ratione belli sive Raison de guerre p. 159. seq. Coccejus. De jure belli in amicis.*

(c) *Vid. Grot. de I. B. P. L. 2. c. XV. L. 3. C. 19. §. 20.* Foedera quoque cum alienis a Christiana religione contrahi posse v. *Grot. de I. B. & P. L. 2. c. 15. §. 8. Huber. de jure cruit. L. 3. sect. 4. c. 3. §. 10. §. 11.*

H 3

(d) Jus

(d) Jus belli defenſivi omnimode Imperatore ignorante Principibus compe-
tere, extra dubium eſt, & jus inculpatae tutelae, quod ratione Principum latius
ſeſe porrigit, per nullas conſtitutiones aut humana pacta tolli poteſt *Vi-*
triar. I. Publ. L. 3. tit. 19 § 32 Imo Imperatori Ordinum jura violatur
a arma defenſiva legitime opponuntur, *Limger. de libertate Stat. Imp. p. 5.*
Quod factum eſt in bello Sualcaldico, & illo quo Ferdinandi II. conatus
infringebantur. Bella offenſiva contra Conſtatus de illicitis eſſe, quam
plurimi arbitrantur, ne interna turbetur tranquillitas. Vnde nec repreſ-
ſalia inter Status admittunt, quia ſunt in imperio tribunalia, communi im-
perii foederatorum conſenſu ſtabilita, quibus ſeſe ut privati arbitris ſub-
mittere queunt. Nec dedecori hoc eſt noſtris Principibus, cum nec Impe-
ratori ipſi, uti monuimus, liberum ſit juſ ſuum armis expetere, ſed cogar-
tur in tribunalibus imperii cum eis experiri; Achaicarum reump. exem-
plo, quarum foederati amice & aequo jure lites dirimere ſtudebant. Inter Helve-
tios enim confoederatos, ſicuti injuria illata, ad ſenatum ea prius referen-
da eſt, ut bellum cauſa an juſta ſit inquiretur *Simler. L. 1. de Helv. p. 153. edit.*
Elzer. Nec niſi communi conſenſu in belgio bellum pacemque inuauit
ex *Union. Vtraj. art. 9.* Similis Germanicorum Statuum eſt ratio, quos
in Conſtatus aliquando, ſi injuria ſit certa, & Imperatoris conſenſus accedat
offenſiva arma corripere poſſe quidam putant. *Limkau L. 4. c. 8. n. 247.*
Schwed. part. Spec. ſect. 2. C. XVI. Sed neſcio an haec opinio cum *inſtr. pac.*
art. XVII. § 7. ſtare poſſit, ubi reperiuntur ſeqq. *Et nullo omnino Statuum*
Imperii liceat juſ ſuum vi vel armis perſequi, ſed ſi quid controverſa
ſive jam exortum ſit, ſive poſt inciderit, uniuſquique jure experiatur,
ſecus faciens reus ſit fracta pacis. Vid. excerpta *Rec. Imp. Memoriali ut*
vocant a legatione Hoſtica Comitii 1716. exhibitio adjeſta. In exteris
arma offenſiva expedire ipſis licet, praeciente Imperatore *Vitriar. l. c. n. 28.*
& poſitis quibusdam conditionibus, quas refert Hugo, adeo ſtriſte nun-
quam obſervatis. Non tamen requiritur, ut ſecundum conſt. Maximilian-
ni, utpote nunquam in praxi obſervatam, de bello tali in Comitibus deli-
beretur; Licet ſi Princeps aliquis non requiſito Imperatoris conſenſu vi-
cinum bello invadat, quarelae obinde inſtituta ad deliberationes comitia-
les ferri ſoleant. Sicuti factum eſt in bello, quod Monafterienſis Episco-
pus Geldriae ob dynaſtiam Borculo intulit. Inter eſt enim reipublicae, ne
per calorem belligerandi unius membri, totum Imperium bello involvatur,
Nec quicumque inde Principum auctoritati decedit, qui ita inter ſe conve-
nerunt, cujus pacti reſpectu, neque Imperatori aliquem bello adorti li-
cet. *capit. Leop. art. 16. Caroli VI. art. IV.* Ex jure belligerandi, quo Prin-
cipes noſtros gaudere diximus, poteſtas peregrina ſequendi caſtra proſiuit,
quae

quæ semper Statibus fuit libera *R.I. de a 1570.* ob incommoda vero consenserunt, ne bellis contra imperium directis interessent, nec copiæ conscrib., antequam circulo esset significarum *Cap. Leop. art. 16. in f. Joseph. art. 15. R. A. 1495. tit. 14. C. relig.* Eodem modo Helvetii ab exteris sollicitati, probata belli causa, militis conducendi numerum in terris suis definiunt, & jus pro lubitu avocandi sibi reservant *Hert. de super. terr. §. 32.* Reliqua armandiæ jura v. g. milites legendi, eos mercede conducendi, si circulo notefiat, *R. I. 1555. §. 50.* & alia, vid. *ap. Vittr. L. III. T. XLX. §. 48. seqq. §. 83. seqq.* Spectat hæc jus erigendi munimenta, quod cuivis Statuum in territorio licet, Imperatoris consensu non requisito *Cap. Caroli VI. art. 4. Virriarum I. P. L. III. tit. 19. §. 70.* modo illarum constructio in aliorum præjudicium non vergat. Jam si licet Proceribus in terris suis moenia & propugnacula excitare, nihil est, quod impediatur illos, urbis construendæ rationem præscribere *Schroveder part. spec. sect. I. C. XVII §. 4.* Ab antiquis seculis etiam Principes jure hoc esse usos, exempla in promptu sunt. *Henricus Leo Dux Saxoniz Lubecensibus civitatis jura donavit Helmsold. Chr. sch. c. 86.* *Otto Dux Meranz Oeniponto jura & privilegia civitatis concessit, Wigulsi. Hund. Metrop. Saliub. T. I. p. 447.* *Dresdæ Fridericus Marchio Misn. 1403 jus civitatis largitus est Anton Weck. 734. Beschreibung Dresden.* Exemplum præterea Friderici Episcopi Camincensis & Ottonis Hassiæ Landgr. exhibet *Hert. l. c. §. 28.* Quæ pro Imperatore afferuntur, minoris sunt, quam ut Principum jura infringere valeant. Non enim omnia Imperatorum desiderata juri dici possunt conformia, sique alii ob imperitiam suo jure usi non sunt, ea in exemplum trahi nequeunt. Nec Justinianæ leges, aut specula Svecicum vel Saxonicum circa jura Principum restringenda quicquam conferre valent. Priores enim statum plane monarchicum supponunt, & specula falsis quam plurimis sunt referta. *Conring. de Orig. jur. germ.*

- (e) E jure belli, pacis jura sua sponte profluunt, iisque annexa induciarum, quodque neutras, duorum manus inter se conferentium, partes amplecti liberum sit Principibus nostris. *Puff. Hist. Brand. L. XI, §. 51. Pfanners. Hist. pac. Westph. L. II c. XII.* Cessare jus hoc videtur, bello justa ex causa communi Imperatoris & Procerum suffragio decreto, nisi certum sit, ab imperio contra vastationes bellicas auxilii nihil expectandum esse, & de sua subditorumque salute, si in belli societate manerent, actum fore. *Vid. Grot. de I. B. C. P. lib. 2. c. 25. §. 6. Lundorp. T. 2. p. 110 seqq. litteras Statuum circuli Saxon. infer. ap. Lundorp. tom. VI. p. 698. & varia neutralitatis exempla, grassante per imperium bello, ap. eund. T. IV. p. 274. C. 288. tom. V. VI.*

(f) Quod

(f) Quod controversum a nonnullis fuit, an Principibus bellica fœdera inire liceat, illud per *Instr. Pac. art. 8. §. 2.* terminatum est, in cuius fine ita legitur: Cum primis vero ius faciendi inter se, & cum exteris fœdera pro sua cuiusque conservatione & securitate singulis statibus perpetuo liberum esto: ita tamen, ne ejusmodi fœdera sint contra Imperatorem & imperium, pacemque ejus publicam vel hanc inprimis transactionem. Quod ultimum superioritatem non minuit, quum mystici corporis membra neq; in caput, neq; corpus sœvire queant, nisi totam machinam collabascere velint. Varia inter Ordines fœdera inita exhibet *Bitulii tract. de pactis famul. illustr. & vitriar. l. c. §. 143. seqq. Arumani de feud. fol. 253. seqq.* qui etiam fœdus Smalcaldicum vindicat *fol. 249. Limn. l. 4. c. 8. n. 24. 25. Goldast. de regno Bohem. l. 4. c. 7. p. 470. Obrecht de Imperiis Germanicis ejusque statu federibus.* Quæstio num pacta confraternitatis inter Saxoniam Brandenburgensem & Hassiacam domum absque Imperatoris ratihabitione valeant, hodie nullius amplius est usus, sed decisa in *Cap. Leop. art. 6. Joseph. art. 6. Carola VI. art. 1.* in quibus pacta confraternitatum inter Ordines erecta & uniones Electorales confirmantur. Et in pace Pragensi inter Brandenburgensem Saxoniam, Hassiacamque Domum statuta corroborantur. Plura de hoc pacto *vid. ap. Vitriar. l. 3. c. 20. §. 83. seqq. & Pfessinger in not. Limanus addit. ad l. 4. c. 8. p. 677. seqq.* Nec præcite ad confraternitatum pacta consensum Imperatoris requiri puto, ut *Itter. de feud. Imp. c. 17. p. 765.* opinatur, cum in legibus Imperii nihil hac de re speciatim determinatum sit. Ventilanda hic occurrit quæstio, an Status alterius clientelæ sese permittere, & fœdus inæquale contrahere queant. Intuitu Constatum fieri hoc posse dubium vix est, ob varia hujus rei exempla. Sic liberam civitatem Dortmund clientelæ domus Brandenburgicæ sese submisisse Diploma probat apud Lunich. in *Reichs Archiv. seit. II. part. spec. contin. alter. p. 391. seqq.* Henricus & Guntherus Comites Schwarzburgenses Thyringiz Landgraviæ sui protectionem commiserunt. Quamobrem an Schwarzburgensis domus in Saxoniorum Landfalsiorum numero sit, inter domum Saxo Vinariensem & Comites Schwarzburgenses acriter disceptatum est. Deinde ob verba Instrumenti pacis de fœderibus, ne saltem in Imperatoris & Imperii detrimentum vergant, generaliter satis posita, neque imperii Ordinibus, peregrinorum sese delecte protectioni, prohibitum forte censendum est. Magis controvertitur, an unus Status subditi alterius Status tutelæ subijcere sese queant, quia Auræ Bullæ contrariari videtur, quod tamen nonnullis civitatibus, superiori suo tam arcto obse-

obsequii vinculo non obligatis, & vulgo mixtis dictis, ob privilegia vel pacta licet, cujus rei exemplum Hildesheimensis civitas præbet. Domini Brunsvicensi tutelari nexu obstricta.

§. X. Belli pacisque negotia, quibus unius non sufficit prudentia, absque secretorum participibus, (a) & internunciis (b) commode geri nequeunt, sed Mœcenas quidam & Agrippæ, aut Agricolaë (c) requiruntur, ad pertractanda illa negotia, ad quæ ut Principes ipsi conveniant, vix est conducibile. (d) Ut sciat autem, quæ ab internunciis agantur, novaque ad eos jussa deferantur, nec minus, ut amicitia, fœdera & commercia cum exteris rectius possint excoli, & omnia quæ e re sunt Principis, ejusque civium mature innotescant, maxime cursum publicum bene institutum esse, reip. interest. Ita Germaniæ Proceribus in toga sagaque clarissimos licet legere viros, ex quibus legatos ad alios Principes Regesque mittant. (e) Cumque salus & emolumentum reip. absque cursu publico, ut monui, vel, ut vocant, postea commode subsistere nequeat, curam illius ad territoria Principum sese extendere, (f) recte dixeris.

(a) De requisitis eorum, qui ad secreta Principis consilia admittuntur, varii sunt tractatus v. Consistorium Principis Argenterati an. 1663. typ. impressum. Qui tamen autores plerumque in generalibus subsistunt, nunquam tali munere defuncti. Laudatur tamen Silhonii libellus, qui Minister status inscribitur, & Saavedræ Idea Principis politici symbolis expressa, cum Richelii testamento politico, Maxime ad arcana politica recte intelligenda faciunt annales. Taciti, Cominzi commentarii, & Naudai libellus, quem inscribit *considerationi, poltiques sur les coups d'etat.*

(b) Pax, sine qua societas humana non durat, requirit colloquia Legatorum. Quæ cum fieri nequeant, nisi ipsis a vi hostili securitas concederetur, inde est sano sensu accepta Legatorum inviolabilitas. *Hobbes, de cruce C. 3. §. 19. Leviathan p. 120. Puff. de I. N. & G. L. 2. c. 3. §. 23. Cocceji diss. de Legato sancto, non improni.* Quam ob inviolabilitatem adeoque opus non est, cum Grotio peculiare jus gentium effingere.

(c) De Mœcenate consiliis suis res Augusti sublevante Vid. Tacit. *L. 6. annal. c. 11. num. 54.* Boccleri Mœcenas sive Consiliator Regius rom. post 24. Laude

des ejus canit Horatius *Ode* 1. De Agrippâ militiæ victoriæque Aug. socio Tacitus *annal.* L. 1. c. 3. *Vellej. Paternulus* L. 2. c. 79. c. 81. p. 288. De Agricola Tacitus ait: *Credunt plerique, militaribus ingenis subtilitatem deesse, quia castrensis jurisdictionis securus obtusior, ac plura manu agens calliditatem fori non exerceat. Agricola naturalis prudentia, quamvis inter rogatos juxta facileque agebat.*

(d) Vid. *Memoires de Comines* *liv.* 2. c. 8. § 14. & Boecler de colloquiis & congressibus Principum T. 1. *diff.* 35.

(e) De jure mittendi legatos etiam cum caractere, personam mittentis representante V. Kulpifius de jure legendi Statuum Imperii & L'Ambassadeur de Wicquefort *Liv.* 1. *Seç.* IV. p. 39. *seqq.*

(f) Hornigk Procerum Imperii jura hic læsere ausus est, in tract. politico historico de regali postarum jure, qui jus postarum per totum imperium, Imperatori reservatum esse contendit. Adversus quem Principum causam egit Ackold germanice instruct. fundam. de regali postarum jure ex territoriali potestate profluente. Respondit ipsi Hornigk eodem idiomate in tr. de differentia reservat. Imp. Stat. imperii jurisdiction. territoriali. Sed Hornigkii rationes parum stringunt, & nimis elumbes sunt, ut jus hoc Statibus vi territoriorum suorum ab immemoriali, tempore exercitum & in electione Leopoldi *an* 1658. expresse reservatum, eripere queant *Schwederi* L. P. *Seç.* I. C. *XXIII.* § 9. Vide quæ circulus Saxon. infer. contra Principem de Taxis jura postarum territorialia turbantem ad Imperatorem detulit *ap. Lundorp.* T. 8. p. 839. Imperatoris reservatum in eo consistit, quod facultas ipsi competat in nonnullorum Statuum territorii, ubi jus hoc ab antiquo habuit, imperiales habendi postas *Capit. Leop. art. 35. Joseph. art. 34.* quod, uti reliqua reservata, servituti juris publici rationem habere videtur.

§. XI. Denique ad milites, qui populum adversus hostiles invasiones tueantur, alendos, ad salaria Consiliariis aliisque reip. administris exsolvenda, bene de rep. meritos præmiis excitandos, & domus Principalis eminentiam pro dignitate gentis sustentandam, permagni requiruntur sumtus: Quam ob causam populus Principi certum constituit patrimonium, cujus fructus ad sustinenda reip. & dignitatis Principalis onera, destinantur, & regalium minorum aut fisci vel vocis inter Germanos recens enati, Domanialium nomine venire solet, (a) quod nec in totum nec pro parte alienari Principibus

bus potest. (b) Hæc quoque ad Proceres nostros applicari debent. (c) Spectant huc reditus ex fundis locisque publicis, tributa capitibus humanis aut pecoribus imposita, vectigalia & mercatus canones, (d) reditus ex salinis & metalli fodinis, (e) fluminibus & thesauris, (f) canones forestales, (g) canones gratiæ, & jurisdictionis, quo referri possunt jura circa hereditates vacuas & bona ereptitia, compendia pœnarum, jus exigendi operas civiles, jus detractus, (h) & reliqua. Quæ si non suppetant ad conservandam reip. salutem, Princeps dominio eminente utitur, (i) vi cujus in bona subditorum non minus habet jus, quam ipsi subditi.

- (a) *V. Bulergerus de vectigalibus populi Romani.* Quæ indifferentia sunt, ex jure naturæ occupantis fiunt; nec tamen obstat, quominus moribus vel legibus Principi addici queant, secundum *Grot. L. 2. c. 3. §. 8. §. 9.* Bekman. *Polit. paral. c. 18. §. 4.* ideo ea Principis esse putat, quia sunt nullius. Ziegler ex præscriptione immemoriali derivat *Puff. de I. N. §. 6. L. 7. c. 2. §. 7.* pactum præsumit, dum aliud constet, quo homines civitatem adornantes illi, cui voluerint, hanc potestatem detulerint. Licet vero jus naturæ non ex pacto, sed pactum e jure naturæ deducendum sit; Certum tamen est, ad sustinenda reip. onera, regalia minora & *ἀδίστοτα* Principis esse.
- (b) *Grot. de I. B. §. P. L. 2. c. 6. §. 11.* An regalia minora a subditis præscribi possint controversum est. Vid. *Thomas, de præscript. regal. ad jus a subditorum non pertinente §. not. 1. ad Huber. de crústate p. 3.* ubi contra Hieronimum aliosque, negantium tueretur sententiam.
- (c) Circa illa Proceres Germaniæ jus habere, nec Imperatori circa filii reditas aut confiscationem bonorum, ex crimine læsæ Majestatis, in Procerum territorii ullam potestatem competere v. *Lundorp. tom. 4. p. 72.*
- (d) Vectigalia hic denotant canones, qui pro investitu vel evedu mercium solvuntur, quo deinde alia etiam pertrahuntur. *Conf. Capit. Caroli VI. art. 8. Schweder I. P. part. spec. sect. 1 c. 17. §. 19. §. 20. §. 1.* Juste hæc non ultra modum a territoriorum Dominis exigenda sunt *Grot. de I. B. §. P. L. 2. c. 2 §. 14.* Cum jam recte a Principibus vectigalia decernerentur, communi dein placito jus imperandi augendi & prorogandi vectigalia ad Imperatorem spectabat, usque dum consensus majoris partis Electorum, & tandem singulorum sit requisitus *R. I. de 1576. §. 117. Schwed. part. spec. sect. 1. c. 22.*

1. c. 20. §. 3. Diploma Friderici III. quo Episcopo Herbipolensi jus vectigalium conceditur, est in tom. Script. Germ. Kulpisii, & adharet Friderici III. hist. p. 79. Vid. Scaten. Miræum, Hedam, Browcrum, aliosque diplomatum collectores. *Cap. Ferdin. II. art. 17. Ferdinand. III. art. 21. Caroli VI. art. 8.* Eodem modo se se res habuit cum jure stapulæ & emporii, de quo Lunig in *archivo Imperii part. 4. sect. 2 p. 220.* Quæ jura hodie communem Electorum consensum requirunt. *Rhetim de Jure portuum Disp. 2. c. 4.*

- (e) Videtur antiquis temporibus ex Procerum imperii voluntate, in singulis Germaniæ terris, peculiare circa salinas & metallifodinas Imperatorij fuisse Pffessinger ad *Vitriar. L. 3. T. 18. §. 28. (a) 29. (a) Sixtinus de Regalibus L. 2. c. 16 §. 19.* Imperatoribus ex A. B. c. 9. Ordinibus autem omnibus ut superioritatis territorialis attributum ex *R. I. de 1551. §. 48.* competit.
- (f) Flumina arg. *I. P. Ofnabr. art. 10. §. 3.* adeoque fluviatilia incrementa ad Principes spectant. Constitutionem Adolphi, consilio cum Proceribus habito 1263, Comit. Norinberg. latam, de insula in flumine nata cum notis edidit Freherus. Alluvionis incrementa Principes sibi vindicant. *Gryphander L. 11. n. 9.* De jure piscandi, navigandi, ligna vehendi v. *Sekendorfs Fürsten-Staat Frisch de jure gratuita.* De thesauro qui naturaliter quidem ad fundi dominum spectat, de quo tamen aliter disponere potest lex civilis, v. *Sixtinus de regalibus L. 2. c. 21.*
- (g) Quomodo res forestalis, & jus venandi in Francia & Germania sese habuerit, vid. in Domini Præsidis diss. de origine juris venandi *Heiders advocat Imp. p. 222.* *Anton Matthaus de Nobilitate.* Continet præter jus ferendi leges circa sylvas & venationes *Solz-Wayd, und Forst-Ordnung/* ac magistratus *Forst-Bediente/* constituendi; jus percipiendi emolumenta e sylvis, jus venandi, & alios a venatione excludendi; Deducitur inde etiam jus percipiendi decimas ex agris, ad culturam noviter redactis, *Neubruch Ziehende/* & jus circa loca deserta.
- (h) Bona hærede destituta, & quæ domino carere incipiunt, e jure natura, *Grot. L. 2. §. 19.* & jure Germaniæ referuntur ad Principes. *Schiltzer Ex so. ad D. §. 4. seq.* De operibus civilibus *Pferd-Dienste/ Hand- Strohnen/ Botschaftskuffen/wachen/ &c. Vid. Brun. cons. 160.* De censu emigrationis *I. P. art. 5. §. 37.*
- (i) Dominium eminens vi superioritatis in personas & res subditorum sese porrigit. *Grot. de I. B. §. P. L. 2. cap. 14. §. 7. Hoeker. tom. 1. Diss. 28.* de Dominio emnente, quæ etiam commentario ad Grotium infera est, *Hornius de civitate lib. 2, cap. 4. Knichen, Gail, Reinking. Carpz.*

CAP. III. ARGVMENTORVM CONTRA- RIORVM REFVTATIO.

§. I.

Multa sunt, sed non magni ponderis, quæ Majestatis Proce-
rum criminatores ad vellicandam eorum eminentiam con-
farcinant. Levidense est, quod plenis buccis protrudunt, nul-
lo fulcimento Principum nostrorum jura, quam temporis lapsu
niti. Sed cheu! quantum distant hæ loquelæ a veritate. Ex
iis, quæ primo capite allata sunt, constabit, istos oscitantia, aut
adulatione, & obstinatione mirum in modum in transversum
abripi.

§. II. Vinculum fiduciarium esse, quod Majestati Prin-
cipum obstat, clamant; sed nexum illum cum suprema pote-
state stare posse, viri docti dudum demonstratum ivere. (a) Et
quis tam stupidi esset ingenii, ut Hungariæ (b) & Daniæ re-
gna (c) imperio Germanico, Scotiam Anglis, (d) Arragoniam,
(e) Neapolin, Siciliam, (f) insulam Mæns, (g) & Angliam
Pontificiæ sedi (h) vinculo fiduciaro factas obnoxias, superi-
oritatem terrarum amisisse, assereret? Nec juramentum fidelitatis,
quod Proceres Imperatori præstant, aliud quid involvit, quam
quod sese recte & pacti legibus convenienter erga Imperato-
rum & Constans gerere velint; cum interea omnes superiori-
tatis civilis actus independenter exercere possint, in quantum
ipsi libertatem hanc per conventionem, quæ ipsis cum imperio
& Imperatore vel subditos intercedit, non limitaverint, quod
ex paralelismo. (i) Procerum nostrorum aliorumque Regum
juramentorum dilucidius potest conspici.

- (a) Nexum feudi nec a parte Domini Majestatem, nec a parte vasalli subjectionem involvere, ostenderunt, *Grot. de J. B. & P. L. l. c. 3. §. 23.* *Leibniz. de suprem. c. 28. p. 122.* *Puff. rer. Brandenb. L. 5. §. 7.* *Petri de Marca marea Hispanica L. 3. c. 8.* Sic Wilhelmus Hollandiæ Comes liberum se vocat *ap. Bekam. in vita Ottonis III. Anthon. Matthai de nobilitate p. 36.* Est enim hic nexum sævius, aliquod inæquale, ob reverentiam, quam vasallus Domino directo exhibet, quæ a Domino pensatur defensione, ut ab utraque parte requiritur fidelitas. *Fornierius de feudis p. 88.* *Wesembec. Consil. 200. n. 9. p. 118.* Acceptans etiam æqualis esse potest. *Spec. Sax. L. 3. art. 65.* *Si homo ab æquali in feudatur, non suam originem, sed feudis dignitatem minoraverit, sein Land & Recht wird nicht gebräncht.* Imo non æque magna videtur illa inæqualitas, quæ in reverentia Imperatori exhibenda consistit, cum hic Vasallum defendat, Vasallus autem non nisi pactionata præstet servitia. Præsertim cum permagnus territoriorum imperii in feudum oblatorum sit numerus, in qua classe Brunsvicensis sunt terræ, ab Ottone puero Fijderico II. in feudum oblata. *V. chron. Abbatis Stadens. De Landgraviatu Hassiæ exemplum ap. Frutich. de incorpor. bonor. membr. 2. & alia quæ habet Hert in tract. de feudis oblati part. 1. p. 509.*
- (b) Vid. *Bodinus de rep. n. 134.*
- (c) *Anth. Matthai de Nobilitate c. 37. p. 156. 157.*
- (d) Papa contendeat esse feudum Ecclesiæ Romanæ, sed profligavit ejus argumenta Eduardus in epistola ad Bonifacium VIII. exarata, in qua ostendit, Scotiam esse feudum Angliæ non Pontificis. *Leibniz. Codex J. Gent. diplomat. p. 277. seqq. 282. seq. Rymeri auct. publica Anglicana T. 6. p. 46.*
- (e) *Bodinus de rep. 119. 132.*
- (f) *Guicciardini hist. L. 4. fol. 5. edit. Venet. Machiavelli hist. Florentin. L. 1. p. 23.*
- (g) *Reginaldus, Rex insulæ Mans, Vasallum se Pontificis Romani constituit Leibniz. prodr. cod. I. Gent. diplom. p. 5.*
- (h) *Diploma extat in Matth. Paris. historia Anglica p. 236. edit. Londin. Hemingford. L. 2. c. 98. & in Nicolai Trivetti chron. ap. D'acker. T. 8. Spicileg. p. 553.*
- (i) Ut asserti nostri veritas in apriço sit, paralelismum instituemus, inter formulam juramenti, quod imperii Proceres præstant, & illud quod a Johanne Angliæ Rege Papæ promissum est. Juramentum Procerum imperii apud *Limnaxum L. 4. c. 8. §. 2. Schilter. in Com. ad jus feud. Aleman. p. 68. Warem, ab Ehrenbach de feder. L. 2. c. 1. sequentis est tenoris: Der K̄nig, secht*

selichen Majestät und dem Reiche Treuwe/ Huld/ Gehorsamh/ und gewärtig/ auch nimmer wissentlich in den Rahrt seyn soll noch will/ da ichtens wieder Ew. Käyserliche Majestät person/ Ehre/ Würde und Stand gehandelt oder fürgenommen wird/ noch darin willigen oder gehelen einigen weg/ sondern Ew. Käys. Maj. und des Reichs Ehr/ Ruh und Frommen betrachten und besondern nach allen Vermögen/ und ob etwas fürgenommen oder gehandelt würde wieder E. K. M. person oder das heilige Reich/ demselben wollen J. S. G. getreulich vorseyh und E. K. M. dessen unverzigtlich warnen &c. In diplomate Joannis hæc reperiuntur: *Commun consilio Baronum nostrorum conferimus & libere concedimus Dec. & sanctis Apostolis, Petro & Paulo, & sanctæ Romanæ Ecclesie, matrona nostra, ac Domino Papa Innocentio, ejusque Catholicis successoribus, totum regnum Angliæ. & totum regnum Hyberniæ, cum omni jure & pertinentiis suis fecimus & iuravimus & homagium legitimum in præsentia Pandulphi, si coram Domino Papa esse poterimus, eidem faciemus, & si nos vel aliquis successorum nostrorum contra hæc attentare præsumserit, quicumque, ille fuerit, nisi rite communitus respuerit, cadat jure regni. Homagium sequentis erat tenoris; Ego Johannes Dei Gratia Rex Angliæ & Dominus Hyberniæ ab hac hora &c. Fidelis ero Deo, & beato Petro & Ecclesie Romanæ, & Domino meo Papa Domino meo Innocentio ejusque successoribus catholice intrantibus. Non ero in fallo in dicto, consensu vel consilio, ut vitam perdant, vel membra vel mala raptione capiantur. Eorum damnum si sci vero impediam, & remanere faciam, si potero, consilium, quod mihi credid, vel per se vel per nuntios suos seu litteras secretum tenebo, & ad eorum damnum nulli pandam me sciente. Patrimonium beati Petri & specialiter regnum Angliæ & regnum Hyberniæ, adiutor ero ad tenendum & defendendum contra omnes homines pro posse meo. Sic me adjuvet Deus & hæc sancta Evangelia.*

§. III. Sed pergis, Proceres imperii vocari Imperatoris & imperii subditos, (a) dicique in recessibus, von Käyserlicher Macht und Vollkommenheit/ und mit gemeldten unseren gehorsamen Churfürsten; Stände haben uns zu unterthänigen freundlichen Gefallen gewilliget &c. Verum præterquam, quod multa sint in Imperii recessibus, quæ vitio laborant, (b) aut fortassis, istud: *nostros & imperii subditos*; non ad Principes, sed eorum subditos, in quos Imperator sibi aliquam ut caput Germaniæ attribuit

tribuit potestatem, restringi debere, asserendum sit; (c) nemo cui sanum est incipit, luxuriantes istas formulas, ex depravati seculi genio ortas, in effectum aliquem detorquebit. (d) Ordines enim, se longe aliter quam subditos imperio & Imperatori esse obnoxios, & ipsi evincunt, (e) & ipse Maximilianus fatetur, Majestatem imperii magis in Principibus, quam in se residere. (f) Obligatio vero personalis Principum nostrorum nulli in imperii recessibus apparet, in fœdere tantum clientelari superiori imperandi, inferiori parendi epitheton concedi haud est in consuetum. (g)

- (a) *Friderici III. reformat. Francof. de anno 1521, rec. imp. de anno 1641, §. 83.*
- (b) Friderici III. constitutiones nunquam in imperio æque magni valoris fuerunt. Annus 1521. tam ex eorum parte, qui Lutheri repurgata sequebantur dogmata, quam eorum, qui Pontificis erant assœcla, magnam requirebat dissimulationem. Recessus imperii de anno 1641. ab Imperatoriarum partium fautoribus potissimum fabricatus est, & qui ex protestantibus Comitibus iis aderant, ut leniorem redderent Imperatorem, qui causam Palatini ex generali amnestia exclusam voluit, v. *Brache. hist. nostris tempor. lib 6. p. 287.* nihil hic monere ausi sunt.
- (c) *Vid. R. I. de anno 1518.* Obligantur enim Statuum subditi Imperatori in iis quæ recipi debentur, ita ut illos Imperator litis causa evocare queat, & mandata promulgare monitoria, non vero ratione eorum, quæ Principibus in territorialis juris actibus competunt, in quibus a subditis præ Imperatore Principibus suis erit obsequendum.
- (d) Nescio quo usque huc quadrent illa Hyppolitia Lapide *de ratione Status in imp. germ. part. 1. c. 6. sect. 2 p. 83* nisi quod moderatius proferri potuissent: *Sed hoc parasitastriis istis legis, recessuum concinnat, imputandum est, aut communi seculi nostri vitio & depravato germanicis idiomatis stylo, qui hujusce modi nugamentis, ac inanibus ceremoniis, titulorumque ampullis ad nauseam usque scætet.*
- (e) *in ep. ad Ferdinandum II. ap. Lündorp T. 1. L. 1. c. 36.* Repugnat etiam injuriose huic locutioni summa libertas Statuum sanctionibus pragmatice firmata votique decisivi natura, dum *des Heil. Röm. Reichs vörderste Glieder und dessen Grund = Seulen!* vocantur: & alias Imperator semper eos, *freundliche liebe Obeyms! Ihre Liebden!* compellat.

(f) *Actid*

(f) *Acqld de iure postarum L. 2. C. 1.*

(g) Ad decisionem huius controversiæ plurimum continent elegantissima Hugonis Grotii *L. 1. C. 3. de J. B. & P. § 8.* Solet & illud obijci, quod in historiis ei, qui fœdere est superior imperandi, & ei qui inferior est parendi vox interdum tribuitur, sed nec hoc movere nos debet: aut enim agitur de rebus ad commune bonum societatis pertinentibus, aut de utilitate privata eius, qui superior est in fœdere. In rebus communibus, extra tempus conventum, etiam ubi fœdus æquale est, solet is, qui lectus est Princeps fœderis, sociis imperare, ut Agamemnon Regibus Græcis, Lacedæmonis Græcis postea, deinde Atheniensibus. Et deinceps h. g. In iis vero, quæ ad propriam utilitatem spectant, superioris postulata solent imperia dici, non ex iure, sed ex effectus similitudine, Regum preces imperia sæpe esse dicuntur, & ægroto imperare medicis.

§. IV. Quod legibus Imperii teneantur, nec iis contraria statuta condere possint, & in imperii tribunalibus a suis conveniri queant, quorum querelas Imperator tamen absque informatione Principum, ut loquuntur, non exaudit, quod Imperatori opem ferre sint obstructi, non possint decernere de religione Imperatorem nec Constans offensiva inducere possint, & in territoriis suis leges Imperii & edicta publicare obligentur, Mæjestatem sive supremam potestatem civilem tollere nequit, cum priori capite sit monitum, hæc ex conventionione provenire. (a)

(a) *Grot. de J. B. & P. L. 1. c. 3. §. 21. n. 3.*

§. V. Neque libertati Statuum nocet, quod absque causa a societate, quam cum capite aliisque Germaniæ membris inierunt, discedere non possint, qua lege quam plurima solent confici fœdera, etiam plane æqualia. Interim si membrum ali- quod non amplius a toto corpore defendatur; aut defendi nequeat, non video, quidni fœderi valedicere possit. (a) Non enim tantum publicæ, sed cum primis propriæ salutis causa in societatem coaluit. (b) Qua si destituatur, nec discedere posset, pejo-

K

ris

ris essent Proceres nostri conditionis, quam ipsi subditi, quibus regulariter iure gentium, (c) si intempestive non fiat, (d) libertas competit emigrandi.

(a) *Sed etsi convenit, ne intra certum tempus societate abeat. Et ante tempus renunciatur, potest rationem habere renunciatio, nec tenebitur pro socio, qui ideo renunciavit, quia conditio quadam, qua societas erat inita, ei non praestatur, aut quid si ita injuriosus et damnosus socius, ut non expedit eum pati L. 14. D. pro socio.*

(b) Circa systema non leve Statuum esse arbitrium, ex eo quoque apparet, quod in recessu Colonienfi de anno 1512. in quo sermo erat de magno Magistro Ordinis Teutonici in Borussia adversus Polonos auxilii ferendo, dicatur: **Den Hochmeister ans preussen belangend/ ist betracht/ nachdem der Handel begehrter Hülffe an uns und die Stände mercklich groß ist/ auch nicht wissend/ ob der Hochmeister zum Reich sich als ein Glied thun wolle oder nicht.**

(c) Contrarium innuere videtur Hobbes. *de cive c. §. ult. in f.*

(d) *Grotius de J. B. & P. lib 2. c. 5. §. 24. Puff. de I. N. & G. L. §. C. II. 2. Wicquefort dans l'Ambassadeur L. 1. p. 117.*

§. VI. Quod autem ab eodem ad Comitia convocentur, veniamque ætatis impetrent, Majestati eorum nequaquam officit, sed utrumque ex fœderis natura profluit. Oportet enim, ut locus sit & tempus, in quo in commune consuli possit. Potest autem Principi fœderis jus Comitia convocandi, & propositionem faciendi concedi, in quo sæpe primaria membra, & in imperio nostro Electores suas habent partes. Veniam ætatis, quod concernit, conducit plurimum corpori Germanico, ut singulae provinciae fœdere junctæ prudenter regantur, nec turbis vel bello involvantur. Iam bellum intestinum vel externum in una provincia exardescens, haud difficulter totum imperium, aut ad minimam vicinas provincias corripit, ut totum systema bello im-

plica-

plicaretur; quod contra fœderis est leges, quæ totius corporis respiciant salutem. Interest igitur communis fœderatarum provinciarum tranquillitatis, ne quis, nisi maturiori sit ætate, terrarum temoni admoveatur. Cumque interdum contra communem naturæ fortem iudicium in aliquibus citius sese manifestet, ob incommoda inde nascitura, si omnia membra an hunc pro actuali socio agnoscere velint, consulenda forent; capiti suo hanc permiscere facultatem, ut iudicio annisque maturum re ipsa numero fœderatarum adscribere queat. (a)

- (a) Ceterum in terris suis æque Principes veniam ætatis indulgere, similiaque Imperatoris jura exercere v. exempla apud *Coler. de jure Imp. Germ. concl. 4.*

§. VII. Sed quod de Principatibus suis testari non possint, quodque omnis terrarum alienatio ipsis sit interdicta, falsum est. Nam de Electoralibus quidem dignitatibus, quæ non vi certi territorii exercentur, communi imperii placito per auream bullam aliter statutum est. (a) Principes autem de Germaniæ feudis, non ubique ad Longobardicorum feudorum normam exigendis, facultatem libere disponendi retinuisse censentur, (b) nisi pacta familiæ obstant. Cæterum quam plurimi juris periti non solum territorii partem, (c) sed & tota territoria, (d) absque Imperatoris consensu alienari posse propugnant. Nam longe majorem esse libertatem, quam vulgaribus vasallis, tralatitium est. Multa extant alienationum exempla, ad quæ Imperatoris suffragium non fuit impetratum. Et si aliquando Cæsaris requisitus fuit consensu, illud non tam ex necessitate, quam in maiorem rei certitudinem factum est. (e)

- (a) *A. B. C. 7. §. 24.*

- (b) *Virriarius L. 3. tit. 20. §. 4.* adeoque hodie nascuntur Reges & ante investituram successionem ad eunt, sique imperator hæredem feudalem investire decrecet

detrectet, dominium omne Imperatorem amittere, jam tum Burgoldensis ait ad *Infr. Poc. p. i. discurs. 10. §. 15.*

(c) *V. Henricus Michael resp. Kilon. 14. p. 129.*

(d) *Merckelbach ap. Klock, T. i. Conf. II. n. 126. Struv. Syntagma feud. c. 14. aph. 29. n. 5. vid. alios citatos ab Itter. de feud. Imp. c. 23. p. 971. Ipse Reinking strenuus alias juris Romani propugnator L. i. cl. 4. c. 17. n. 42. non meminisse se ait, Principum testamenta, quibus inæqualis portio liberis fuerit assignata, impugnata esse.*

(e) Referendum huc forte est, quod Serenissima Domus Brunsvicensis, cum ipsi a Rege Sueciz cederetur præfectura Tedinghausen stipulata sibi sit, ut Rex ad hanc alienationem Casaream procuraret consensum.

§. VIII. Præterea nec Ordinum libertatem imminuit, quod Imperator de feudi amissione ut iudex statuatur, & vacantia ad illum recidant. Illud enim Principi fœderis & seniori concedi potest, prout gubernator in Belgio constitutus litium inter unitas illas provincias exortarum solet esse arbiter. Nec solum Imperatori hoc iudicium tribuendum est, sed ex jure Principum, cum eo Pares curiæ concurrunt. Ita & Statuum Majestati nihil nocet, quod in leges fœderis grauter impingentes territorio privari possint. Etenim hoc jure belli fit, quo ille coercetur, qui citra fidem datam corpori ejusque capiti hostilia infert, (b) cuius tamen eminentiam comiter revereri debeat, quo intellectu socii in Imperatorem & Imperium latissima significatione crimen læsæ majestatis committere dicuntur. (c) Talem etiam potestatem alia fœdera in socios iniquos exercuisse, ex historiis patet. (d)

(a) In recessu enim imperii Wormatiensi de an. 1521. §. ob auch Sachen non excluduntur pares curiæ, sed *vid. Struv. Syntagma juris feudal. c. 16. pag. 195.* Sed saltem Assessorum Cameræ *Ordinat. Camer. p. 2. T. 7. Birschius ad jus feudal. Longob. p. 145.* Hodie Imperator nullum feudum vacans

vacans, si est Principatus, absque Electorum & Principum consensu, aut si liberam Imperii civitatem tangit, absque trium collegiorum consensu conferre potest. *Capit. Caroli VI. art. XI.*

- (b) *Grotius de I. E. et P. L. l. c. 3. §. 21. n. 5. Fursstenerius de suprematu c. 29.*
- (c) *Matth. de assist. dec. Neapol. 265. n. 60. p. 433.* Eo scilicet respectu, cum contra foedus impingant. Qui enim proprie Majestatis rei dici possent, contra quos ipsos crimen læsæ majestatis committunt, qui eos neci darententant *A. B. c. 24. §. 1.*
- (d) Patet hoc ex historia Vlrici Württembergici, qui ob regimen iniquum & saxum in conjugem, & violentiam in Suevicis civitates, terris suis a foedere Suevico, cujus membrum erat, excutus est *Strach dissert. Jurispubl. X. §. 2.* Quod autem ab Austriacis tam strenue causa contra Vlricum ageretur, & religio, ut supra dixi, & regio Würtbergenfis ansam præbuere.

§. IX. Tandem dicunt, si unicuique Procerum in territorio suo Majestas tribuitur, Germania desinit una esse respublica. Non enim amplius unum erit corpus, quod uno regatur spiritu. Ast omnino unum manet corpus, sed compositum & mysticum, quod uno spiritu ex harmonia membrorum inter se & cum capite proveniente regitur. Vna igitur manet respublica ad similitudinem foederis Amphictyonum (a) systematis Achaiici (b) Reipublicæ Belgarum foederatorum, atque Pagorum Helveticorum, quos miror Guilimannum, (c) unam rempublicam vocari posse, dubitare; quamlibet in omnibus Germaniæ nostræ non possint adaptari. (d)

- (a) *Pausanias lib. 10. c. 8. Justinus L. 8. c. 1. Coccej. diss. de Imperio in paers § 20. Roetler. tom. posth. diss. 25. Synedr. Amphictyonicum.*
- (b) *Strabo Geogr. L. 9. p. 420. edit. Casauboni, Pausanias de Grac. rebup. L. 7. p. 373. edit. Syb. Vvbo Emmius in rebupubl. Grac. p. 2. c. 12. p. 201.*

(c) *De rebus Helveticorum L. 3. c. 14 p. 391.*

(d) Placet sub finem laboris nostri, in quo omiffa, aut minus curate posita, materiae gravitas, & humani ingenii imbecillitas excusabunt, illud quondam illustris Thuani *Hist. L. 1. p. 77. edit. francof. in 8vo adjungere: Quid Germaniae in omni antiquitate, conferrī possit, non video, nisi aut Amphictyonum confessum, ab Amphictyone Atheniensium Rege Decucalbonis Filio Prometheus N. ad Thermopylas & apud Delphos institutum, qui XII. Graecia populos completebatur, aut Achaorum denique Concilium, quod sub Arato Sicyonio maxime immensum viguit, verum hac cum Germania comparata, quasi musca ad elephantum.*

Sphalmata quaedam typographica.

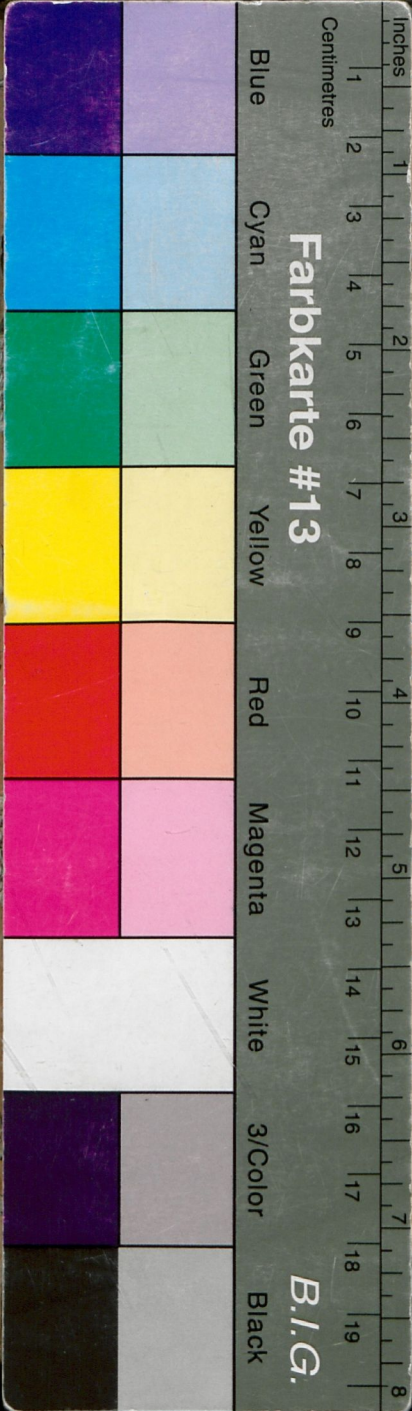
- Pag. 4. lin. 30. pro Varroni lege Varo
 p. 5. lin. 4. pro Germanica, Germania
 p. 6. lin. 21. pro Tannis, Tanais
 p. 14. lin. 4. lege ab aliis
 p. 16. lin. 8. pro iniendam, ineundam. & lin. 19. pro errogans, erogans
 p. 22. lin. 23. pro 5, 8
 p. 31. lin. 23. pro filio, filo
 p. 32. lin. 3. pro II, III. lin. 34. pro Greg. Sigbertus
 p. 38. lin. 4. pro opitium, Apitium
 p. 39. lin. 21. pro vertti, verti
 p. 47. lin. 15. pro Bruckmanni, Pruckmanni

X2424248

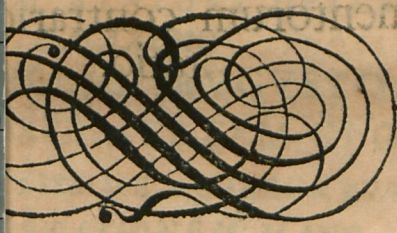

2,000 \$
1718 20 360
2

TATIO JURIS PVBLICI
DE
VS PROCERVVM
RII MAJESTATICIS
QVAM
PRAESIDE
HELMO GOEBEL,
MOVE IN ACADEMIA JVLIA P. P. O.
Æ ERVDITORVM
VISITATIONI SVBMITTIT
A. ET R.
S HEINRICH MATHIAS
ELMSTADIENSIS
NOVEMBRIS MDCCXVIII.

HELMSTADII,
MANNI DANIELIS HAMMII,
ACAD. TYPOGR.